

ΕΜΜ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΕΥΟΝΤΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ Γ'

Τιμάται δραχ. 2,55

(βιβλίσκιον λεπ. 50)

Αριθ. έγκριτ. αποφάσεως 385

Έκδοσις Γ'

19 Αυγούστου 1920

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ
28— Έν δδῶ Σταδίου—28
1920

27 129

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΠΡΟΚΑΤΑΡΑΧΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΔΕΥΞΗ

ΤΗΣ ΕΚΔΕΥΞΗΣ

ΤΗΣ ΕΚΔΕΥΞΗΣ

Αθήνα, 1961

ΡΕΣ

ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΔΕΥΞΗ

ΕΚΔΕΥΞΗ

1961

Αρ. ειλ. 45061

ΕΜΜ. Γ. ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΕΥΟΝΤΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ Γ'

Τιμάται δραχ. 2,55

(βιβλίον λεπ. 50)

Ἀριθ. ἐγκριτ. ἀποφάσεως 385

Ἔκδοσις Γ'

19 Ἀυγούστου 1920

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΚΟΡΝΑΡΟΥ

28—Ἐν ὁδῷ Σταδίου—28

1920

Α' Βίος Πλουτάρχου.

Ὁ Πλούταρχος ἐγεννήθη ἐν Χαίρωνεα τῆς Βοιωτίας πιθανῶς τῷ 45 μ. Χ. ἐξ οἴκου ἐπιφανοῦς καὶ εὐπόρου. Διακούσας τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ αὐτοῦ πατρίδι καὶ ἰσχυρὰν ἀγάπην πρῶτῳ αἰσθανθεὶς πρὸς τὸ μέγα παρελθὼν τοῦ ἔθνους αὐτοῦ καὶ τὰ πνευματικὰ αὐτοῦ προϊόντα, ἀπεδήμησε τῷ 66 μ. Χ. εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἠκροάσθη μὲν φιλοσοφικῶν καὶ φιλολογικῶν μαθημάτων ἐν τῇ σχολῇ τοῦ ἐπιφανοῦς φιλοσόφου Ἀμμωνίου τοῦ Ἀλεξανδρέως, συνήψε δὲ φιλικὰς σχέσεις πρὸς πολλοὺς διαπρεπεῖς ἄνδρας, ὧν πολλοὶ καὶ ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις διετέλεσαν φιλικῶς ἐπικοινωνοῦντες πρὸς αὐτόν.

Ἰκανὰ ἐκ τῆς ἐν ταῖς Ἀθήναις διατριβῆς πνευματικὰ ἐφόδια παραλαβὼν ὁ Πλούταρχος μετέβη κατόπιν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, τὴν ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Διαδόχων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου περιόξον ἔδραν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν σπουδῶν, καὶ ἐν τοῖς ἀκμάζουσι τότε παιδευτηρίοις τῆς πόλεως ταύτης ἐπηύξησε τὸν πλοῦτον τῶν φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ γνώσεων.

Ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἔπειτα εἰς τὴν Χαίρωνεϊαν ἐπανακάμψας ὁ Πλούταρχος καὶ εἰς τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ μελέτας ἀσχολούμενος, ἐστάλη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ ὡς πρεσβευτῆς πρὸς τὸν ἐν Κορίνθῳ ἀνθύπατον τῆς Ἀχαΐας ὑπὲρ ὑποθέσεως ἀφορώσης εἰς τὰ συμφέροντα τῆς ἰδίας πατρίδος.

Καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν δὲ τοῦ τότε κόσμου, τὴν Ῥώμην, πολλὰκις μετέβη ὁ Πλούταρχος καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐν αὐτῇ ἔζησε καὶ μετὰ πολλοῦ ζήλου τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστορίαν ἐμελέτησε καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν γλῶσσαν ἐσπούδασε καὶ φιλίαν δὲ πρὸς πολλοὺς ἐπιφανεστάτους ἐν τοῖς γράμμασι, ταῖς ἐπιστήμαις καὶ τῇ πολιτεῖᾳ Ῥωμαίων συνήψε. Καὶ παρὰ τῇ αὐτοκρατορικῇ δὲ αὐτῇ τῆς Ῥώμης τοσούτης ἀπέλαυε τιμῆς καὶ ὑπολήψεως ὁ Πλούταρχος, ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ Τραϊανὸς τῷ ὑπατικῷ ἀξιώματι ἐτίμησεν αὐτόν καὶ προσέτεξε εὐμένῳς νὰ ἀκούωσι τὴν γνώμην αὐ-

τοῦ μάλιστα ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς πράγμασιν οἱ ἐκάστοτε ἀνθρώποι τῆς Ἀχαΐας.

Ἐπιμᾶτο δὲ καὶ τοσοῦτου ὑπὸ τοσοῦτων ἐπιφανῶν Ῥωμαίων ἠξιοῦτο σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης ὁ Πλούταρχος οὐ μόνον διὰ τὴν εὐρυτάτην πολυμάθειαν, τὴν εὐγενῆ φιλανθρωπίαν καὶ τὸ ἀξιάγαστον ἦθος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα· καίτοι ἀνυποκρίτως ἐθαύμαζε τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας καὶ εἰς τοὺς δουλεύοντας τῇ Ῥώμῃ συμπολίτας αὐτοῦ συνεβούλευε πάντοτε πρῶτον μὲν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς μάλιστα ἱστορίας νὰ ἀρύωνται ἐπωφελεῖ διδάγματα ὑπομονῆς, σωφροσύνης καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς ἐγκατεργήσεως, ἔπειτα δὲ νὰ παρέχωσιν ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα πρὸς τοὺς δεσπότας Ῥωμαίους ἀνατίον καὶ πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ νὰ ἐπιδιώκωσι τὴν φιλίαν τῶν ἐν Ῥώμῃ δυνατωτάτων, ὅπως ἐν ταῖς ποικίλαις συμφοραῖς τῆς δούλης πατρίδος ἀνακούφισιν τινὰ τῶν δεινῶν αὐτῆς παρ' αὐτῶν ἐπιτυχάνωσιν, ὅμως οὐδέποτε οὔτε ἑαυτὸν οὔτε τὴν πατρίδα πρὸ τῶν Ῥωμαίων ἐταπεινώσεν, ἀλλὰ βερμῶς καὶ ἐντόνως, μετὰ παρρησίας καὶ ἀξιοπρεπείας τὰ δίκαια αὐτῆς καὶ αὐτὸς ὑπεστήριξε πάντοτε καὶ τοὺς ἄλλους προέτρεπε νὰ ὑποστηρίξωσιν.

Ἄλλὰ καίπερ τοσοῦτον ἐν Ῥώμῃ τιμηθεὶς, εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ὅμως πατρίδα αὐτοῦ καὶ τὴν ἕλην Ἑλλάδα τὸν πολυμερῆ καὶ δραστήριον βίον αὐτοῦ μετ' ἐνθουσιώδους ἀγάπης ὁ Πλούταρχος ἀφιέρωσε. Καὶ δὴ ἐν μὲν τῇ Χαιρωνείᾳ ἤρξε τὴν ἀρχὴν τοῦ ὀδοποιοῦ καὶ τὴν τοῦ ἄρχοντος, ἴσως δὲ καὶ βοιωτάρχης ἐγένετο, ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τιμῆς ἔνεκεν πολίτης ἐνεγράφη καὶ ἐν προβεβηκυῖα ἡλικίᾳ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος γενόμενος περιήλθεν εἰς οἰκειοτάτας σχέσεις πρὸς τὸ ἐν Δελφοῖς πανελλήνιον μαντεῖον καὶ τὸ ἱερατεῖον τῶν Δελφῶν καὶ τοὺς Ἀμφικτύονας.

Ὁ οἰκογενειακὸς καὶ κοινωνικὸς βίος τοῦ Πλουτάρχου ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρότυπον ἀξιοζήλευτον καὶ ἀξιομίμητον κατὰ τοὺς τότε χρόνους τῆς παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος. Νυμφευθεὶς τὴν συμπολίτιδα αὐτοῦ Τιμοξέναν, κόρην ἐμβριθῆ καὶ εὐκαίδευτον ἐξ ἐπιφανοῦς καὶ καλῶς ἀνατετραμμένης οἰκογενείας, ἔζησε μετ' αὐτῆς ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτῆς τέσσαρας υἱοὺς

καὶ ἐν θυγάτριον, εἰς ὧν τὴν ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν πολλὰ ἔτη τοῦ βίου αὐτοῦ ἀφιέρωσε καὶ πολλὰ ὑπὲρ τῆς προκοπῆς καὶ εὐδοκίμησews αὐτῶν μετὰ ζήλου ἐμόχθησε.

Κατὰ τὰς συχνάς δ' αὐτοῦ ἀποδημίας, ὡς χάριν ἐρεύνης καὶ μελέτης ὁ ἀκαταπόνητος Πλούταρχος εἰς Ἀθήνας καὶ Δελφούς, εἰς Αἰδηψὸν καὶ Ἴσθμιαν καὶ Ὀλυμπίαν καὶ ἄλλαχού ἐπεχειρεῖ μετὰ πολλῶν ἐπιφανῶν Ἑλλήνων συνάφας φιλικῶν καὶ γνωριμιῶν ἐξηκολούθει ἔπειτα διατηρῶν καὶ τακτικῶν πρὸς αὐτοὺς δι' ἐπιστολῶν ἐπικοινωνίας καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς Χαιρώνειαν πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἀρικνουμένους ἐν φαίδρα ὀμίλῳ ἐδέχετο πάντας δὲ τούτους κατέπληττεν ἢ εὐρεῖα καὶ πολυμερῆς πολυμάθεια, τὸ γνησίως Ἑλληνικὸν φρόνημα καὶ τὸ ἀγαστὸν ἦθος τοῦ ξενίζοντος αὐτοῦς εὐκλεοῦς Ἑλληγος. Ἐντεῦθεν τὸ ὄνομα τοῦ Πλουτάρχου κατέστη πασίγνωστον ἀνά τὸν Ἑλληνικὸν καὶ τὸν Ῥωμαϊκὸν κόσμον καὶ μετὰ ζωηροτάτου διαφέροντος ἐπεξητεῖτο ὑπὸ λογίων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν, Ἑλλήνων καὶ ξένων, ἢ προσωπικῆ γνωριμία πρὸς αὐτὸν ὡς τὸν γνησιώτατον ἀντιπρόσωπον τῆς Ἑλληνικῆς ἀρετῆς καὶ σοφίας.

Ὅτω δ' εὐδαίμονα βίον ζήσας ὁ Πλούταρχος καὶ εἰς βαθὺ καὶ λιπαρὸν γῆρας ἀφικόμενος, κατὰ τὸ ὅποιον τὴν ἐκ τῶν ἐξόχων τιμῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν χαρὰν αὐτοῦ ἠῤῥαξαν ἢ τῶν ὑπολειφθέντων αὐτῷ δύο υἱῶν καὶ τῶν πολυκρίθμων συγγενῶν προκοπὴ εἰς ἀρετὴν καὶ σοφίαν, ἐτελεύτησε περὶ τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, μετὰ τὸ 120 καὶ 127 ἔτους μ. Χ.

Ἡ μνήμη τοῦ Πλουτάρχου ἔμεινεν ἐν Ἑλλάδι προσφιλές καὶ ἠδολογημένη, τὸ δὲ γένος αὐτοῦ ἐπὶ μακρότατον χρόνον μεγάλου ἡξιοῦτο σεβασμοῦ· εὐθύς δὲ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οἱ Δελφοὶ εὐγνωμονοῦντες ἴδρυσαν αὐτῷ κατὰ δόγμα τῶν Ἀμφικτυόνων μνημεῖον, οὗ μέχρι σήμερον διεσώθη τὸ ἐπίγραμμα τόδε·

*Δελφοὶ Χαιρωνεῦσιν ὁμοῦ Πλουτάρχον ἔθνηκαν
τοῖς Ἀμφικτυόνων δόγμασι πειθόμενοι,*

Β' Συγγράμματα τοῦ Πλουτάρχου

Τὰ συγγράμματα τοῦ Πλουτάρχου διαιροῦνται εἰς δύο κατηγορίας, τὰ ἱστορικά καὶ τὰ φιλοσοφικά. Καὶ εἰς μὲν τὰ ἱστορικά ἀνήκουσιν οἱ *Βίοι* ἐπιφανῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, εἰς δὲ τὰ φιλοσοφικά τὰ καλούμενα *Ἠθικά*, ἧτοι φιλοσοφικά, θρησκευτικά, πολιτικά, φυσικά, φιλολογικὰ καὶ ἠθικὰ πραγματεῖαι.

Καὶ οἱ μὲν *Βίοι* ἢ *Βίοι παράλληλοι* εἶναι βιογραφίαι τῶν ἐπιφανεστάτων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἡγεμόνων καὶ νομοθετῶν καὶ αὐτοκρατόρων, οἵτινες κατὰ ζεύγη ἐξετάζονται, ὡς λ. χ. ὁ Δυκοῦργος καὶ ὁ Νομάς ὡς οἱ παλαιότατοι νομοθέται, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Καῖσαρ ὡς οἱ ἐξοχώτατοι στρατηγοί, ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Κικέρων ὡς οἱ διασημότατοι πολιτικοὶ ῥήτορες, ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Κάτων ὡς οἱ χρηστότατοι πολιτικοί, εἰς τὸ τέλος δὲ 19 ἐκ τῶν περιελθόντων εἰς ἡμᾶς 23 (1) τοιούτων ζευγῶν βίων προσετέθη καὶ σύγκρισις, ἐν ἣ καταδεικνύονται αἱ πολλὰ ὁμοιότητες καὶ αἱ μικραὶ ἀπ' ἀλλήλων διαφοραὶ τῶν βιογραφουμένων προσώπων.

Καὶ ὠρμήθη μὲν ὁ Πλούταρχος εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν βίων

(1) Τὰ ζεύγη ταῦτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα. Θησεύς—Ῥωμύλος, Δυκοῦργος—Νομάς, Σόλων—Ποπλικόλας, Θεμιστοκλῆς—Κάμιλλος, Περικλῆς—Φάβιος Μάξιμος, Ἀλκιβιάδης—Γάιος Μάρκιος ὁ Κοριολανός, Τιμολέων—Αἰμίλιος Παῦλος, Πελοπίδας—Μάρκελλος, Ἀριστείδης—Κάτων ὁ πρεσβύτερος, Φιλοποίμη—Τίτος Κοῖνιτιος Φλαμίνιος, Πύρρος—Μάριος, Λύσανδρος—Σύλλας, Κίμων—Λούκουλλος, Νικίας—Κράσσος, Εὐμένης—Σερτώριος, Ἀγησίλαος—Πομπήιος, Ἀλέξανδρος—Καῖσαρ, Φωκίων—Κάτων ὁ νεώτερος, Ἄγις καὶ Κλεομένης—Τιβέριος καὶ Γάιος Γράγχος, Δημοσθένης—Κικέρων, Δημήτριος ὁ Πολιορκητής—Ἀντώνιος, Δίων—Βροῦτος. Μονήρεις δὲ εἶναι οἱ βίοι Ἀραξέξου, Ἀράτου, Γάλβα καὶ Ὄθωνος, ἄλλοι δ' ἀπολέσθησαν, ὡς οἱ τοῦ Ἐπαμεινώνου, Λεωνίδου, τῶν Σκιπίωνων.

τούτων παρακληθείς υπό φίλων, ἐπειδὴ ὁμοως ἤθελε νὰ διαπαι-
δαγωγῆσθαι τὸ ἔθνος αὐτοῦ εἰς ἀρετὴν καὶ πρακτικὴν δεξιότητα
καὶ πρὸς τοῦτο ἔκρινε τὸν βίον τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἀριστον
μέσον ὡς πρὸς παράδειγμα, πρὸς ὃ ὤφειλον νὰ μετακοσμῶσι καὶ
νὰ ἀφομοιωσι τὸν βίον αὐτῶν οἱ ὁμοεθνεῖς του, δὲν ἠρκέσθη
εἰς μόνον τὸ θαυμάσιον ἱστορικὸν παρελθὸν τοῦ ἔθνους του,
ἀλλ' ἀναγνῶρίζων προθύμως καὶ τὴν ὑπερτέραν δύναμιν τῆς
Ῥωμαϊκῆς πολιτείας, προσέφυγε καὶ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἱστο-
ρίαν, ἀφ' οὗ διὰ τῆς πολυετοῦς αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ διατριβῆς, τῆς
πρὸς πολλοὺς ἐπιφανεῖς Ῥωμαίους γνωριμίας καὶ φιλίας καὶ
τῆς ἐκμαθήσεως τῆς Ῥωμαϊκῆς γλώσσης ἀπέκτησεν ἐπαρκῆ
πρὸς τοιοῦτον ἔργον ἐφόδια.

Βιογραφῶν δὲ τοὺς ἀνδρας τούτους ὁ Πλούταρχος δὲν μετα-
χειρίζεται αὐστηρῶς καὶ ἀποκλειστικῶς τὴν μέθοδον τοῦ ἱστο-
ριοδίφου, ὅστις ἀναζητῶν καὶ κριτικῶς ἐξετάζων τὰ γεγονότα,
διὰ πιστῶν τεκμηρίων πειρᾶται νὰ βεβαιώσῃ αὐτά, ἀλλὰ προέ-
κρινε μᾶλλον τὴν μέθοδον τοῦ φιλοσοφοῦντος ἠθιογράφου, ὅστις
ἐκ πληθύς πληροφοριῶν περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου
τοῦ βιογραφουμένου ἀνδρός, ἐκ χαριεντισμῶν, παιδιῶν, λογο-
παιγνίων, ἐπικαίρων καὶ εὐτραπέλων λέξεων καὶ φράσεων
αὐτοῦ χαρακτηρίζει αὐτὸν καὶ ἐκ τούτων εἶτα συνάγει ἠθικὰς
σκέψεις καὶ κρίσεις ἀφορώσας εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἀναγνώ-
στου. «Οὔτε γὰρ ἱστορίας γράφομεν, ἀλλὰ βίους», λέγει αὐτὸς
οὗτος ὁ Πλούταρχος βιογραφῶν τὸν Ἀλέξανδρον. «οὔτε ταῖς
ἐπιφανεστάταις πράξεσι πάντως ἔνεστι δῆλωσις ἀρετῆς ἢ κακίας,
ἀλλὰ πρᾶγμα βραχὺ πολλάκις καὶ ῥῆμα καὶ παιδιὰ τις ἔμφασιν
ἤθησιν ἐποίησε μᾶλλον ἢ μάχαι μυριόνεκροι καὶ παρατάξεις αἱ
μέγιστα καὶ πολιορκίαι πόλεων. Ὡσπερ οὖν οἱ ζωγράφοι τὰς
ὁμοιότητας ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τῶν περὶ τὴν ὄψιν εἰδῶν, οἷς
ἐμφαίνεται τὸ ἦθος, ἀναλαμβάνουσιν, ἐλάχιστα τῶν λοιπῶν με-
ρῶν φροντίζοντες, οὕτως ἡμῖν δοτέον εἰς τὰ τῆς ψυχῆς σημεῖα
μᾶλλον ἐνδύεσθαι καὶ διὰ τούτων εἰδοποιεῖν τὸν ἐκάστου βίον
ἐάσαντας ἑτέροις τὰ μεγέθη καὶ τοὺς ἀγῶνας».

Τοιοῦτοι δὲ ὄντες οἱ Παράλληλοι βίοι τοῦ Πλουτάρχου καὶ

ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀπλήστως ἀνεγινώσκοντο καὶ ἐθαυμάζοντο καὶ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὡς πρότυπα καὶ ἀφορμὴ πρὸς συγγραφὴν ὁμοίων βίων ἐχρησίμευσαν ⁽¹⁾ καὶ εἰς ποιητὰς καὶ καλλιτέχνους ποικιλωτάτας ὑποθέσεις καὶ ἐπικουρίας παρέσχον ⁽²⁾, πανταχοῦ δὲ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου σήμερον ὡς τερπνότατον καὶ διδασκτικώτατον ἀνάγνωσμα θεωροῦνται καὶ συνιστῶνται εἰς τοὺς βουλομένους νὰ ἐντροφῶσιν ἐν τῇ μελέτῃ τῶν βίων τῶν ἐξοχωτάτων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης.

Τὰ δὲ Ἑθικὰ εἶναι συλλογὴ 83 πραγματειῶν ἐν μορφῇ διαλογικῇ ἢ ἀφηγηματικῇ ποικιλωτάτου περιεχομένου, ἧτοι φιλοσοφικοῦ, θρησκευτικοῦ, πολιτικοῦ, κοινωνικοῦ, φιλολογικοῦ, φυσικοῦ καὶ μάλιστα ἠθικοῦ, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς συλλογῆς. Ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὴν συλλογὴν ταύτην προτάσσονται αἱ πραγματεῖαι «Περὶ παιδῶν ἀγωγῆς», «Πῶς δεῖ τῶν νέων ποιημάτων ἀκούειν» ⁽³⁾ καὶ «Περὶ τοῦ ἀκούειν», περιέχουσαι διδασκτικώ-

(1) Βιογραφίας «τῶν ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος διαπρεψάντων ἀνδρῶν ἐν τῷ κλήρῳ, τῇ παιδείᾳ, ἐμπορίᾳ, τῷ πλούτῳ καὶ ταῖς θυσίαις, τοῖς συνεταιρισμοῖς καὶ τῇ πολιτείᾳ» ἔγραψε κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὁ Ἄναστάσιος Γούδας ἐν ἑπτὰ τόμοις (ἐν Ἀθήναις 1869—1875), ἃς ἐπέγραψε *Παραλλήλους Βίους* «χάριν τοῦ ἀπεῖρου αὐτοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸν πατέρα τῶν τοιαύτης φύσεως συγγραμμάτων Πλούταρχον».

(2) Ὁ μέγας δῶραματικός ποιητὴς τῶν Ἀγγλῶν Σαίξπηρος (1564—1616) καὶ ἄλλως ὠφελήθη ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Πλουτάρχου καὶ τὰς ὑποθέσεις δύο τῶν δραμάτων αὐτοῦ, τοῦ Κοριοιανοῦ καὶ τοῦ Ἰουλοῦ Καίσαρος, παρὰ τοῦ Πλουτάρχου παρέλαβε.

(3) Μιμηθεὶς τὸν Πλούταρχον ἔγραψε βραδύτερον καὶ ὁ Μ. Βασίλειος τὸ ὄρασιον συγγραμμάτιον «Πῶς ἂν τις ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ὠφελοῖτο λόγων», ἐν ᾧ ὁ περικλής τῆς Ἐκκλησίας πατὴρ πρῶτον μὲν παραινεῖ τοὺς Χριστιανοπαιδας νὰ μελετῶσι καὶ τοὺς Ἕλληνας (ἔθνικοὺς) ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς, ἔπειτα δὲ ὀνομάζει ἐκεῖνους, οἵτινες δύνανται μάλιστα νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ὠφέλειαν καὶ προκοπὴν αὐτῶν.

τατα παιδαγωγικά παραγγέλματα και διδάσκουσαι τούς νέους ποια ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ποιημάτων νὰ μελετῶσι και πῶς νὰ κάμνωσι συνετὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθερίας και ν' ἀκούωσι μετ' ὀφελείας τὰ φιλοσοφικά ἀκροάματα. Μετὰ τὰς παιδαγωγικὰς δὲ ταύτας πραγματείας ἔπονται αἱ μετὰ πολλῆς χάριτος γεγραμμέναι τρεῖς συμβουλευτικαὶ πραγματεῖαι «Πῶς ἂν τις διακρίνειε τὸν νότακα τοῦ φίλου», «Πῶς ἂν τις αἰσθοῖτο ἑαυτοῦ προνόπιοντος ἐπ' ἀρετῇ» και «Πῶς ἂν τις ἀπ' ἐχθρῶν ὀφελοῖτο». Οἱ δὲ «Περὶ σαρκοφαγίας» δύο λόγοι αὐτοῦ και αἱ πραγματεῖαι «Πότερα τῶν ζῴων φρονιμώτερά, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἐνυδρα» και «Περὶ τοῦ τὰ ἄλογα λόγῳ χρῆσθαι» περιέχουσι δριμύειας μὲν ἐπιτιμήσεις τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους φιληθόντων ἀνδρῶν και κακῶς πρὸς τὰ ζῶα προσφερομένων, συνετὴν δὲ διδασκαλίαν ὅτι ἡ φύσις τῶν ζῴων μετέχει λόγου τινὸς και συνέσεως και κατ' ἀκολουθίαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ εἶναι φιλόζῳος.

Ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ δὲ βίου τῶν ἀρχαίων ἔχουσι τὴν πηγὴν αὐτῶν τὰ ἐν ἐννέα βιβλίοις «Συμποσιακὰ προβλήματα» τῆς συλλογῆς. Εἶναι δηλαδὴ γνωστὸν ὅτι οἱ πάλαι πατέρες ἡμῶν κατὰ τὰ συμπόσια αὐτῶν μετὰ τὸ φαγητὸν παρέθετον τὰς καλουμένας δευτέρας τραπέζας, ὅτε οἱ συμπόται κατακεκλιμένοι ἐπὶ κλινῶν ἐπέδιδοντο εἰς μετρίαν οἰνοποσίαν και εἰς παντοίας ψυχαγωγικὰς συζητήσεις ἐν διαλόγοις. Περιγραφὴν θεσπέσιαν τοιοῦτων συμποσίων ἔχομεν ἐν τῷ «Συμποσίῳ» τοῦ Πλάτωνος και τῷ τοῦ Ξενοφῶντος, οὗς μιμηθεὶς ἔγραψε και ὁ Πλούταρχος τὰ «Συμποσιακὰ προβλήματα» αὐτοῦ. Μετὰ κόσης δὲ χάριτος και πολυμαθείας εἶναι γεγραμμένα αἱ πραγματεῖαι αὗται δύναται τις νὰ εἰκάσῃ και ἐξ αὐτοῦ και μόνου τοῦ τίτλου ἐνίων τῶν θεμάτων, ἅτινα συνεζητήθησαν ἐν τοῖς συμποσίοις τούτοις, ὡς λ.χ.

«Εἰ δεῖ φιλοσοφεῖν παρὰ πότον».

«Πότερον ἢ ὄρνις πρότερον ἢ τὸ ᾧδον ἐγένετο».

«Διατὶ πεύκη και πίτυς και τὰ ἕμοια τούτοις οὐκ ἐνοφθαλμιζέται».

«Διατὶ γυναῖκες ἥκιστα μεθύσκονται, τάχιστα δὲ οἱ γέροντες».

«Εἰ ἢ ποικίλη τροφή τῆς ἀπλῆς εὐπεπτοτέρα».

«Πότερον οἱ Ἰουδαῖοι σεβόμενοι τὴν ὕν ἢ δυσχεραίνοντες ἀπέχονται τῶν κρεῶν».

«Τίς ὁ παρ' Ἰουδαίους Θεός».

«Διατί τὴν μηλέαν ἀγλαόκαρπον ὁ ποιητὴς εἶπεν».

«Διατί τοῦ μὲν οἴνου τὸ μέσον, τοῦ δ' ἐλαίου τὸ ἐπάνω, τοῦ δὲ μέλιτος τὸ κατώτατον γίγνεται βέλτιον».

«Τίς αἰτία, δι' ἣν τὸ ἄλφα προτέτακται τῶν στοιχείων».

Καὶ αἱ λοιπαὶ δὲ τῆς συλλογῆς πραγματεῖται περιέχουσαι συνεπᾶς γνώμας καὶ ἀγγίλους παρατηρήσεις βεβαιουμένας δι' ἀφθόνων ποιητικῶν ῥήσεων καὶ διδακτικῶν παραδειγμάτων ἐκ τοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀποδεικνύουσι τὸν Πλούταρχον ἀληθῆ ἱατρὸν τῶν ψυχῶν καὶ σεμνὸν τῆς τέχνης τοῦ βίου διδάσκαλον.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Γένος—Φύσις—Προαίρεσις—Παιδεία—Νεότης
τοῦ Θεμιστοκλέους.

Α'—Θεμιστοκλεῖ δὲ τὰ μὲν ἐκ γένους ἀμαυρότερα πρὸς δόξαν ὑπῆρχε· πατὴρ γάρ ἦν Νεοκλέους, οὐ τῶν ἄγαν ἐπιφανῶν Ἀθήνησι, Φρεαργίου τῶν δήμων ἐκ τῆς Λεωντίδος φυλῆς, νόθος δὲ πρὸς μητρός, ὡς λέγουσιν

*Ἀβρότονον Θρηῖσσα γυνὴ γένος· ἀλλὰ τεκέσθαι
τὸν μέγαν Ἑλλησίν᾽ φημι Θεμιστοκλέα.*

Φαινίας μέντοι τὴν μητέρα τοῦ Θεμιστοκλέους οὐ Θρηῖτταν, ἀλλὰ Καρίνην, οὐδ' Ἀβρότονον ὄνομα, ἀλλ' Εὐτέρτην ἀναγράφει. Νεάνθης δὲ καὶ πόλιν αὐτῇ τῆς Καρίας Ἀλικαρνασσὸν προστίθησι. Διὸ καὶ τῶν νόθων εἰς Κυνόσαργες συντελούντων, (τοῦτο δ' ἐστὶν ἔξω πυλῶν γυμνάσιον Ἡρακλέους, ἐπεὶ κάκεινος οὐκ ἦν γνήσιος ἐν θεοῖς, ἀλλ' ἐνείχετο νοθεία διὰ τὴν μητέρα θνητὴν οὖσαν), ἔπειθέ τις ὁ Θεμιστοκλῆς τῶν εὖ γεγονότων νεανίσκων καταβαίνοντας εἰς τὸ Κυνόσαργες ἀλείφεσθαι μετ' αὐτοῦ. Καὶ τούτου γενομένου δοκεῖ πανούργως τὸν τῶν νόθων καὶ γνησίων διορισμὸν ἀνελεῖν. Ὅτι μέντοι τοῦ Λυκομιδῶν γένους μετεἶχε δῆ-

λός ἐστι· τὸ γὰρ Φλυῆσι τελεστήριον, ὅπερ ἦν Λυκομιδῶν κοινόν, ἐμπρησθὲν ὑπὸ τῶν βαυβάρων αὐτὸς ἐπεσκεύασε καὶ γραφαῖς ἐκόσμησεν, ὡς Σιμωνίδης ἰστόρηκεν.

Β'—Ἐτι δὲ παῖς ὧν ὁμολογεῖται φορᾶς μεστὸς εἶναι καὶ τῇ μὲν φύσει συνετός, τῇ δὲ προαιρέσει μεγαλοπράγμων καὶ πολιτικός. Ἐν γὰρ ταῖς ἀνέσεσι καὶ σχολαῖς ἀπὸ τῶν μαθημάτων γιγνόμενος οὐκ ἔπαιζεν οὐδ' ἐρραθῦμει, καθάπερ οἱ λοιποὶ παῖδες, ἀλλ' εὐρίσκετο λόγους τινὰς μελετῶν καὶ συνταττόμενος πρὸς ἑαυτόν. Ἦσαν δ' οἱ λόγοι κατηγορία τινὸς ἢ συνηγορία τῶν παιδῶν. Ὅθεν εἰώθει λέγειν πρὸς αὐτὸν ὁ διδάσκαλος, ὡς «οὐδὲν ἔση, παῖ, σὺ μικρόν, ἀλλὰ μέγα πάντως ἀγαθὸν ἢ κακόν». Ἐπεὶ καὶ τῶν παιδεύσεων τὰς μὲν ἠθοποιουῦς ἢ πρὸς ἡδονὴν τινα καὶ χάριν ἐλευθέριον σπουδαζομένας ὀκνηρῶς καὶ ἀπροθύμως ἐξεμάνθανε· τῶν δὲ εἰς σύνεσιν ἢ πράξιν λεγομένων δῆλός ἦν ὑπερερῶν παρ' ἡλικίαν, ὡς τῇ φύσει πιστεύων. Ὅθεν ὕστερον ἐν ταῖς ἐλευθερίαις καὶ ἀστείαις λεγομέναις διατριβαῖς ὑπὸ τῶν πεπαιδευθαι δοκούντων γλευαζόμενος ἠναγκάζετο φορτικώτερον ἀμύνεσθαι, λέγων ὅτι *λύραν μὲν ἀρμόσασθαι καὶ μεταχειρίσασθαι ψαλτήριον οὐκ ἐπίσταιτο, πόλιν δὲ μικρὰν καὶ ἄδοξον παραλαβὼν ἔνδοξον καὶ μεγάλην ἀπεργάσασθαι*. Καίτοι Στησίμβροτος Ἀναξαγόρου τε διακοῦσαι τὸν Θεμιστοκλέα φησὶ καὶ περὶ Μέλισσον σπουδάσαι τὸν φυσικόν, οὐκ εὖ τῶν χρόνων ἀπτόμενος· Περικλεῖ γάρ, ὅς πολὺ νεώτερος ἦν Θεμιστοκλέους, Μέλισσος μὲν ἀντεστρατήγει πολιορκοῦντι Σαίλους, Ἀνα-

ξαγόρας δὲ συνδιέτριβε. Μᾶλλον οὖν ἂν τις προσέχοι τοῖς Μνησιφίλου τὸν Θεμιστοκλέα τοῦ Φρεααρρίου ζηλωτὴν γενέσθαι λέγουσιν, οὔτε ῥήτορος ὄντος οὔτε τῶν φυσικῶν κληθέντων φιλοσόφων, ἀλλὰ τὴν τότε καλουμένην σοφίαν, οὔσαν δὲ δεινότητα πολιτικὴν καὶ δραστήριον σύνεσιν, ἐπιτήδευμα πεπονημένου καὶ διασφύζοντος ὥσπερ αἵρεσιν ἐκ διαδοχῆς ἀπὸ Σόλωνος· ἦν οἱ μετὰ ταῦτα δικανικαῖς μείξαντες τέχναις καὶ μεταγαγόντες ἀπὸ τῶν πράξεων τὴν ἄσκησιν ἐπὶ τοὺς λόγους σοφισταὶ προσηγορεύθησαν. Τούτῳ μὲν οὖν ἤδη πολιτευόμενος ἐπλησίαζεν. Ἐν δὲ ταῖς πρώταις τῆς νεότητος ὁρμαῖς ἀνώμαλος ἦν καὶ ἀστάθμητος, ἅτε τῇ φύσει καθ' αὐτὴν χρώμενος, ἄνευ λόγου καὶ παιδείας ἐπ' ἀμφοτέρα μεγάλας ποιουμένη μεταβολὰς τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ πολλάκις ἐξισταμένη πρὸς τὸ χειρόν, ὡς ὕστερον αὐτὸς ὠμολόγει, καὶ τοὺς τραχυτάτους πόλους ἀρίστους ἵππους γίνεσθαι φάσκων, ὅταν ἦς προσήκει τύχῃσι παιδείας καὶ καταρτίσεως. Ἄ δὲ τούτων ἐξαρτῶσιν ἔνιοι διηγήματα πλάττοντες, ἀποκήρυξιν μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, θάνατον δὲ τῆς μητρὸς ἐκούσιον ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς ἀτιμίᾳ περιλύτου γενομένης, δοκεῖ κατεψεῦσθαι· καὶ τούναντίον εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὅτι τοῦ τὰ κοινὰ πράττειν ἀποτρέπων αὐτὸν ὁ πατὴρ ἐπεδείκνυ πρὸς τῇ θαλάττῃ τὰς παλαιὰς τριήρεις ἐρριμμένας καὶ παρορωμένας, ὡς δὴ καὶ πρὸς τοὺς δημαγωγούς, ὅταν ἄχρηστοι φαίνωνται, τῶν πολλῶν ὁμοίως ἐχόντων.

Γ' — Ταχὺ μέντοι καὶ νεανικῶς ἔοικεν ἄψασθαι τοῦ Θεμιστοκλέους τὰ πολιτικὰ πράγματα καὶ σφόδρα ἢ

πρὸς δόξαν ὀρμὴ κρατῆσαι, δι' ἣν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τοῦ πρωτεύειν ἐφιέμενος ἰταμῶς ὑφίστατο τὰς πρὸς τοὺς δυναμένους ἐν τῇ πόλει καὶ πρωτεύοντας ἀπεχθείας, μάλιστα δὲ πρὸς Ἀριστείδην τὸν Λυσιμάχου, τὴν ἐναντίαν αἰεὶ πορευόμενον αὐτῷ, ἅτε ἀνόμοιον ὄντα τὸν τε βίον καὶ τοὺς τρόπους. Πρῶτος γὰρ ὢν φύσει καὶ καλοκαγαθικὸς τὸν τρόπον ὁ Ἀριστείδης καὶ πολιτευόμενος οὐ πρὸς χάριν οὐδὲ πρὸς δόξαν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βελτίστου μετὰ ἀσφαλείας καὶ δικαιοσύνης, ἠναγκάζετο τῷ Θεμιστοκλεῖ, τὸν δῆμον ἐπὶ πολλὰ κινοῦντι καὶ μεγάλας ἐπιφέροντι καινοτομίας, ἐναντιοῦσθαι πολλάκις, ἐνιστάμενος αὐτοῦ πρὸς τὴν αὔξησιν. Λέγεται γὰρ οὕτω παράφορος πρὸς δόξαν εἶναι καὶ πράξεων μεγάλων ὑπὸ φιλοτιμίας ἐραστής, ὥστε νέος ὢν ἔτι, τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης πρὸς τοὺς βαρβάρους γενομένης καὶ τῆς Μιλτιάδου στρατηγίας διαβοηθείσης, σύννους ὄρασθαι τὰ πολλὰ πρὸς ἑαυτῷ καὶ τὰς νύκτας ἀγρυπνεῖν καὶ τοὺς πότους παραιτεῖσθαι τοὺς συνήθεις καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας καὶ θαυμάζοντας τὴν περὶ τὸν βίον μεταβολήν, ὡς *καθεύδειν αὐτὸν οὐκ ἐφ' ἔφη τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον*. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πέρα; ᾤοντο τοῦ πολέμου τὴν ἐν Μαραθῶνι τῶν βαρβάρων ἦτταν εἶναι, Θεμιστοκλῆς δὲ ἀρχὴν μειζόνων ἀγώνων, ἐφ' οὓς ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ὅλης Ἑλλάδος ἤλειφε καὶ τὴν πόλιν ἤσκει, πόρρωθεν ἔτι προσδοκῶν τὸ μέλλον.

ΛΛΛΛΛΛΛΛ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ἡ κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους δρασίς
τοῦ Θεμιστοκλέους.

Δ' — Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Λαυρεωτικὴν πρόσοδον ἀπὸ τῶν ἀργυρείων μετάλλων ἔθος ἔχόντων Ἀθηναίων διανέμεσθαι, μόνος εἰπεῖν ἐτόλμησε παρελθὼν εἰς τὸν δῆμον, ὡς χρὴ τὴν διανομὴν ἔασαντας ἐκ τῶν χρημάτων τούτων κατασκευάσασθαι τριήρεις ἐπὶ τὸν πρὸς Αἰγινήτας πόλεμον. Ἦκμαζε γὰρ οὗτος ἐν τῇ Ἑλλάδι μάλιστα καὶ κατεῖχον οἱ νησιῶται πλήθει νεῶν τὴν θάλατταν. Ἦι καὶ ῥᾶον ὁ Θεμιστοκλῆς συνέπεισεν, οὐ Δαρεῖον οὐδὲ Πέρσας (μακρὰν γὰρ ἦσαν οὗτοι καὶ δέος οὐ πάνυ βέβαιον ὡς ἀφιξόμενοι παρεῖχον) ἐπισειῶν, ἀλλὰ τῇ πρὸς Αἰγινήτας ὀργῇ καὶ φιλονικίᾳ τῶν πολιτῶν ἀποχρησάμενος εὐκαίρως ἐπὶ τὴν παρασκευήν. Ἐκατὸν γὰρ ἀπὸ τῶν χρημάτων ἐκείνων ἐποιήθησαν τριήρεις, αἷς καὶ πρὸς Ξέρξην ἐναυμάχησαν. Ἐκ δὲ τούτου κατὰ μικρὸν ὑπάγων καὶ καταβιβάζων τὴν πόλιν πρὸς τὴν θάλατταν, ὡς τῷ πεζῷ μὲν οὐδὲ τοῖς ὁμόροις ἀξιόμαχους ὄντας, τῇ δ' ἀπὸ τῶν νεῶν ἀλκῇ καὶ τοὺς βαρβάρους ἀμύνασθαι καὶ τῆς Ἑλλάδος ἄρχειν δυναμένους, ἀντὶ μονίμων ὀπλιτῶν, ὡς φησὶν ὁ Πλάτων, ναυβάτας καὶ θαλαττίους ἐποίησε καὶ διαβολὴν καθ' ἑαυτοῦ παρέσχεν, ὡς ἄρα Θεμιστοκλῆς τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα τῶν πολιτῶν παρελόμενος εἰς ὑπηρεσίον καὶ κόπην συνέστειλε τὸν Ἀθηναίων δῆμον. Ἐπραξε δὲ ταῦτα Μιλτιάδου κρατήσας ἀντιλέγοντος, ὡς ἱστορεῖ Σησιμβροτος. Εἰ μὲν δὴ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ πολιτεύματος ἔβλαψεν ἢ μὴ ταῦτα πράξας, ἔστω φιλοσοφώ-

τερον ἐπισκοπεῖν ὅτι δὲ ἡ τότε σωτηρία τοῖς Ἑλλησιν ἐκ τῆς θαλάττης ὑπῆρξε καὶ τὴν Ἀθηναίων πόλιν αὐτὸς ἀνέστησαν αἱ τριῆρεις ἐκείναι, τὰ τ' ἄλλα καὶ Ξέρξης αὐτὸς ἐμαρτύρησε. Τῆς γὰρ πεζῆς δυνάμεως ἀθράστου διαμενούσης ἔφυγε μετὰ τὴν τῶν νεῶν ἦταν, ὡς οὐκ ὦν ἀξιόμαχος, καὶ Μαρδόνιον ἐμποδῶν εἶναι τοῖς Ἑλλησι τῆς διώξεως μᾶλλον ἢ δουλωσόμενον αὐτούς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, κατέλιπε.

Ε' — Σύντονον δὲ αὐτὸν γεγονέναι χρηματιστὴν οἱ μὲν τινές φασι δι' ἐλευθεριότητα· καὶ γὰρ φιλοθύτην ὄντα καὶ λαμπρὸν ἐν ταῖς περὶ τοὺς ξένους δαπάναις ἀφθόνου δεῖσθαι χορηγίας· οἱ δὲ τούναντίον γλισχρότητα πολλὴν καὶ μικρολογίαν κατηγοροῦσιν, ὡς καὶ τὰ πεμπόμενα τῶν ἐδωδύμων πωλοῦντος. Ἐπεὶ δὲ Διφιλίδης ὁ ἱπποτρόφος αἰτηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πῶλον οὐκ ἔδωκεν, ἠπέλιψε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ταχὺ ποιήσῃν δούρειον ἵππον, αἰνιξάμενος ἐγκλήματα συγγενικὰ καὶ δίκας τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς οἰκείους τινὰς ταραξεῖν. Τῇ δὲ φιλοτιμία πάντας ὑπερέβαλεν, ὥστ' ἔτι μὲν νέος ὦν καὶ ἀφανῆς Ἐπικλέα τὸν ἐξ Ἐρμιόνης κωδικοποιήσαντα σπουδαζόμενον ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐκλιπαρῆσαι μελετᾶν παρ' αὐτῷ, φιλοτιμούμενος πολλοὺς τὴν οἰκίαν ζητεῖν καὶ φοιτᾶν πρὸς αὐτόν. Εἰς δ' Ὀλυμπίαν ἔλθων καὶ διαμιλλώμενος τῷ Κίμωνι περὶ δεῖπνα καὶ σκηναὶς καὶ τὴν ἄλλην λαμπρότητα καὶ παρασκευὴν οὐκ ἤρρασκε τοῖς Ἑλλησιν. Ἐκείνῳ μὲν γὰρ ὄντι νέῳ καὶ ἀπ' οἰκίας μεγάλης φοντο δεῖν τὰ τοιαῦτα συγχωρεῖν· ὁ δὲ μήπω γνώριμος γεγονώς, ἀλλὰ δοκῶν ἐξ οὐχ ὑπαρχόντων καὶ παρ' ἀξίαν

ἐπαίρεσθαι προσωφλίσκανεν ἀλαζονείαν. Ἐνίκησε δὲ καὶ χορηγῶν τραγωδοῖς, μεγάλην ἤδη τότε σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἀγῶνος ἔχοντος, καὶ πίνακα τῆς νίκης ἀνέθηκε τοιαύτην ἐπιγραφὴν ἔχοντα: «**Θεμιστοκλῆς Φρεᾶριος ἐχορήγει, Φρύνιχος ἐδίδασκεν, Ἀδείμαντος ἤρχεν**». Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς ἐνήρομτε, τοῦτο μὲν ἐκάστου τῶν πολιτῶν τοῦνομα λέγων ἀπὸ στόματος, τοῦτο δὲ κριτὴν ἀσφαλῆ περὶ τὰ συμβόλαια παρέχων ἑαυτόν· ὥσπερ που καὶ πρὸς Σιμωνίδην τὸν Κεῖον εἶπεν αἰτούμενόν τι τῶν οὐ μετρίων παρ' αὐτοῦ στρατηγούντος, ὡς **οὔτ' ἐκεῖνος ἂν γένοιτο ποιητῆς ἀγαθὸς ἄδων παρὰ μέλος οὔτ' αὐτὸς ἀστειὸς ἄρχων παρὰ νόμον χαριζόμενος**. Πάλιν δὲ ποτε τὸν Σιμωνίδην ἐπισκόπων ἔλεγε νοῦν οὐκ ἔχειν, Κορινθίους μὲν λαιδοροῦντα μεγάλην οἰκοῦντας πόλιν, αὐτοῦ δὲ ποιούμενον εἰκόνας οὕτως ὄντος αἰσχροῦ τὴν ὄψιν. Αὐξόμενος δὲ καὶ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκων τέλος κατεστασίασε καὶ μετέστησεν ἐξοστρακισθέντα τὸν Ἀριστείδην.

Γ'—Ἦδη δὲ τοῦ Μήδου καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τῶν Ἀθηναίων βουλευομένων περὶ στρατηγοῦ τοὺς μὲν ἄλλους ἐκόντας ἐκστῆναι τῆς στρατηγίας λέγουσιν ἐκπεπληγμένους τὸν κίνδυνον. Ἐπικύδην δὲ τὸν Εὐφημίδου, δημαγωγὸν ὄντα δεινὸν μὲν εἰπεῖν, μαλακὸν δὲ τῇ ψυχῇ καὶ χρημάτων ἥττονα, τῆς ἀρχῆς ἐφίεσθαι καὶ κρατήσιν ἐπίδοξον εἶναι τῇ χειροτονίᾳ. Τὸν οὖν Θεμιστοκλέα δείσαντα, μὴ τὰ πράγματα διαφθαρεῖη παντάσῃ τῆς ἡγεμονίας εἰς ἐκεῖνον ἐμπεσοῦσης, χρήμασι τὴν φιλοτιμίαν ἐξωνήσασθαι παρὰ τοῦ Ἐπικύδους.

Πλουτάρχου Θεμιστοκλῆς. "Ἐκδοσις Γ' 1920

2

Ἐπαινεῖται δ' αὐτοῦ καὶ τὸ περὶ τὸν δίγλωττον ἔργον ἐν τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ βασιλέως ἐπὶ γῆς καὶ ὕδατος αἴτησιν· ἐρμηνέα γὰρ ὄντα συλλαβῶν διὰ ψηφίσματος ἀπέκτεινεν, ὅτι φωνὴν Ἑλληνίδα βαρβάρους προστάγμασιν ἐτόλμησε χρῆσθαι. Ἔτι δὲ καὶ τὸ περὶ Ἄρθμιον τὸν Ζελεΐτην Θεμιστοκλέους γὰρ εἰπόντος καὶ τοῦτον εἰς τοὺς ἀτίμους [καὶ παῖδας αὐτοῦ] καὶ γένος ἐνέγραψαν, ὅτι τὸν ἐκ Μήδων χρυσοῦν εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐκόμισε. Μέγιστον δὲ πάντων τὸ καταλύσαι τοὺς Ἑλληνικοὺς πολέμους καὶ διαλλάξαι τὰς πόλεις ἀλλήλαις, πείσαντα τὰς ἔχθρας διὰ τὸν πόλεμον ἀναβαλέσθαι· πρὸς ὃ καὶ Χεῖλεων τὸν Ἀρκάδα μάλιστα συναγωνίσασθαι λέγουσι.

Z'—Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν εὐθύς μὲν ἐπεχείρει τοὺς πολίτας ἐμβιβάζειν εἰς τὰς τριήρεις καὶ τὴν πόλιν ἔπειθεν ἐκλιπόντας ὡς πρωτότατο τῆς Ἑλλάδος ἀπαντᾶν τῷ βαρβάρῳ κατὰ θάλατταν. Ἐνισταμένων δὲ πολλῶν ἐξήγαγε πολλὴν στρατιάν εἰς τὰ Τέμπε μετὰ Λακεδαιμονίων, ὡς αὐτόθι προκινδυνεύσόντων τῆς Θετταλίας, οὕτω τότε μηδίξειν δοκούσης. Ἐπεὶ δ' ἀναχώρησαν ἐκείθεν ἄπρακτοι καὶ Θετταλῶν βασιλεῖ προσγενομένων ἐμῆδιξε τὰ μέγρι Βοιωτίας, μᾶλλον ἤδη τῷ Θεμιστοκλεῖ προσεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῆς θαλάττης καὶ πέμπεται μετὰ νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον τὰ στενὰ φυλάξων. Ἐνθα δὴ τῶν μὲν Ἑλλήνων Εὐρυβιάδην καὶ Λακεδαιμονίους ἠγεῖσθαι κελευόντων, τῶν δ' Ἀθηναίων, ὅτι πλήθει τῶν νεῶν σύμπαντας ὁμοῦ τι τοὺς ἄλλους ὑπερέβαλλον, οὐκ ἀξιούντων ἐτέροις ἔπεσθαι, συνιδὼν τὸν κίνδυνον ὁ Θεμιστοκλῆς αὐτὸς τε τὴν ἀρχὴν τῷ Εὐρυβιάδῃ παρήκε

καὶ κατεπράυνε τοὺς Ἀθηναίους, ὑπισχνούμενος, ἂν ἄνδρες ἀγαθοὶ γένωνται πρὸς τὸν πόλεμον, ἐκόντας αὐτοῖς παρέξειν εἰς τὰ λοιπὰ πειθόμενους τοὺς Ἕλληνας. Διὸ καὶ δοκεῖ τῆς σωτηρίας αἰτιώτατος γενέσθαι τῇ Ἑλλάδι καὶ μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους προαγαγεῖν εἰς δόξαν, ὡς ἀνδρεία μὲν τῶν πολεμίων, εὐγνωμοσύνη δὲ τῶν συμμάχων περιγενομένου. Ἄ Ἐπεὶ δέ, ταῖς Ἀφρεταῖς τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου προσμειξάντος, ἐκπλαγεῖς ὁ Εὐρυβιάδης τῶν κατὰ στόμα νεῶν τὸ πλῆθος, ἄλλας δὲ πυνθανόμενος διακοσίας ὑπὲρ Σκιαθοῦ κύκλω περιπλεῖν, ἐβούλετο τὴν ταχίστην εἶσω τῆς Ἑλλάδος κομισθεὶς ἄψασθαι Πελοποννήσου καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ταῖς ναυσὶ προσπεριβαλέσθαι παντάπασιν ἀπρόσμαχον ἡγούμενος τὴν κατὰ θάλατταν ἀλκὴν βασιλέως, δεῖσαντες οἱ Εὐβοεῖς, μὴ σφᾶς οἱ Ἕλληνες πρόωνται, κρύφα τῷ Θεμιστοκλεῖ διελέγοντο Πελάγοντα μετὰ χρημάτων πολλῶν πέμψαντες. Ἄ λαβὼν ἐκεῖνος, ὡς Ἡρόδοτος ἱστορήκε, τοῖς περὶ τὸν Εὐρυβιάδην ἔδωκεν. Ἐναντιούμενον δ' αὐτῷ μάλιστα τῶν πολιτῶν Ἀρχιτέλους, ὃς ἦν μὲν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς νεῶς τριήραρχος, οὐκ ἔχων δὲ χρήματα τοῖς ναύταις χορηγεῖν ἔσπευδεν ἀποπλεῦσαι, παρῶξυνεν ἔτι μᾶλλον ὁ Θεμιστοκλῆς τοὺς τριηρίας ἐπ' αὐτόν, ὥστε τὸ δεῖπνον ἀρπάσαι συνδραμόντας. Τοῦ δ' Ἀρχιτέλους ἀθυμοῦντος ἐπὶ τούτῳ καὶ βαρέως φέροντος εἰσέπεμψεν ὁ Θεμιστοκλῆς πρὸς αὐτὸν ἐν κίστῃ δεῖπνον ἄρτων καὶ κρεῶν, ὑποθεὶς κάτω τάλαντον ἀργυρίου καὶ κελεύσας αὐτόν τε δεῖπνεῖν ἐν τῷ παρόντι καὶ μεθ' ἡμέραν ἐπιμεληθῆναι τῶν τριηριτῶν· εἰ δὲ μή, καταβοήσειν αὐτοῦ πρὸς τοὺς παρόντας ὡς ἔχοντος ἀργύριον παρὰ τῶν πολεμίων. Ταῦτα μὲν οὖν Φαινίας ὁ Λέσβιος εἶρηκεν.

Η'—Αἱ δὲ γινόμεναι τότε πρὸς τὰς τῶν βαρβάρων ναῦς περὶ τὰ στενὰ μάχαι κρίσιν μὲν εἰς τὰ ὅλα μεγάλην οὐκ ἐποίησαν, τῇ δὲ πείρᾳ μέγιστα τοὺς Ἕλληνας ὤνησαν, ὑπὸ τῶν ἔργων παρὰ τοὺς κινδύνους διδαχθέντας, ὡς οὔτε πλήθη νεῶν οὔτε κόσμοι καὶ λαμπρότητες ἐπισήμων οὔτε κραυγαὶ κομπῶδεις ἢ βάρβαροι παιᾶνες ἔχουσι τι δεινὸν ἀνδράσιν ἐπισταμένοις εἰς χεῖρας ἰέναι καὶ μάχεσθαι τολμῶσιν, ἀλλὰ δεῖ τῶν τοιούτων καταφρονοῦντας ἐπ' αὐτὰ τὰ σώματα φέρεσθαι καὶ πρὸς ἐκεῖνα διαγωνίζεσθαι συμπλακέντας. Ὁ δὲ καὶ Πίνδαρος οὐ κακῶς ἔοικε συνιδῶν ἐπὶ τῆς ἐν Ἀρτεμισίῳ μάχης εἰπεῖν

*ὄθι παῖδες Ἀθηναίων ἐβάλοντο φαιρνὰν
κρητὶδ' ἐλευθερίας·*

ἀρχὴ γὰρ ὄντως τοῦ νικᾶν τὸ θαρρεῖν. Ἔστι δὲ τῆς Εὐβοίας τὸ Ἀρτεμισίον ὑπὲρ τὴν Ἐστίαιαν αἰγιαλὸς εἰς βορέαν ἀναπεπταμένος, ἀνταίρει δ' αὐτῷ μάλιστα τῆς ὑπὸ Φιλοκτῆτη γενομένης χώρας Ὀλιζών. Ἔχει δὲ ναὸν οὐ μέγαν Ἀρτέμιδος ἐπίκλησιν Προσηφᾶς καὶ δένδρα περὶ αὐτὸν πέφυκε καὶ στήλαι κύκλω λίθου λευκοῦ πεπήγασιν· ὁ δὲ λίθος τῇ χειρὶ τριβόμενος καὶ χροῖαν καὶ ὀσμὴν κροχίζουσαν ἀναδίδωσιν. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν στηλῶν ἔλεγεῖον ἦν τότε γεγραμμένον·

Παντοδαπῶν ἀνδρῶν γενεὰς Ἀσίας ἀπὸ χώρας

Παῖδες Ἀθηναίων ἠῶδέ ποτ' ἐν πελάγει

Ναυμαχίᾳ δαμάσαντες, ἐπεὶ στρατὸς ὤλετο Μήδων,

Σήματ' ταῦτ' ἔθεσαν παρθένῳ Ἀρτέμιδι.

Δείκνυνται δὲ τῆς ἀκτῆς τόπος ἐν πολλῇ τῇ πέριξ θινὴ κόνιν τεφρώδη καὶ μέλαιναν ἐκ βάθους ἀναδιδούς, ὥσπερ πυρίκαυστον, ἐν ᾧ τὰ ναυάγια καὶ νεκροὺς καῦσαι δοκοῦσι.

Θ'—Τῶν μέντοι τὰ περὶ Θερμοπύλας εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπαγγελλόντων πυθόμενοι Λεωνίδα τε κείσθαι καὶ κρατεῖν Ξέρξην τῶν κατὰ γῆν παρόδων, εἶσω τῆς Ἑλλάδος ἀνεκομίζοντο, τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ πᾶσι τεταγμένων δι' ἀρετὴν καὶ μέγα τοῖς πεπραγμένοις φρονούντων. Παραπλέων δὲ τὴν χώραν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἥπερ κατάρσεις ἀναγκαίας καὶ καταφυγὰς ἐώρα τοῖς πολεμίοις, ἐνεχάρατε κατὰ τῶν λίθων ἐπιφανῆ γραμμата, τοὺς μὲν εὐρίσκων ἀπὸ τύχης, τοὺς δ' αὐτὸς ἰστὰς περὶ τὰ ναυλόγια καὶ τὰς ὑδρείας, ἐπισκῆπτων Ἴωσι διὰ τῶν γραμμάτων, εἰ μὲν οἶόν τε, μετατάξασθαι πρὸς αὐτοὺς πατέρας ὄντας καὶ προκινδυνεύοντας ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας, εἰ δὲ μή, κακοῦν τὸ βαρβαρικὸν ἐν ταῖς μάχαις καὶ συνταράττειν. Ταῦτα δ' ἤλπιζεν ἢ μεταστήσειν τοὺς Ἴωνας ἢ συνταράξειν ὑποπτοτέρους τοῖς βαρβάροις γενομένους. Ξέρξου δὲ διὰ τῆς Δωριδος ἄνωθεν ἐμβαλόντος εἰς τὴν Φωκίδα καὶ τὰ τῶν Φωκέων ἄσθη πυρπολοῦντος οὐ προσήμυναν οἱ Ἕλληνες, καὶ περ τῶν Ἀθηναίων δεομένων εἰς τὴν Βοιωτίαν ἀπαντῆσαι πρὸ τῆς Ἀττικῆς, ὥσπερ αὐτοὶ κατὰ θάλατταν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἐβοήθησαν. Μηδενὸς δ' ὑπακούοντος αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Πελοποννήσου περιεχομένων καὶ πᾶσαν ἐντὸς Ἴσθμοῦ τὴν δύναμιν ὠρημένων συνάγειν καὶ διατειχιζόντων τὸν Ἴσθμὸν εἰς θάλατταν ἐκ θαλάττης, ἅμα μὲν ὀργῇ τῆς προδοσίας εἶχε τοὺς Ἀθηναίους, ἅμα δὲ δυσθυμία καὶ κατῆφεια μεμονωμένους. Μάχεσθαι μὲν οὖν οὐ διανοοῦντο μυριάσι στρατοῦ τῶσαύταις· ὁ δ' ἦν μόνον ἀναγκαῖον ἐν τῷ παρόντι, τὴν πόλιν ἀφέντας ἐμφῶναι ταῖς ναυσίν, οἱ πολλοὶ χαλεπῶς ἤκουον, ὡς μήτε νίκης δεό-

μενοι μήτε σωτηρίαν ἐπιστάμενοι θεῶν τε ἱερὰ καὶ πα-
τέρων ἡρία προἰεμένων.

~~~~~

Ι' — Ἐνθα δὴ Θεμιστοκλῆς ἀπορῶν τοῖς ἀνθρωπί-
νοις λογισμοῖς προσάγεσθαι τὸ πλῆθος, ὡσπερ ἐν τρα-
γοδία μηχανὴν ἄρας, σημεῖα δαίμονια καὶ χρησμοὺς
ἐπῆγεν αὐτοῖς· σημεῖον μὲν λαμβάνων τὸ τοῦ δράκοντος,
ὃς ἀφανῆς ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκ τοῦ σηκοῦ δοκεῖ γε-
νέσθαι· καὶ τὰς καθ' ἡμέραν αὐτῷ προτιθεμένης ἀπαρ-
χὰς εὐρίσκοντες ἀψαύστους οἱ ἱερεῖς ἐξήγγελλον εἰς τοὺς
πολλοὺς, τοῦ Θεμιστοκλέους λόγον διδόντος, ὡς ἀπολέ-
λοιπε τὴν πόλιν ἢ θεὸς ὑψηγομένη πρὸς τὴν θάλατ-
ταν αὐτοῖς. Τῷ δὲ χρησμῷ πάλιν ἐδημαγώγει, λέγων
μηδὲν ἄλλο δηλοῦσθαι ξύλινον τεῖχος ἢ τὰς ναῦς·
διὸ καὶ τὴν Σαλαμίνα *θεῖαν*, οὐχὶ *δεινὴν* οὐδὲ *σχετλίαν*
ἀνακαλεῖν τὸν θεόν, ὡς εὐτυχήματος μεγάλου τοῖς Ἑλ-
λησιν ἐπόνυμον ἔσομένην. Κρατήσας δὲ τῆ γνώμη ψή-
φισμα γράφει, τὴν μὲν πόλιν παρακαταθέσθαι τῇ Ἄ-
θηνᾳ, τῇ *Ἀθηνῶν μεδεύσῃ*, τοὺς δ' ἐν ἡλικίᾳ πάντας
ἐμβαίνειν εἰς τὰς τριήρεις, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας καὶ
ἀνδράποδα σφάζειν ἕκαστον ὡς ἂν δύνηται. Κυρωθέντος
δὲ τοῦ ψηφίσματος οἱ πλείστοι τῶν Ἀθηναίων ὑπεξέ-
θεντο γενεὰς καὶ γυναῖκας εἰς Τροίζηνα, φιλοτίμως πάνυ
τῶν Τροίζηνίων ὑποδεχομένων· καὶ γὰρ τρέφειν ἐψηφί-
σαντο δημοσίᾳ, δύο ὀβολοὺς ἑκάστῳ διδόντες, καὶ τῆς
ὀπώρας λαμβάνειν τοὺς παῖδας ἐξεῖναι πανταχόθεν, ἔτι
δ' ὑπὲρ αὐτῶν διδασκάλοις τελεῖν μισθοὺς. Τὸ δὲ ψή-
φισμα Νικαγόρας ἔγραψεν. Οὐκ ὄντων δὲ δημοσίων χρη-
μάτων τοῖς Ἀθηναίοις, Ἀριστοτέλης μὲν φησι τὴν ἐξ

Ἄρειου πάγου βουλήν πορίσασαν ὁκτὼ δραχμὰς ἐκάστῳ τῶν στρατευομένων αἰτιωτάτην γενέσθαι τοῦ πληρωθῆναι τὰς τριήρεις· Κλείδημος δὲ καὶ τοῦτο τοῦ Θεμιστοκλέους ποιεῖται στρατήγημα. Καταβαινόντων γὰρ εἰς Πειραιᾶ τῶν Ἀθηναίων φησὶν ἀπολέσθαι τὸ Γοργόνειον ἀπὸ τῆς θεοῦ τοῦ ἀγάλματος· τὸν οὖν Θεμιστοκλέα προσποιούμενον ζητεῖν καὶ διερευνώμενον ἅπαντα χρημάτων ἀνευρίσκειν πλῆθος ἐν ταῖς ἀποσκευαῖς ἀποκεκρυμμένον· ὧν εἰς μέσον κομισθέντων εὐπορήσαι τοὺς ἐμβαίνοντας εἰς τὰς ναῦς ἐφοδίων. Ἐκπλεύσης δὲ τῆς πόλεως τοῖς μὲν οἶκτον τὸ θέαμα, τοῖς δὲ θαῦμα τῆς τόλμης παρεῖχε, γενεὰς μὲν ἄλλη προπεμπόντων, αὐτῶν δ' ἀκάμπτων πρὸς οἰμωγὰς καὶ δάκρυα γονέων καὶ περιβολὰς διαπερώντων εἰς τὴν νῆσον. Καίτοι πολλὴν μὲν οἱ διὰ γῆρας ὑπολειπόμενοι τῶν πολιτῶν ἔλεον εἶχον· ἦν δὲ τις καὶ ἀπὸ τῶν ἡμέρων καὶ συντρόφων ζῶων ἐπικλῶσα γλυκυθυμία, μετ' ὠρυγῆς καὶ πόθου συμπαραθεόντων ἐπιβαίνουσι τοῖς ἑαυτῶν τροφεῦσιν. Ἐν οἷς ἱστορεῖται κύων Ξανθίππου τοῦ Περικλέους πατρὸς οὐκ ἀνασχόμενος τὴν ἀπ' αὐτοῦ μόνωσιν ἐναλέσθαι τῇ θαλάττῃ καὶ τῇ τριήρει παρανηχόμενος ἐκπλεσεῖν εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ λιποθυμήσας ἀποθανεῖν εὐθύς· οὗ καὶ τὸ δεικνύμενον ἄχρι νῦν καὶ καλούμενον Κυνὸς σῆμα, τάφον εἶναι λέγουσιν.

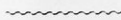

ΙΑ. Ταῦτά τε δὴ μεγάλα τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοὺς πολίτας αἰσθόμενος ποθοῦντας Ἀριστείδην καὶ δεδιότας, μὴ δι' ὀργὴν τῷ βαρβάρῳ προσθεὶς ἑαυτὸν ἀνατρέψῃ τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος (ἐξωστράκιστο γὰρ πρὸ τοῦ πολέμου καταστασιασθεὶς ὑπὸ Θεμιστοκλέους), γράφει ψήφισμα, τοῖς μὴ ἐπὶ φόνῳ μεθεστῶσιν ἐξεῖναι κατελθοῦσι, πράττειν καὶ λέγειν τὰ βέλτιστα τῇ Ἑλλάδι μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν. Εὐρυβιάδου δὲ τὴν μὲν ἡγεμονίαν τῶν νεῶν ἔχοντας διὰ τὸ τῆς Σπάρτης ἀξίωμα, μαλακοῦ δὲ παρὰ τὸν κίνδυνον ὄντος, αἴρειν δὲ βουλομένου καὶ πλεῖν ἐπὶ τὸν Ἴσθμόν, ὅπου καὶ τὸ πεζὸν ἤθροιστο τῶν Πελοποννησίων, ὁ Θεμιστοκλῆς ἀντέλεγεν· ὅτε καὶ τὰ μνημονευόμενα λεχθῆναι φασί. Τοῦ γὰρ Εὐρυβιάδου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος· «*ὦ Θεμιστόκλεις, ἐν τοῖς ἀγῶσι τοὺς προεξανισταμένους ῥαπίζουσι*», «*Ναί*», εἶπεν ὁ Θεμιστοκλῆς, «*ἀλλὰ τοὺς ὑπολειφθέντας οὐ στεφανοῦσιν*». Ἐπαραμένου δὲ τὴν βακτηρίαν ὡς πατάξοντος, ὁ Θεμιστοκλῆς ἔφη· «*Πάταξον μὲν, ἄκουσον δέ*». Θαυμάσαντος δὲ τὴν πραότητα τοῦ Εὐρυβιάδου καὶ λέγειν κελεύσαντος, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ἀνῆγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν λόγον· εἰπόντος δέ τινος, ὡς ἀνὴρ ἄπολις οὐκ ὀρθῶς διδάσκει τοὺς ἔχοντας ἐγκαταλιπεῖν καὶ προέσθαι τὰς πατρίδας, ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπιστρέψας τὸν λόγον «*Ἡμεῖς τοι*», εἶπεν, «*ὦ μοχθηρέ, τὰς μὲν οἰκίας καὶ τὰ τεῖχη καταλελοίπαμεν, οὐκ ἀξιοῦντες ἀψύχων ἕνεκα δουλεύειν, πόλις δ' ἡμῖν ἔστι μεγίστη τῶν Ἑλληνίδων, αἱ διακόσμαι τριήρεις, αἱ νῦν μὲν ὑμῖν παρεστάσι βοηθοὶ σῶξασθαι δι' αὐτῶν βουλομένοις, εἰ δ' ἄπιτε δεύτερον ἡμᾶς προδόντες, αὐτίκα πεύσεται τις Ἑλλήνων Ἀθηναίους*

καὶ πόλιν ἐλευθέραν καὶ χώραν οὐ χείρονα κεντη-
 μένους ἢς ἀπέβαλον».». Ταῦτα τοῦ Θεμιστοκλέους
 εἰπόντος ἔννοια καὶ δέος ἔσχε τὸν Εὐρυβιάδην τῶν
 Ἀθηναίων, μὴ σφᾶς ἀπολείποντες οἴχονται. Τοῦ δ'
 Ἐρετριέως πειρωμένου τι λέγειν πρὸς αὐτόν. «Ἡ γάρ»,
 ἔφη, «καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστι λόγος, οἷ
 καθάπερ αἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν
 δὲ οὐκ ἔχετε ;»

IV.—Λέγεται δ' ὑπὸ τινων τὸν μὲν Θεμιστοκλέα περὶ
 τούτων ἀπὸ τοῦ καταστρώματος ἄνωθεν τῆς νεῶς δια-
 λέγεσθαι, γλαῦκα δ' ὀφθῆναι διαπετομένην ἀπὸ δεξιᾶς
 τῶν νεῶν καὶ τοῖς καρχησίοις ἐπικαθίζουσιν διὸ δὴ καὶ
 μάλιστα προσέθεντο τῇ γνώμῃ καὶ παρεσκευάζοντο ναυ-
 μαχήσοντες. Ἄλλ' ἐπεὶ τῶν πολεμίων ὃ τε στόλος τῇ
 Ἀττικῇ κατὰ τὸ Φαληρικὸν προσφερόμενος τοὺς πέριξ
 ἀπέκρουσεν αἰγιαλοὺς, αὐτὸς τε βασιλεὺς μετὰ τοῦ πεζοῦ
 στρατοῦ καταβάς ἐπὶ τὴν θάλατταν ἄθρους ὄφθη, τῶν
 δὲ δυνάμεων ὁμοῦ γενομένων ἐξερρύησαν οἱ τοῦ Θε-
 μιστοκλέους λόγοι τῶν Ἑλλήνων καὶ πάλιν ἐπάπταινον
 οἱ Πελοποννήσιοι πρὸς τὸν Ἴσθμόν, εἴ τις ἄλλο τι λέ-
 γοι χαλεπαίνοντες, ἐδόκει δὲ τῆς νυκτὸς ἀποχωρεῖν καὶ
 παρηγγέλλετο πλοῦς τοῖς κυβερνήταις, ἔνθα δὴ βαρέως
 φέρων ὁ Θεμιστοκλῆς, εἰ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ τῶν
 στενῶν προέμενοι βοήθειαν οἱ Ἕλληνες διαλυθήσονται
 κατὰ πόλεις, ἐβουλεύετο καὶ συνετίθει τὴν περὶ τὸν
 Σίκινον πραγματείαν. Ἦν δὲ τῷ μὲν γένει Πέρσης
 ὁ Σίκιννος αἰχμάλωτος, εὖνους δὲ τῷ Θεμιστοκλεῖ καὶ
 τῶν τέκνων αὐτοῦ παιδαγωγός. Ὅν ἐκπέμπει πρὸς τὸν

Ξέρξην κρύφα κελεύσας λέγειν, ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς αἰρούμενος τὰ βασιλέως ἐξαγγέλλει πρῶτος αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας ἀποδιδράσκοντας καὶ διακελεύεται μὴ παρεῖναι φυγεῖν αὐτοῖς, ἀλλ', ἐν ᾧ ταραττονται τῶν πεζῶν χωρὶς ὄντες, ἐπιθέσθαι καὶ διαφθεῖραι τὴν ναυτικὴν δύναμιν. Ταῦτα δ' ὁ Ξέρξης ὡς ἀπ' εὐνοίας λελεγμένα δεξάμενος ἤσθη καὶ τέλος εὐθύς ἐξέφερε πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν νεῶν τὰς μὲν ἄλλας πληροῦν καθ' ἡσυχίαν, διακοσίαις δ' ἀναχθέντας ἤδη περιβαλέσθαι τὸν πόρον ἐν κύκλῳ πάντα καὶ διαζῶσαι τὰς νήσους, ὅπως ἐκφύγοι μηδεὶς τῶν πολεμίων. Τούτων δὲ πραττομένων Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου πρῶτος αἰσθόμενος ἦκεν ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, οὐκ ὢν φίλος, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνον ἐξωστρακισμένος, ὥσπερ εἴρηται· προσελθόντι δὲ τῷ Θεμιστοκλεῖ φράζει τὴν κύκλωσιν. Ὁ δὲ τὴν τε ἄλλην καλοκαγαθίαν τοῦ ἀνδρὸς εἰδὼς καὶ τῆς τότε παρουσίας ἀγάμενος λέγει τὰ περὶ τὸν Σίκινον αὐτῷ καὶ παρεκάλει τῶν Ἑλλήνων συνεπιλαμβάνεσθαι καὶ συμπροθυμείσθαι πίστιν ἔχοντα μᾶλλον, ὅπως ἐν τοῖς στενοῖς ναυμαχήσωσιν. Ὁ μὲν οὖν Ἀριστείδης ἐπαινέσας τὸν Θεμιστοκλέα τοὺς ἄλλους ἐπήει στρατηγούς καὶ τριηράρχους ἐπὶ τὴν μάχην παροξύνων. Ἔτι δ' ὁμῶς ἀπιστούντων ἐφάνη Τηνία τριήρης αὐτόμολος, ἧς ἐναυάργει Παναίτιος, ἀπαγγέλλουσα τὴν κύκλωσιν· ὥστε καὶ θυμῷ τοὺς Ἕλληνας ὀρμηῆσαι μετὰ τῆς ἀνάγκης πρὸς τὸν κίνδυνον.

ΙΓ'—“Αμα δ' ἡμέρα Ξέρξης μὲν ἄνω καθῆστο τὸν στόλον ἐποπεύων καὶ τὴν παράταξιν, ὡς μὲν Φανόδημος φησὶν, ὑπὲρ τὸ Ἡράκλειον, ἧ βραχεῖ πόρῳ διείργεται τῆς Ἀττικῆς ἢ νῆσος· ὡς δ' Ἀκεστόδωρος, ἐν μεθορίῳ τῆς Μεγαρίδος ὑπὲρ τῶν καλουμένων Κεράτων, χρυσοῦν δίφρον θέμενος καὶ γραμματεῖς πολλοὺς παραστησάμενος, ὧν ἔργον ἦν ἀπογράφεσθαι τὰ κατὰ τὴν μάχην πραττόμενα. Θεμιστοκλεῖ δὲ παρὰ τὴν ναυαρχίδα τριήρη σφαγιαζομένῳ τρεῖς προσήχθησαν αἰχμάλωτοι, κάλλιστοι μὲν ιδέσθαι τὴν ὄψιν, ἐσθῆτι δὲ καὶ χρυσοῦ κεκοσμημένοι διαπρεπῶς. Ἐλέγοντο δὲ Σανδάκης παῖδες εἶναι τῆς βασιλέως ἀδελφῆς καὶ Ἀρταύκτου. Τούτους ἰδὼν Εὐφραντίδης ὁ μάντις, ὡς ἅμα μὲν ἀνέλαμψεν ἐκ τῶν ἱερῶν μέγα καὶ περιφανὲς πῦρ, ἅμα δὲ παταρμὸς ἐκ δεξιῶν ἐσήμηνε, τὸν Θεμιστοκλέα δεξιωσάμενος ἐκέλευσε τῶν νεανίσκων κατάρξασθαι καὶ καθιερεῦσαι πάντας ὠμηστῇ Διονύσῳ προσευξάμενον· οὕτω γὰρ ἅμα σωτηρίαν τε καὶ νίκην ἔσσεσθαι τοῖς Ἕλλησιν. Ἐκπλαγέντος δὲ τοῦ Θεμιστοκλέους ὡς μέγα τὸ μάντευμα καὶ δεινόν, οἷον εἶπεν ἐν μεγάλοις ἀγῶσι καὶ πράγμασι χαλεποῖς, μᾶλλον ἐκ τῶν παραλόγων ἢ τῶν εὐλόγων τὴν σωτηρίαν ἐλπίζοντες οἱ πολλοὶ τὸν θεὸν ἅμα κοινῇ κατεκαλοῦντο φωνῇ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τῷ βωμῷ προσαγαγόντες ἠνάγκασαν, ὡς ὁ μάντις ἐκέλευσε, τὴν θυσίαν συντελεσθῆναι. Ταῦτα μὲν οὖν ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ γραμμάτων οὐκ ἄπειρος ἱστορικῶν Φαινίας ὁ Λέσβιος εἶρηκε.

ΙΔ'—Περὶ δὲ τοῦ πλήθους τῶν βαρβαρικῶν νεῶν Αἰσχύλος ὁ ποιητής, ὡς ἂν εἰδῶς καὶ διαβεβαιούμενος ἐν τραγῳδίᾳ Πέρσαις λέγει ταῦτα·

Ἐέρξη δὲ, καὶ γὰρ οἶδα, χιλιάς μὲν ἦν
 Ὡν ἦγε πλήθος· αἱ δ' ὑπέροχοι τάχει
 Ἐκατὸν δις ἦσαν ἐπτά ⁷² θ'· ᾧ δ' ἔχει λόγος.

Τῶν δ' Ἀττικῶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τὸ πλήθος οὐ-
 σῶν ἑκάστη τοὺς ἀπὸ τοῦ καταστρώματος μαχομένους
 ὀκτωκαίδεκα εἶχεν· ὧν τοξόται τέσσαρες ἦσαν, οἱ λοι-
 ποὶ δ' ὀπλίται. Δοκεῖ δ' οὐχ ἦττον εὖ τὸν καιρὸν ὁ Θεμι-
 στοκλῆς ἢ τὸν τόπον συνιδῶν καὶ φυλάξας μὴ πρότερον
 ἀντιπρόφρους καταστῆσαι ταῖς βαρβαρικαῖς τὰς τριήρεις
 ἢ τὴν εἰσθυῖαν ὥραν παραγενέσθαι, τὸ πνεῦμα λαμπρὸν
 ἐκ πελάγους ἀεὶ καὶ κῦμα διὰ τῶν στενῶν κατάγουσαν·
 ὃ τὰς μὲν Ἑλληνικὰς οὐκ ἔβλαπτε ναῦς ἀλιτενεῖς οὐ-
 σασ καὶ ταπεινοτέρας, τὰς δὲ βαρβαρικὰς, ταῖς τε πρύ-
 μναις ἀνεστῶσας καὶ τοῖς καταστρώμασιν ὑφορόφους
 καὶ βαρεῖας, ἐπιφερομένας ἔσφαλλε προσπίπτον καὶ
 παρελίδου πλαγίας τοῖς Ἑλλησιν, δξέως προσφερομέ-
 νοις καὶ τῷ Θεμιστοκλεῖ προσέχουσιν ὡς ὀρῶντι μάλι-
 στα τὸ συμφέρον, ὅτι ἦν κατ' ἐκεῖνον ὁ Ξέρξου ναύαρχος
 Ἀριαμένης ναῦν ἔχων μεγάλην καὶ ὥσπερ ἀπὸ τεί-
 χους ἐτόξευε καὶ ἠκόντιζεν, ἀνὴρ ἀγαθὸς ὧν καὶ τῶν
 βασιλέως ἀδελφῶν πολὺ κράτιστός τε καὶ δικαιοτάτος.
 Τοῦτον μὲν οὖν Ἀμεινίας ὁ Δεκελεύς καὶ Σωκλῆς ὁ
 Παιανιεύς ὁμοῦ πλέοντες, ὡς αἱ νῆες ἀντίπρφοροι
 προσπεσοῦσαι καὶ συνερείσασαι τοῖς χαλκώμασιν ἐνεσχέ-
 θησαν, ἐπιβαίνοντα τῆς αὐτῶν τριήρους ὑποστάντες καὶ
 τοῖς δόρασι τύπτοντες εἰς τὴν θάλατταν ἐξέβαλον· καὶ

τὸ σῶμα μετὰ τῶν ἄλλων διαφερόμενον ναυαγίων Ἄρ-
τεμισία γνωρίσασα πρὸς Ξέρξην ἀνίηενκεν.

ΙΕ'—Ἐν δὲ τούτῳ τοῦ ἀγῶνος ὄντος, φῶς μὲν ἐκ-
λάμπαι μέγα λέγουσιν Ἐλευσινόθεν, ἦχον δὲ καὶ φω-
νὴν τὸ Θριάσιον κατέχειν πεδίον ἄχρι θαλάττης, ὡς ἀν-
θρώπων ὁμοῦ πολλῶν τὸν μυστικὸν ἐξαγόντων Ἴακ-
χον. Ἐκ δὲ τοῦ πλήθους τῶν φθεγγομένων κατὰ μι-
κρὸν ἀπὸ γῆς ἀναφερόμενον νέφος ἔδοξεν αὐτῶν ὑπο-
νοστεῖν καὶ κατασκήπτειν εἰς τὰς τριήρεις. Ἔτερα δὲ
φαντάσματα καὶ εἶδωλα καθορᾶν ἔδοξαν ἐνόπλων ἀν-
δρῶν ἀπ' Αἰγίνης τὰς χεῖρας ἐπεχόντων πρὸ τῶν Ἑλ-
ληνικῶν τριήρων οὕς εἵκαζον Αἰακίδας εἶναι παρακε-
κλημένους εὐχαῖς πρὸ τῆς μάχης ἐπὶ τὴν βοήθειαν.
Πρῶτος μὲν οὖν λαμβάνει ναῦν Λυκομήδης, ἀνὴρ Ἄθη-
ναῖος τριηραρχῶν, ἧς τὰ παράσημα περικόψας ἀνέθηκεν
Ἀπόλλωνι δαφνηφόρῳ Φλυῆσιν. Οἱ δ' ἄλλοι τοῖς βαρ-
βάροις οὐκ ἐξισούμενοι τὸ πλῆθος ἐν στενῷ κατὰ μέρος
προσφερομένους καὶ περιπίπτοντας ἀλλήλοις ἐτρέφαντο,
μέχρι δαίλης ἀντισχόντας, ὥσπερ εἶρηκε Σιμωνίδης, τὴν
καλὴν ἐκείνην καὶ περιβόητον ἀράμενοι νίκην, ἧς οὐδ'
Ἑλλῆσιν οὔτε βαρβάροις ἐνάλιον ἔργον εἰργασται λαμ-
πρότερον, ἀνδρεία μὲν καὶ προθυμία κοινῇ τῶν ναυμα-
χησάντων, γνώμη δὲ καὶ δεινότητι τῇ Θεμιστοκλέους.

ΙΓ'—Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν Ξέρξης μὲν ἔτι θυμο-
μαχῶν πρὸς τὴν ἀπότευξιν ἐπεχείρει διὰ χωμάτων ἐπά-
γειν τὸ πεζὸν τοῖς Ἑλλῆσιν εἰς Σαλαμίνα, ἐμφράξας

τὸν διὰ μέσου πόρον Θεμιστοκλῆς δ' ἀποπειρώμενος Ἄρριστείδου λόγῳ γνώμην ἐποιεῖτο λύειν τὸ ζεῦγμα ταῖς ναυσὶν ἐπιπλεύσαντας εἰς Ἑλλήσποντον, «ὅπως», ἔφη «τὴν Ἀσίαν ἐν τῇ Εὐρώπῃ λάβωμεν». Δυσχεραίνοντος Ἄρριστείδου καὶ λέγοντος ὅτι «Νῦν μὲν τρυφῶντι τῷ βαρβάρῳ πεπολεμήκαμεν, ἐὰν δὲ κατακλείσωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ καταστήσωμεν εἰς ἀνάγκην ὑπὸ δέους ἄνδρα τηλικούτων δυνάμεων κύριον, οὐκέτι καθήμενος ὑπὸ σιιάδι χρυσῇ θεάσεται τὴν μάχην ἐφ' ἡσυχίας, ἀλλὰ πάντα τολμῶν καὶ πᾶσιν αὐτὸς παρὼν διὰ τὸν κίνδυνον ἐπανορθώσεται τὰ παρειμένα καὶ βουλεύσεται βέλτιον ὑπὲρ τῶν ὄλων· οὐ τὴν οὔσαν οὔν, ἔφη, δεῖ γέφυραν, ᾧ Θεμιστόκλεις, ἡμᾶς ἀναιρεῖν, ἀλλ' ἑτέραν, εἶπερ οἶόν τε, προσκατασκευάσαντας ἐκβαλεῖν διὰ τάχους τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς Εὐρώπης». «Οὐκοῦν», εἶπεν ὁ Θεμιστοκλῆς, «εἰ δοκεῖ ταῦτα συμφέρειν, ὦρα σκοπεῖν καὶ μηχανᾶσθαι πάντες ἡμᾶς, ὅπως ἀπαλλαγῆσεται τὴν ταχίστην ἐκ τῆς Ἑλλάδος». Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔδοξεν, ἐπέμπε τινα τῶν βασιλικῶν εὐνούχων ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἀνευρών, Ἀρνάκην ὀνόματι, φράζειν βασιλεῖ κελεύσας, ὅτι τοῖς μὲν Ἑλλήσι δέδοκται τῷ ναυτικῷ κεκρατηκότας ἀναπλεῖν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐπὶ τὸ ζεῦγμα καὶ λύειν τὴν γέφυραν· Θεμιστοκλῆς δὲ κηδόμενος βασιλέως παραινεῖ σπεύδειν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ [θάλατταν] καὶ περαιοῦσθαι, μέχρις αὐτὸς ἐμποιεῖ τινας διατριβὰς τοῖς συμμάχοις καὶ μελλήσεις πρὸς τὴν δίωξιν. Ταῦθ' ὁ βάρβαρος ἀκούσας καὶ γενόμενος περίφοβος διὰ τάχους ἐποιεῖτο τὴν ἀναχώρησιν. Καὶ πείσαν ἡ Θεμιστοκλέους καὶ Ἄρριστείδου φρόνησις ἐν Μαρδονίῳ παρέσχεν, εἶγε πολ-

εἰ μέρος τῆς δυνάμεως

λοστημορίῳ τῆς Ξέρξου δυνάμεως διαγωνισάμενοι Πλαταιᾶσιν εἰς τὸν περὶ τῶν ὄλων κίνδυνον κατέστησαν.

IZ'—Πόλεων μὲν οὖν τὴν Αἰγινήτων ἀριστεῦσαι φησὶν Ἡρόδοτος, Θεμιστοκλεῖ δέ, καίπερ ἄκοντες ὑπὸ φθόνου, τὸ πρωτεῖον ἀπέδοσαν ἅπαντες. Ἐπεὶ γὰρ ἀναχωρήσαντες εἰς τὸν Ἴσθμὸν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τὴν ψῆφον ἔφερον οἱ στρατηγοί, πρῶτον μὲν ἕκαστος ἑαυτὸν ἀπέφαινεν ἀρετῇ, δεύτερον δὲ μεθ' ἑαυτὸν Θεμιστοκλέα. Λακεδαιμόνιοι δ' εἰς τὴν Σπάρτην αὐτὸν καταγαγόντες Εὐρυβιάδῃ μὲν ἀνδρείας, ἐκείνῳ δὲ σοφίας ἀριστεῖον ἔδοσαν θαλλοῦ στέφανον καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἀρμάτων τὸ πρωτεῖον ἔδωρήσαντο καὶ τριακοσίους τῶν νέων πομποὺς ἄχρι τῶν ὄρων συνεξέπεμψαν. Λέγεται δ' Ὀλυμπίων τῶν ἐφεξῆς ἀγομένων καὶ παρελθόντος εἰς τὸ στάδιον τοῦ Θεμιστοκλέους, ἀμελήσαντας τῶν ἀγωνιστῶν τοὺς παρόντας ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνον θεᾶσθαι καὶ τοῖς ξένοις ἐπιδεικνύειν ἅμα θαυμάζοντα, καὶ κροτοῦντα, ὥστε καὶ αὐτὸν ἠσθέντα, πρὸς τοὺς φίλους ὁμολογῆσαι τὸν καρπὸν ἀπέχειν τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αὐτῷ ποιηθέντων.

θαλλὴ = ψῆφος

~~~~~

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Χαρακτηρισμός τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ δράσεις αὐτοῦ μετὰ τοῦ περσικοῦ πολέμου.

ΙΗ' — Καὶ γὰρ ἦν τῇ φύσει φιλοτιμότητος, εἰ δεῖ τεκμαίρεσθαι διὰ τῶν ἀπομνημονευομένων. Αἰρεθεὶς γὰρ ναύαρχος ὑπὸ τῆς πόλεως οὐδὲν οὔτε τῶν ἰδίων οὔτε τῶν κοινῶν κατὰ μέρος ἐχρημάτιζεν, ἀλλὰ πᾶν ἀνεβάλλετο τὸ προσπίπτον εἰς τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐκπλεῖν ἔμελλεν, ἵν' ὁμοῦ πολλὰ πράττων πράγματα καὶ παντοδαποῖς ἀνθρώποις ὁμιλῶν μέγας εἶναι δοκῆ καὶ πλεῖστον δύνασθαι. Τῶν δὲ νεκρῶν τοὺς ἐκπεσόντας ἐπισκοπῶν παρὰ τὴν θάλατταν, ὡς εἶδε περικειμένους ψέλια χρυσᾶ καὶ στρεπτούς, αὐτὸς μὲν παρῆλθε, τῷ δ' ἐπομένῳ φίλῳ δεῖξας εἶπεν· «*Ἄνελοῦ σαυτῶ· σὺ γὰρ οὐκ εἶ Θεμιστοκλῆς*». Ἔλεγε δὲ τοὺς Ἀθηναίους οὐ τιμᾶν αὐτὸν οὐδὲ θαυμάζειν, ἀλλ' ὥσπερ πλατάνῳ χειμαζομένους μὲν ὑποτρέχειν, εὐδία δὲ περὶ αὐτοὺς γενομένης τίλλειν καὶ κολούειν. Τοῦ δὲ Σεριφίου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος, ὡς οὐ δι' αὐτὸν ἔσχηκε δόξαν, ἀλλὰ διὰ τὴν πόλιν· «*Ἀληθῆ λέγεις*, εἶπεν *ἀλλ' οὐτ' ἂν ἐγώ, Σερίφιος ὢν, ἐγενόμην ἐνδοξος οὔτε σὺ Ἀθηναῖος*». Ἐτέρου δὲ τινος τῶν στρατηγῶν, ὡς ἔδοξέ τι χρήσιμον διαπερᾶσθαι τῇ πόλει, θρασυνομένου πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα καὶ τὰς ἑαυτοῦ ταῖς ἐκείνου πράξεις ἀντιπαροβάλλοντος, ἔφη τῇ ἑορτῇ τὴν ὑστεραίαν ἐρίσαι λέγουσαν, ὡς ἐκείνη μὲν ἀσχολιῶν τε μεστὴ καὶ κοπώδης ἐστίν, ἐν αὐτῇ δὲ πάντες ἀπολαύουσι τῶν παρεσκευασμένων σχολάζοντες· τὴν δ' ἑορτὴν πρὸς ταῦτ' εἰπεῖν·

«*Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ' ἐμοῦ μὴ γενομένης σὺ οὐκ ἂν ἦσθα*» «*κάμοῦ τοίνυν*», ἔφη, *τότε μὴ γενομένου, ποῦ ἂν ἦτε νῦν ὑμεῖς ;*» Τὸν δὲ υἷὸν ἐντροφῶντα τῇ μητρὶ καὶ δι' ἐκείνην αὐτῷ σκώπτων ἔλεγε πλεῖστον τῶν Ἑλλήνων δύνασθαι τοῖς μὲν γὰρ Ἕλλησιν ἐπιτάττειν Ἀθηναίους, Ἀθηναίους δ' αὐτόν, αὐτῷ δὲ τὴν ἐκείνου μητέρα, τῇ μητρὶ δ' ἐκείνον. Ἴδιος δέ τις ἐν πᾶσι βουλόμενος εἶναι χωρίον μὲν πιπράσκων ἐκέλευε κηρύττειν, ὅτι *καὶ γείτονα χρηστὸν ἔχει* τῶν δὲ μνωμένων αὐτοῦ τὴν θυγατέρα τὸν ἐπεικῆ τοῦ πλουσίου προκρίνας ἔφη *ζητεῖν ἄνδρα χρημάτων δεόμενον μᾶλλον ἢ χρήματα ἀνδρός*. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀποφθέγμασι τοιοῦτός τις ἦν. *τέλος τῆς ἐτιδς.*

ΙΘ'—Γενόμενος δ' ἀπὸ τῶν πράξεων ἐκείνων εὐθύς ἐπεχείρει τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν καὶ τειχίζειν, ὡς μὲν ἱστορεῖ Θεόπομπος, χρήμασι πείσας μὴ ἐναντιωθῆναι τοὺς ἐφόρους, ὡς δ' οἱ πλεῖστοι, παρακρουσάμενός. Ἦκε μὲν γὰρ εἰς Σπάρτην ὄνομα πρεσβείας ἐπιγραφάμενος· ἐγκαλούντων δὲ τῶν Σπαρτιατῶν, ὅτι τειχίζουσι τὸ ἄστυ, καὶ Πολυάρχου κατηγοροῦντος ἐπίτηδες ἐξ Αἰγίνης ἀποσταλέντος, ἤρνεϊτο καὶ πέμπειν ἐκέλευεν εἰς Ἀθήνας τοὺς κατοικομένους, ἅμα μὲν ἐμβάλλων τῷ τειχισμῷ χρόνον ἐκ τῆς διατριβῆς, ἅμα δὲ βουλόμενος ἀντ' αὐτοῦ τοὺς πεμπομένους ὑπάρχειν τοῖς Ἀθηναίοις. Ὅ καὶ συνέβη· γνόντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ ἀληθὲς οὐκ ἠδίκησαν αὐτόν, ἀλλ' ἀδήλως χαλεπαίνοντες ἀπέπεμψαν. Ἐκ δὲ τούτου τὸν Πειραιᾶ κατεσκεύαζε, τὴν τῶν λιμένων εὐφυΐαν κατανοήσας καὶ τὴν πόλιν ὅλην

Πλουτάρχου Θεμιστοκλῆς. Ἔκδοσις Γ' 1920 3

ἀρμοιτόμενος πρὸς τὴν θάλατταν καὶ τρόπον τινὰ τοῖς παλαιοῖς βασιλεῦσι τῶν Ἀθηναίων ἀντιπολιτευόμενος. Ἐκεῖνοι μὲν γάρ, ὡς λέγεται, πραγματευόμενοι τοὺς πολίτας ἀποσπάσαι τῆς θαλάττης καὶ συνεθίσαι ζῆν μὴ πλέοντας, ἀλλὰ τὴν χώραν φυτεύοντας, τὸν περὶ τῆς Ἀθηναῶν διέδοσαν λόγον, ὡς ἐρίσαντα περὶ τῆς χώρας τὸν Ποσειδῶ δείξασα τὴν μορίαν τοῖς δικασταῖς ἐνίκησε. Θεμιστοκλῆς δ' οὐχ, ὥσπερ Ἀριστοφάνης ὁ κωμικός φησι, τῇ πόλει τὸν Πειραιᾶ προσέμαξεν, ἀλλὰ τὴν πόλιν ἐξῆψε τοῦ Πειραιῶς καὶ τὴν γῆν τῆς θαλάττης· ὅθεν καὶ τὸν δῆμον ἠΰξησε κατὰ τῶν ἀρίστων καὶ θράσους ἐνέπλησεν, εἰς ναύτας καὶ κελευστάς καὶ κυβερνήτας τῆς δυνάμεως ἀφικομένης. Διὸ καὶ τὸ βῆμα τὸ ἐν Πηνυκί πεποιημένον, ὥστ' ἀποβλέπειν πρὸς τὴν θάλατταν, ὕστερον οἱ τριάκοντα πρὸς τὴν χώραν ἀπέστρεψαν, οἴομενοι τὴν μὲν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν γένεσιν εἶναι δημοκρατίας, ὀλιγαρχία δ' ἦττον δυσχεραίνειν τοὺς γεωργοῦντας.

Κ'—Θεμιστοκλῆς δὲ καὶ μεῖζόν τι περὶ τῆς ναυτικῆς διανοήθη δυνάμεως. Ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν Ἑλλήνων στόλος ἀπηλαγμένου Ξέρξου κατῆρεν εἰς Παγασὰς καὶ διεχείμαζε, δημηγορῶν ἐν τοῖς Ἀθηναίοις ἔφη τινὰ πρᾶξιν ἔχειν ὠφέλιμον μὲν αὐτοῖς καὶ σωτήριον, ἀπόρρητον δὲ πρὸς τοὺς πολλούς. Τῶν δ' Ἀθηναίων Ἀριστείδη φράσαι μόνον κελευόντων, κἂν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ περαινεν, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ἔφρασε τῷ Ἀριστείδῃ, τὸ νεώριον ἐμπρῆσαι διανοεῖσθαι τῶν Ἑλλήνων· ὁ δ' Ἀριστείδης εἰς τὸν δῆμον παρελθὼν ἔφη τῆς πράξεως, ἢν

διανοεῖται πράττειν ὁ Θεμιστοκλῆς, μηδεμίαν εἶναι μίτη λυσιτελεστέραν μίτ' ἀδικωτέραν. Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι διὰ ταῦτα παύσασθαι τῷ Θεμιστοκλεῖ προσέταξαν. Ἐν δὲ τοῖς Ἀμφικτυονικοῖς συνεδρίοις τῶν Λακεδαιμονίων εἰσηγουμένων, ὅπως ἀπείργωνται τῆς Ἀμφικτυονίας αἱ μὴ συμμαχήσασαι κατὰ τοῦ Μήδου πόλεις, φοβηθεῖς, μὴ Θετταλοὺς καὶ Ἀργεῖους, ἔτι δὲ Θηβαίους ἐκβαλόντες τοῦ συνεδρίου παντελῶς ἐπικρατήσωσι τῶν ψήφων καὶ γένηται τὸ δοκοῦν ἐκείνοις, συνέιπε ταῖς πόλεσι καὶ μετέθηκε τὰς γνώμας τῶν Πυλαγόρων, διδάξας ὡς τριάκοντα καὶ μία μόναι πόλεις εἰσὶν αἱ μετασχοῦσαι τοῦ πολέμου καὶ τούτων αἱ πλείους παντάπασι μικραί· δεινὸν οὖν, εἰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐκσπόνδου γενομένης ἐπὶ ταῖς μεγίσταις δυσὶν ἢ τρισὶ πόλεσιν ἔσται τὸ συνέδριον. Ἐκ τούτου μὲν οὖν μάλιστα τοῖς Λακεδαιμονίοις προσέκρουσε· διὸ καὶ τὸν Κίμωνα προῆγον ταῖς τιμαῖς, ἀντίπαλον ἐν τῇ πολιτείᾳ τῷ Θεμιστοκλεῖ καθιστάντες.

ΚΑ' — Ἦν δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις ἐπαχθῆς περιπλέων τε τὰς νήσους καὶ χρηματιζόμενος ἀπ' αὐτῶν· οἶα καὶ πρὸς Ἀνδρίους ἀργύριον αἰτοῦντά φησιν αὐτὸν Ἡρόδοτος εἰπεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι. *Δύο γὰρ ἦκειν ἔφη θεοὺς κομίζων, Πειθῶ καὶ Βίαν*· οἱ δ' ἔφασαν *εἶναι καὶ παρ' αὐτοῖς θεοὺς μεγάλους δύο, Πενίαν καὶ Ἀπορίαν, ὑφ' ὧν κωλύεσθαι δοῦναι χρήματα ἐκείνω*. Τιμοκρέων δ' ὁ Ῥόδιος μελοποιὸς ἐν ᾧσματι καθάπτεται πικρότερον τοῦ Θεμιστοκλέους, ὡς ἄλλους μὲν ἐπὶ χρή-

μασι φυγάδας διαπραξαμένον κατελθεῖν, αὐτὸν δὲ ξένον ὄντα καὶ φίλον προεμένου δι' ἀργύριον. Λέγει δ' οὕτως·

*Ἄλλ' εἰ τὺ γὰρ Πausανίαν ἢ καὶ τὺ γὰρ Σάνθιππον αἰνεῖς,
ἢ τὺ γὰρ Δευτυχίδα, ἐγὼ δ' Ἀριστείδα ἐπαινέω,
ἄνδρ' ἱερᾶν ἀπ' Ἀθανᾶν
ἐλθεῖν ἔνα λῶστον, ἐπεὶ Θεμιστοκλέα γ' ἤχθαρε Λατώ,
φεύσταν, ἄδικον, προδόταν, δς Τιμοκρέοντα ξεῖνον ἔόντα
ἀργυροῖσι κυβαλικοῖσι πεισθεὶς οὐ κατᾶγεν
ἐς πατρίδα Ἰάλυσον.
λαβὼν δὲ τρί' ἀργυρίου τάλαντ' ἔβα πλέων εἰς ὄλεθρον,
τοὺς μὲν κατὰγων ἀδίκως, τοὺς δ' ἐκδιώκων, τοὺς δὲ καίνων,
ἀργυρίων ὑπόπλεος. Ἰσθμοῖ δὲ πανδοκεὺς γελοῖος
ψυχρὰ κρέ' ἀντιπαρεῖχεν·
οἳ δ' ἥσθιον εὐχόμενοι Θεμιστοκλεῦς μὴ ὄραν γενέσθαι.*

Πολὺ δ' ἀσελγεστέρα καὶ ἀναπεπταμένη μᾶλλον εἰς τὸν Θεμιστοκλέα βλασφημία χρῆται μετὰ τὴν φυγὴν αὐτοῦ καὶ τὴν καταδίκην ὁ Τιμοκρέων, ἄσμα ποιήσας, οὗ ἔστιν ἀρχή·

*Μοῦσα, τοῦδε τοῦ μέλεος
κλέος ἀν' Ἑλλαντας τίθει,
ὡς εἰοικὸς καὶ δίκαιον.*

Λέγεται δ' ὁ Τιμοκρέων ἐπὶ μηδισμῶ φυγεῖν συγκαταψηφισαμένου τοῦ Θεμιστοκλέους. Ὡς οὖν ὁ Θεμιστοκλῆς αἰτίαν ἔσχε μηδίξεν, ταῦτ' ἐποίησεν εἰς αὐτόν·

*Οὐκ ἄρα Τιμοκρέων μόνος
Μήδοισιν ὤρκατόμει,
ἀλλ' ἐντὶ κἄλλοι δὴ πονηροί·
οὐκ ἐγὼ μόνος κόλουρις·
ἐντὶ κἄλλαι ἄλώπεκες.*

~~~~~

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ὀστρακισμός—φυγή—τελευταῖαι περιπέτειαι τοῦ
βίου—θάνατος τοῦ Θεμιστοκλέους.

ΚΒ'—Ἦδη δὲ καὶ τῶν πολιτῶν διὰ τὸ φθονεῖν
ἠδέως τὰς διαβολὰς προσιεμένων ἠναγκάζετο λυπηρὸς
εἶναι τῶν αὐτοῦ πράξεων ἐν τῷ δήμῳ πολλάκις μνη-
μονεύων καὶ πρὸς τοὺς δυσχεραίνοντας «**Τί κοπιᾶτε**»
εἰπεῖν «**ὑπὸ τῶν αὐτῶν πολλάκις εὖ πάσχοντες ;**»
Ἦνίασε δὲ τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν
εἰσάμενος, ἦν Ἀριστοβούλην μὲν προσηγόρευσεν, ὡς ἄρι-
στα τῇ πόλει καὶ τοῖς Ἑλλησι βουλευσάμενος, πλησίον
δὲ τῆς οἰκίας κατεσκεύασεν ἐν Μελίτῃ τὸ ἱερὸν, οὗ νῦν
τὰ σώματα τῶν θανατουμένων οἱ δήμιοι προβάλλουσι
καὶ τὰ ἱμάτια καὶ τοὺς βρόχους τῶν ἀπαγχομένων καὶ
καθαιρέθεντων ἐκφέρουσιν. Ἐκεῖτὸ δὲ καὶ τοῦ Θεμι-
στοκλέους εἰκόνιον ἐν τῷ ναῶ τῆς Ἀριστοβούλης ἔτι
καθ' ἡμᾶς· καὶ φαίνεται τις οὐ τὴν ψυχὴν μόνον, ἀλλὰ
καὶ τὴν ὄψιν ἠρωϊκὸς γενόμενος. Τὸν μὲν οὖν ἔξοστρα-
κισμὸν ἐποιήσαντο κατ' αὐτοῦ κολουόντες τὸ ἀξίωμα
καὶ τὴν ὑπεροχὴν, ὥσπερ εἰώθεσαν ἐπὶ πάντων, οὓς
ᾔοντο τῇ δυνάμει βαρεῖς καὶ πρὸς ἰσότητα δημοκρατι-
κὴν ἀσυμμέτρους εἶναι. Κόλασις γὰρ οὐκ ἦν ὁ ἔξοστρα-
κισμὸς, ἀλλὰ παραμυθία φθόνου καὶ κουφισμὸς, ἠδο-
μένου τῷ ταπεινοῦν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ τὴν δυσμέ-
γειαν εἰς ταύτην τὴν ἀτιμίαν ἀποπνέοντος.

ΚΓ' — Ἐκπεσόντος δὲ τῆς πόλεως αὐτοῦ καὶ δια-
 τρίβοντος ἐν Ἄργει τὰ περὶ Πausανίαν συμπεσόντα
 κατ' ἐκείνου παρέσχε τοῖς ἐχθροῖς ἀφορμὰς. Ὁ δὲ γρα-
 ψάμενος αὐτὸν προδοσίας Λεωβώτης ἦν ὁ Ἄλκμέωνος
 Ἄγρυλῆθεν, ἅμα συνεπαιτιωμένων τῶν Σπαρτιατῶν. Ὁ
 γὰρ Πausανίας πράττων ἐκεῖνα δὴ τὰ περὶ τὴν προδο-
 σίαν πρότερον μὲν ἀπεκρύπτετο τὸν Θεμιστοκλέα, καί-
 περ ὄντα φίλον· ὡς δ' εἶδεν ἐκπεπωκότα τῆς πόλεως
 καὶ φέροντα χαλεπῶς, ἐθάρρησεν ἐπὶ τὴν κοινωνίαν τῶν
 πραττομένων παρακαλεῖν, γράμματα τοῦ βασιλέως ἐπι-
 δεικνύμενος αὐτῷ καὶ παροξύνων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, ὡς
 πονηροὺς καὶ ἀχαρίστους. Ὁ δὲ τὴν μὲν δέησιν ἀπε-
 τρίψατο τοῦ Πausανίου καὶ τὴν κοινωνίαν ὅλως ἀπεί-
 πατο, πρὸς οὐδένα δὲ τοὺς λόγους ἐξήνεγκεν οὐδὲ κατε-
 μήνησε τὴν πρᾶξιν, εἴτε παύσεσθαι προσδοκῶν αὐτόν,
 εἴτ' ἄλλως καταφανῆ γενήσεσθαι, σὺν οὐδενὶ λογι-
 σμῷ πραγμάτων ἀτόπων καὶ παραβόλων ὀρεγόμενον.
 Οὕτω δὲ τοῦ Πausανίου θανατωθέντος ἐπιστολαὶ τινες
 ἀνευρεθεῖσαι καὶ γράμματα περὶ τούτων εἰς ὑποψίαν
 ἐνέβαλον τὸν Θεμιστοκλέα· καὶ κατεβύων μὲν αὐτοῦ
 Λακεδαιμόνιοι, κατηγοροῦν δ' οἱ φθονοῦντες τῶν πο-
 λιτῶν, οὐ παρόντος, ἀλλὰ διὰ γραμμάτων ἀπολογου-
 μένου μάλιστα ταῖς προτέραις κατηγορίαις· διαβαλλό-
 μενος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πρὸς τοὺς πολίτας ἔγραφεν,
 ὡς ἄρχειν μὲν αἰεὶ ζητῶν, ἄρχεσθαι δὲ μὴ πεφυκῶς μηδὲ
 βουλόμενος, οὐκ ἂν ποτε βαρβάρους καὶ πολεμίους αὐ-
 τὸν ἀποδόσθαι μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Οὐ μὴν ἀλλὰ συμ-
 πεισθεῖς ὑπὸ τῶν κατηγορούντων ὁ δῆμος ἔπεμψεν ἄν-
 δρας, οἷς εἶρητο συλλαμβάνειν καὶ ἀνάγειν αὐτὸν κρι-
 θησόμενον ἐν τοῖς Ἕλλησιν.

ΚΔ'—Προαισθόμενος δ' ἐκεῖνος εἰς Κέρκυραν διέπερασεν, οὔσης αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν εὐεργεσίας. Γενόμενος γὰρ αὐτῶν κριτὴς πρὸς Κορινθίους ἐχόντων διαφοράν, ἔλυσε τὴν ἔχθραν εἴκοσι τάλαντα κρίνας τοὺς Κορινθίους καταβαλεῖν καὶ Λευκάδα κοινῇ νέμειν ἀμφοτέρων ἄποικον. Ἐκεῖθεν δ' εἰς Ἡπειρον ἔφυγε· καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ἔρριψεν αὐτὸν εἰς ἐλπίδας χαλεπὰς καὶ ἀπόρους, καταφυγὼν πρὸς Ἀδμητον, ὃς βασιλεὺς μὲν ἦν Μολοττῶν, δεηθεὶς δέ τι τῶν Ἀθηναίων καὶ προπηλακισθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅτ' ἤκμαζεν ἐν τῇ πολιτείᾳ, δι' ὀργῆς εἶχεν αὐτὸν ἀεὶ καὶ δῆλος ἦν, εἰ λάβοι, τιμωρησόμενος. Ἐν δὲ τῇ τότε τύχῃ μᾶλλον ὁ Θεμιστοκλῆς φοβηθεὶς συγγενῇ καὶ πρόσφατον φθόνον ὀργῆς παλαιᾶς καὶ βασιλικῆς, ταύτῃ φέρων ὑπέθηκεν ἑαυτὸν, ἰκέτης τοῦ Ἀδμήτου καταστάς ἰδιὸν τινα καὶ παρηλλαγμένον τρόπον. Ἐχων γὰρ αὐτοῦ τὸν υἱὸν ὄντα παῖδα πρὸς τὴν ἐστίαν προσέπεσε, ταύτην μεγίστην καὶ μόνην σχεδὸν ἀναντίρρητον ἡγουμένων ἰκεσίαν τῶν Μολοττῶν. Ἐνιοὶ μὲν οὖν Φθίαν τὴν γυναῖκα τοῦ βασιλέως λέγουσιν ὑποθέσθαι τῷ Θεμιστοκλεῖ τὸ ἰκέτευμα τοῦτο καὶ τὸν υἱὸν ἐπὶ τὴν ἐστίαν καθίσει μετ' αὐτοῦ· τινὲς δ' αὐτὸν τὸν Ἀδμητον, ὡς ἀφοσιώσασαιτο πρὸς τοὺς διώκοντας τὴν ἀνάγκην, δι' ἣν οὐκ ἐκδίδωσι τὸν ἄνδρα, διαθεῖναι καὶ συντραγωδεῖν τὴν ἰκεσίαν. Ἐκεῖ δ' αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας ἐκκλέψας ἐκ τῶν Ἀθηναίων Ἐπικράτης ὁ Ἀχαρνεὺς ἀπέστειλεν· ὃν ἐπὶ τούτῳ Κίμων ὕστερον κρίνας ἐθανάτωσεν, ὡς ἱστορεῖ Στησίμβροτος. Εἰτ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἐπιλαθόμενος τούτων ἢ τὸν Θεμιστοκλέα ποιῶν ἐπιλαθόμενον πλεῦσαι φησιν εἰς Σι-

κελίαν καὶ παρ' Ἰέρωνος αἰτεῖν τοῦ τυράννου τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον, ὑπισχνούμενον αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας ὑπηκόους ποιήσειν ἀποτριψαμένου δὲ τοῦ Ἰέρωνος, οὕτως εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπάραι.

ΚΕ'—Ταῦτα δ' οὐκ εἰκὸς ἔστιν οὕτω γενέσθαι. Θεόφραστος γὰρ ἐν τοῖς Περι βασιλείας ἱστορεῖ τὸν Θεμιστοκλέα, πέμπαντος εἰς Ὀλυμπίαν Ἰέρωνος ἵππους ἀγωνιστὰς καὶ σκηνὴν τινα κατεσκευασμένην πολυτελῶς στήσαντος, εἰπεῖν ἐν τοῖς Ἕλλησι λόγον, ὡς χρὴ τὴν σκηνὴν διαρπάσαι τοῦ τυράννου καὶ κωλύσαι τοὺς ἵππους ἀγωνίσασθαι. Θουκυδίδης δ' ἐκπλεῦσαι φησὶν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἑτέραν καταβάντα θάλατταν ἀπὸ Πύδνης, οὐδενὸς εἰδότος ὅστις εἴη τῶν πλεόντων, μέχρι οὗ πνεύματι τῆς ὀγκάδος εἰς Θάσον καταφερομένης ὑπ' Ἀθηναίων πολιορκουμένην τότε φοβηθεὶς ἀναδείξειεν αὐτὸν τῷ τε ναυκλήρῳ καὶ τῷ κυβερνήτῃ· καὶ τὰ μὲν δεόμενος, τὰ δ' ἀπειλῶν καὶ λέγων, ὅτι κατηγορήσοι καὶ καταψεύσοιτο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς οὐκ ἀγνοοῦντες, ἀλλὰ χρήμασι πεισθέντες ἐξ ἀρχῆς ἀναλάβοιεν αὐτόν, οὕτως ἀναγκάσειε παραπλεῦσαι καὶ λαβέσθαι τῆς Ἀσίας. Τῶν δὲ χρημάτων αὐτῷ πολλὰ μὲν ὑπεκκλαπέντα διὰ τῶν φίλων εἰς Ἀσίαν ἔπλει· τῶν δὲ φανερῶν γενομένων καὶ συναχθέντων εἰς τὸ δημόσιον Θεόπομπος μὲν ἑκατὸν τάλαντα, Θεόφραστος δὲ ὀγδοήκοντά φησι γενέσθαι τὸ πλῆθος, οὐδὲ τριῶν ἄξια τάλαντων κεκτημένου τοῦ Θεμιστοκλέους, πρὶν ἀπτεσθαι τῆς πολιτείας.

ΚΖ'—'Επει δὲ κατέπλευσεν εἰς Κύμην καὶ πολλοὺς ἤσθετο τῶν ἐπὶ θαλάττῃ παραφυλάττοντας αὐτὸν λαβεῖν, μάλιστα δὲ τοὺς περὶ Ἐργοτέλη καὶ Πυθόδωρον (ἦν γὰρ ἡ θήρα λυσιτελῆς τοῖς γε τὸ κερδαίνειν ἀπὸ παντὸς ἀγαπῶσι, διακοσίων ἐπικεκηρυγμένων αὐτῷ ταλάντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως), ἔφυγεν εἰς Αἰγᾶς, Αἰολικὸν πολισμάτιον, ὑπὸ πάντων ἀγνοούμενος πλὴν τοῦ ξένου Νικογένους, ὃς Αἰολέων πλείστην οὐσίαν ἐκέκτητο καὶ τοῖς ἄνω δυνατοῖς γνώριμος ὑπῆρχε. Παρὰ τούτῳ κρυπτόμενος ἡμέρας ὀλίγας διέτριψεν· εἶτα μετὰ τὸ δεῖπνον ἐκ θυσίας τινὸς Ὀλβιος, ὁ τῶν τέκνων τοῦ Νικογένους παιδαγωγός, ἔκφρων γενόμενος καὶ θεοφόρητος, ἀνεφώνησεν ἐν μέτρῳ ταυτί·

Νυκτὶ φωνήν, νυκτὶ βουλὴν, νυκτὶ τὴν νίκην δίδου.

Καὶ μετὰ ταῦτα κατακοιμηθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς ὄναρ ἔδοξεν ἰδεῖν δράκοντα κατὰ τῆς γαστροῦ αὐτοῦ περιελιττόμενον καὶ προσανέρποντα τῷ τραχήλῳ· γενόμενον δ' αἰτόν, ὡς ἦψατο τοῦ προσώπου, περιβαλόντα τὰς πτέρυγας ἐξᾶραι καὶ κομίζειν πολλὴν ὁδόν, εἶτα χρυσοῦ τινος κηρυκείου φανέντος, ἐπὶ τούτου στήσαι βεβαίως αὐτόν, ἀμηχάνου δείματος καὶ ταραχῆς ἀπαλλαγέντα. Πέμπεται δ' οὖν ὑπὸ τοῦ Νικογένους μηχανησαμένου τι τοιόδε. Τοῦ βαρβαρικοῦ γένους τὸ πολὺ καὶ μάλιστα τὸ Περσικὸν εἰς ζηλοτυπίαν τὴν περὶ τὰς γυναῖκας ἄγριον φύσει καὶ χαλεπὸν ἔστιν· οὐ γὰρ μόνον τὰς γαμετάς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀργυρωνήτους ἰσχυρῶς παραφυλάττουσιν, ὡς ὑπὸ μηδενὸς ὀρᾶσθαι τῶν ἐκτός, ἀλλ' οἴκοι μὲν διαιτᾶσθαι κατακεκλειμένας, ἐν δὲ ταῖς ὁδοιπορίας ὑπὸ σκηναῖς ἢ κύκλῳ περιπεφραγμένας ἐπὶ τῶν ἀρμαμαξῶν ὀχεῖ-

σθαι. Τοιαύτης τῷ Θεμιστοκλεῖ κατασκευασθείσης ἀλή-
νης καταδὺς ἐκομίζετο, τῶν περὶ αὐτὸν αἰεὶ τοῖς ἐντυγχά-
νουσι καὶ πυνθανομένοις λεγόντων, ὅτι γύναιον Ἑλλη-
νικὸν ἄγουσιν ἀπ' Ἰωνίας πρὸς τινα τῶν ἐπὶ θύραις
βασιλέως.

ΚΖ'—Θουκυδίδης μὲν οὖν καὶ Χάρων ὁ Λαμψακη-
νὸς ἰστοροῦσι τεθνηκότος Ξέρξου πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ
τῷ Θεμιστοκλεῖ γενέσθαι τὴν ἐντευξίν. Ἐφορος δὲ καὶ
Δείνων καὶ Κλείταρχος καὶ Ἡρακλείδης, ἔτι δ' ἄλλοι
πλείονες, πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὸν Ξέρξην. Τοῖς δὲ
χρονικοῖς δοκεῖ μᾶλλον ὁ Θουκυδίδης συμφέρεσθαι,
καίπερ οὐδ' αὐτοῖς ἀτρέμα συντεταραγμένοις. Ὁ δ' οὖν
Θεμιστοκλῆς γενόμενος παρ' αὐτὸ τὸ δεινὸν ἐντυγχάνει
πρῶτον Ἀρταβάνῳ τῷ χιλιάρχῳ, λέγων Ἑλλην μὲν εἶναι,
βούλεσθαι δ' ἐντυχεῖν βασιλεῖ περὶ πραγμάτων μεγάλων
καὶ πρὸς ἃ τυγχάνει μάλιστα σποινδάζων ἐκεῖνος. Ὁ δὲ
φησιν· «*ὦ ξένη, νόμοι διαφέρουσιν ἀνθρώπων·
ἄλλα δ' ἄλλοις καλὰ· καλὸν δὲ πᾶσι τὰ οἰκεῖα
κοσμεῖν καὶ σφάζειν. Ὑμᾶς μὲν οὖν ἐλευθερίαν μά-
λιστα θαναμάζειν καὶ ἰσότητα λόγος· ἡμῖν δὲ πολ-
λῶν νόμων καὶ καλῶν ὄντων κάλλιστος οὗτός ἐστι,
τιμᾶν βασιλέα καὶ προσκυνεῖν ὡς εἰκόνα θεοῦ τοῦ
τὰ πάντα σφάζοντος. Εἰ μὲν οὖν ἐπαινῶν τὰ ἡμέτερα
προσκυνήσεις, ἔστι σοι καὶ θεάσασθαι βασιδέα καὶ
προσειπεῖν· εἰ δ' ἄλλο τι φρονεῖς, ἀγγέλοις ἐτέροις
χρήση πρὸς αὐτόν. Βασιλεῖ γὰρ οὐ πάτριον ἀνδρὸς
ἀκροᾶσθαι μὴ προσκυνήσαντος*». Ταῦθ' ὁ Θεμιστο-
κλῆς ἀκούσας λέγει πρὸς αὐτόν· «*Ἄλλ' ἔγωγε τὴν βα-*

σιλέως, ὦ Ἀρτάβανε, φήμην καὶ δύνῃμιν αὐξήσων ἀφῆγμαι καὶ αὐτός τε πείσομαι τοῖς ὑμετέροις νόμοις, ἐπεὶ θεῶ τῷ μεγαλύνοντι Πέρσας οὕτω δοκεῖ, καὶ δι' ἐμὲ πλείονες τῶν νῦν βασιλέα προσκυνήσουσιν, ὥστε τοῦτο μηδὲν ἐμποδῶν ἔστω τοῖς λόγοις, οὐδ' βούλομαι πρὸς ἐκείνον εἰπεῖν». «Τίνα δ'», εἶπεν ὁ Ἀρτάβανος, «Ἑλλήνων ἀφῆχθαί σε φῶμεν; οὐ γὰρ ἰδιώτῃ τὴν γνώμην ἔοικας». Καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς· «Τούτ' οὐκέτ' ἄν», ἔφη, «πύθοιτό τις, Ἀρτάβανε, πρότερος βασιλέως». Οὕτω μὲν ὁ Φαινίας φησὶν· ὁ δ' Ἐρατοσθένης ἐν τοῖς Περὶ πλοῦτου προσιστόρησε διὰ γυναικὸς Ἐρετρικῆς, ἣν ὁ χιλιάρχος εἶχε, τῷ Θεμιστοκλεῖ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔντευξιν γενέσθαι καὶ σύστασιν.

ΚΗ'—Ἐπεὶ δ' οὖν εἰσῆχθη πρὸς βασιλέα καὶ προσκυνήσας ἔστη σιωπῇ, προστάξαντος τῷ ἑρμηνεῖ τοῦ βασιλέως ἐρωτῆσαι, τίς ἐστι, καὶ τοῦ ἑρμηνέως ἐρωτήσαντος, εἶπεν· «Ἦκω σοι, βασιλεῦ, Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀθηναῖος ἐγὼ φυγὰς ὑφ' Ἑλλήνων διωχθεὶς, ὃ πολλὰ μὲν ὀφείλουσι Πέρσαι κακὰ, πλείω δὲ ἀγαθὰ κωλύσαντι τὴν δίωξιν, ὅτε τῆς Ἑλλάδος ἐν ἀσφαλεῖ γεγεννημένης παρέσχε τὰ οἰκεῖα σωζόμενα χαρίσασθαί τι καὶ ὑμῖν. Ἐμοὶ μὲν οὖν πάντα πρόποντα ταῖς παρούσαις συμφοραῖς ἐστι καὶ παρεσκευασμένος ἀφῆγμαι δέξασθαί τε χάριν εὐμενῶς διαλλαττομένου καὶ παραιτεῖσθαι μνησικακοῦντος ὀργῆν· σὺ δὲ τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς μάρτυρας θέμενος ὦν εὐηργέτησα Πέρσας, νῦν ἀπόχρησαι ταῖς ἐμαῖς τύχαις πρὸς ἐπίδειξιν ἀρετῆς μᾶλλον ἢ πρὸς ἀποπλήρωσιν ὀργῆς. Σώσεις μὲν γὰρ ἰκέτην σόν, ἀπο-

λεῖς δ' Ἑλλήνων πολέμιον γενόμενον». Ταῦτ' εἰπὼν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπεθείασε τῷ λόγῳ προσδιελθὼν τὴν ὄψιν, ἣν εἶδεν ἐν Νικογένους, καὶ τὸ μάντευμα τοῦ Δωδωναίου Διός, ὡς κελευσθεὶς πρὸς τὸν ὁμώνυμον τοῦ θεοῦ βαδίζειν συμφρονήσειε πρὸς ἐκεῖνον ἀναλέμπεσθαι· μεγάλους γὰρ ἀμφοτέρους εἶναι τε καὶ λέγεσθαι βασιλέας. Ἀκούσας δ' ὁ Πέρσης ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἀπεκρίνατο, καίπερ θαυμάσας τὸ φρόνημα καὶ τὴν τόλμαν αὐτοῦ· μακαρίσας δὲ πρὸς τοὺς φίλους ἑαυτὸν ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ μεγίστῃ καὶ κατευξάμενος αἶε τοῖς πολεμίοις τοιαύτας φρένας διδόναι τὸν Ἀρειμάνιον, ὅπως ἐλαύνωσι τοὺς ἀρίστους ἐξ ἑαυτῶν, θῦσαι τε τοῖς θεοῖς λέγεται καὶ πρὸς πόσιν εὐθύς τραπέσθαι καὶ νύκτωρ ὑπὸ χαρᾶς διὰ μέσων τῶν ὕπνων ἐκβοῆσαι τρις «Ἔχω Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον».

ΚΘ' — Ἄμα δ' ἡμέρᾳ συγκαλέσας τοὺς φίλους εἰσηγγεν αὐτόν, οὐδὲν ἐλπίζοντα χρηστὸν ἐξ ὧν ἑώρα τοὺς ἐπὶ θύραις, εὐθύς ὡς ἐπύθοντο τοῦνομα παριόντος αὐτοῦ, χαλεπῶς διακειμένους καὶ κακῶς λέγοντας. Ἔτι δὲ Ῥωξάνης ὁ χιλιάρχος, ὡς κατ' αὐτὸν ἦν ὁ Θεμιστοκλῆς προσίων, καθημένου βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων σιωπώντων, ἀτρέμα στενάξας εἶπεν· «Ὅφισ Ἑλλήν ὁ ποικίλος, ὁ βασιλέως σε δαίμων δεῦρο ἤγαγεν». Οὐ μὴν ἄλλ' εἰς ὄψιν ἐλθόντος αὐτοῦ καὶ πάλιν προσκυνήσαντος, ἀσπασάμενος καὶ προσειπὼν φιλοφρόνως ὁ βασιλεὺς, ἥδη μὲν ἔφησεν αὐτῷ διακόσια τάλαντα ὀφείλειν· κομίσαντα γὰρ αὐτὸν ἀπολήψεσθαι δικαίως τὸ ἐπικηρυχθὲν τῷ ἀγαγόντι· πολλῷ δὲ πλείω τούτων ἰμπισχεῖτο καὶ παρεθάρρυνε καὶ λέγειν ἐδίδου περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἅ βού-

λοιτο παρρησιαζόμενον. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπεκρίνατο τὸν λόγον εἰκέναι τοῦ ἀνθρώπου τοῖς ποικίλοις στρώμασιν· ὡς γὰρ ἐκεῖνα καὶ τοῦτον, ἐκτεινόμενον μὲν ἐπιδεικνύει τὰ εἶδη, συσπυλλόμενον δὲ κρύπτειν καὶ διαφθεῖρειν· ὅθεν αὐτῷ χρόνου δεῖν. Ἐπεὶ δ', ἡσθέντος τοῦ βασιλέως τῇ εἰκασίᾳ καὶ λαμβάνειν κελύσαντος, ἐνιαυτὸν αἰτησάμενος καὶ τὴν Περσίδα γλῶτταν ἀποχρόντως ἐκμαθὼν ἐνετύγχανε βασιλεῖ δι' αὐτοῦ, τοῖς μὲν ἐκτὸς δόξαν παρέσχε περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων διειλέχθαι· πολλῶν δὲ καινοτομουμένων περὶ τὴν αὐλήν καὶ τοὺς φίλους ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, φθόνον ἔσχε παρὰ τοῖς δυνατοῖς ὡς καὶ κατ' ἐκείνων παρρησίᾳ χρῆσθαι πρὸς αὐτὸν ἀποτετολμηκῶς. Οὐδὲ γὰρ ἦσαν αἱ τιμαὶ ταῖς τῶν ἄλλων εἰκουταὶ ξένων, ἀλλὰ καὶ κυνηγεσίῳ βασιλεῖ μετέσχε καὶ τῶν οἴκοι διατριβῶν, ὥστε καὶ μητρὶ τῇ βασιλέως εἰς ὅψιν ἐλθεῖν καὶ γενέσθαι συνήθης, διακοῦσαι δὲ καὶ τῶν μαγικῶν λόγων τοῦ βασιλέως κελύσαντος. Ἐπεὶ δὲ Δημάρατος ὁ Σπαρτιάτης αἰτήσασθαι δωρεὰν κελυσθεὶς ἠτήσατο τὴν κίταριν, ὥσπερ οἱ βασιλεῖς, ἐπαιρόμενος εἰσελάσαι διὰ Σάρδεων, Μιθροπαύστης μὲν ἀνειψὶς ὢν βασιλέως εἶπε τοῦ Δημάρατου τῆς τιμῆς ἀψάμενος· «*Αὕτη μὲν ἡ κίταρις οὐκ ἔχει ἐγκέφαλον, ὃν ἐπικαλύπτει· σὺ δ' οὐκ ἔση Ζεὺς, ἂν λάβης κερχυρόν*». Ἀπωσαμένου δὲ τὸν Δημάρατον ὀργῇ διὰ τὸ αἶτημα τοῦ βασιλέως καὶ δοκοῦντος ἀπαραιτήτως ἔχειν πρὸς αὐτόν, ὁ Θεμιστοκλῆς δεηθεὶς ἔπεισε καὶ διήλλαξε. Λέγεται δὲ καὶ τοὺς ὕστερον βασιλεῖς, ἐφ' ὧν μᾶλλον αἱ Περσικαὶ πράξεις ταῖς Ἑλληνικαῖς ἀνεκράθησαν, ὁσάκις δεηθεῖεν ἀνδρὸς Ἑλλήνος, ἐπαγγέλλεσθαι καὶ γράφειν πρὸς ἕκαστον, ὡς μείζων ἔσοι-

το παρ' αὐτῷ Θεμιστοκλέους. Αὐτὸν δὲ τὸν Θεμιστοκλέα φασὶν ἤδη μέγαν ὄντα καὶ θεραπευόμενον ὑπὸ πολλῶν λαμπρῶς ποτε τραπέζης παρατεθείσης πρὸς τοὺς παῖδας εἰπεῖν· «*ὦ παῖδες, ἀπωλόμεθα ἂν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα*». Πόλεις δ' αὐτῷ τρεῖς μὲν οἱ πλεῖστοι δοθῆναι λέγουσιν εἰς ἄρτον καὶ οἶνον καὶ ὄψον, Μαγνησίαν καὶ Λάμψακον καὶ Μυοῦντα· δύο δ' ἄλλας προστίθησιν ὁ Κυζικηνὸς Νεάνθης καὶ Φαινίας, Περκώτην καὶ Παλαίσκηφιν, εἰς στρωμνὴν καὶ ἀμπεχόνην.

Λ'— Καταβαίνουντι δ' αὐτῷ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις ἐπὶ θάλατταν Πέρσης ἀνὴρ, Ἐπιξύης ὄνομα, σατραπέων τῆς ἄνω Φρυγίας, ἐπεβούλευσε, παρεσκευακὼς ἔκπαλαι Πισίδας τινὰς ἀποκτενοῦντας, ὅταν ἐν τῇ καλουμένῃ κόμῃ Λεοντοκεφάλῳ γενόμενος καταυλισθῆ. Τῷ δὲ λέγεται καθεύδοντι μεσημβρίας τὴν μητέρα τῶν θεῶν ὄναρ φανείσαν εἰπεῖν· «*ὦ Θεμιστόκλεις, ὑστέρει κεφαλῆς λεόντων, μὴ λέοντι περιπέσης. Ἐγὼ δ' ἀντὶ τούτου σ' αἰτῶ θεράπαιναν Μνησιπτολέμαν*». Διαταραχθεὶς οὖν ὁ Θεμιστοκλῆς προσευξάμενος τῇ θεῷ τὴν μὲν λεωφόρον ἀφῆκεν, ἑτέρα δὲ περιελθὼν καὶ παραλλάξας τὸν τόπον ἐκείνον ἤδη νυκτὸς οὔσης κατηυλίσατο. Τῶν δὲ τὴν σκηνὴν κομιζόντων ὑποζυγίων ἑνὸς εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντος, οἱ τοῦ Θεμιστοκλέους οἰκέται τὰς ἀυλαίας διαβρόχους γενομένας ἐκπετάσαντες ἀνέψυχον· οἱ δὲ Πισίδαι τὰ ξίφη λαβόντες ἐν τούτῳ προσεφέροντο καὶ τὰ ψυχόμενα πρὸς τὴν σελήνην οὐκ ἀκριβῶς ἰδόντες φήθησαν εἶναι τὴν σκηνὴν τὴν Θεμιστοκλέους κάκεινον ἔνδον εὐρήσειν ἀναπαυόμενον. Ὡς δ'

ἐγγύς γενόμενοι τὴν αὐλαίαν ἀνέστελλον, ἐπιπίπτουσι αὐτοῖς οἱ παραφυλάττοντες καὶ συλλαμβάνουσι. Διαφυγῶν δὲ τὸν κίνδυνον οὕτω καὶ θαυμάσας τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θεοῦ ναόν τε κατεσκεύασεν ἐν Μαγνησίᾳ Δινδυμήνης καὶ τὴν θυγατέρα Μνησιπτολέμαν ἱέρειαν ἀπέδειξεν.

ΛΑ'—Ὡς δ' ἦλθεν εἰς Σάρδεις καὶ σχολὴν ἄγων ἐθεᾶτο τῶν ἱερῶν τὴν κατασκευὴν καὶ τῶν ἀναθημάτων τὸ πλῆθος, εἶδε καὶ ἐν Μητρὸς ἱερῷ τὴν καλουμένην ὑδροφόρον κόρην χαλκῆν, μέγεθος δίπηχυν, ἦν αὐτός, ὅτε τῶν Ἀθήνησιν ὑδάτων ἐπιστάτης ἦν, ἐλὼν τοὺς ὑφαιρουμένους τὸ ὕδωρ καὶ παροχετεύοντας, ἀνέθηκεν ἐκ τῆς ζημίας ποιησάμενος· εἴτε δὴ παθὼν τι πρὸς τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἀναθήματος, εἴτε βουλόμενος ἐνδείξασθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ὅσῃν ἔχει τιμὴν καὶ δύναμιν ἐν τοῖς βασιλέωσι πράγμασι, λόγον τῷ Λυδίας σατράπῃ προσήνεγκεν αἰτούμενος ἀποστεῖλαι τὴν κόρην εἰς τὰς Ἀθήνας. Χαλεπαίνοντος δὲ τοῦ βαρβάρου καὶ βασιλεῖ γράψειν φήσαντος ἐπιστολήν, φοβηθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὴν γυναικωνίτιν κατέφυγε καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ θεραπεύσας χρήμασιν ἐκείνόν τε κατεπράυνε τῆς ὀργῆς καὶ πρὸς τὰ ἄλλα παρεῖχεν ἑαυτὸν εὐλαβέστερον, ἦδη καὶ τὸν φθόνον τῶν βαρβάρων δεδοικώς. Οὐ γὰρ πλανώμενος περὶ τὴν Ἀσίαν, ὥς φησι Θεόπομπος, ἀλλ' ἐν Μαγνησίᾳ μὲν οἰκῶν, καρπούμενος δὲ δωρεὰς μεγάλας καὶ τιμώμενος ὁμοίᾳ Περσῶν τοῖς ἀρίστοις, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀδεῶς διῆγεν, οὐ πάνυ τι τοῖς Ἑλληνικοῖς πράγμασι βασιλέωσι προσέχοντος ὑπ' ἀσχολῶν περὶ τὰς ἄνω πράξεις. Ὡς δ' Αἴγυπτός τε ἀφισταμένη

βοηθούντων Ἀθηναίων καὶ τριήρεις Ἑλληνικαὶ μέ-
 χρι Κύπρου καὶ Κιλικίας ἀναπλέουσαι καὶ Κίμων θα-
 λαττοκρατῶν ἐπέστρεψεν αὐτὸν ἀντεπιχειρεῖν τοῖς Ἑλ-
 λησι καὶ κολοῦειν ἀξαναμένους ἐπ' αὐτόν, ἤδη δὲ
 καὶ δυνάμεις ἐκινουῦντο καὶ στρατηγοὶ διεπέμποντο
 καὶ κατέβαινον ἀγγελίαι πρὸς Θεμιστοκλέα, τῶν Ἑλ-
 ληγικῶν ἐξάπτεσθαι κελεύοντος βασιλέως καὶ βεβαιοῦν
 τὰς ὑποσχέσεις, οὔτε δι' ὀργὴν τινα παροξυνθεὶς κατὰ
 τῶν πολιτῶν οὔτε ἐπαρθεὶς τιμῇ τοσαύτῃ καὶ δυνάμει
 πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἴσως μὲν οὐδ' ἐφικτὸν ἡγού-
 μενος τὸ ἔργον, ἄλλους τε μεγάλους τῆς Ἑλλάδος ἐχού-
 σης στρατηγούς τότε καὶ Κίμωνος ὑπερφυῶς εὐημε-
 ροῦντος ἐν τοῖς πολεμικοῖς, τὸ δὲ πλεῖστον αἰδοῖ τῆς τε
 δόξης τῶν πράξεων τῶν ἑαυτοῦ καὶ τῶν τροπαίων ἐκεί-
 νων, ἄριστα βουλευσάμενος ἐπιθεῖναι τῷ βίῳ τὴν τελευ-
 τὴν πρέπουσαν ἔθυσσε τοῖς θεοῖς καὶ τοὺς φίλους συνα-
 γαγὼν καὶ δεξιωσάμενος, ὡς μὲν ὁ πολὺς λόγος, αἷμα
 ταύρειον πιών, ὡς δ' ἔνιοι, φάρμακον ἐφήμερον προσ-
 ενεγκάμενος ἐν Μαγνησίᾳ κατέστρεψε, πέντε πρὸς τοῖς
 ἐξήκοντα βεβιωκῶς ἔτη καὶ τὰ πλεῖστα τούτων ἐν πο-
 λιτείαις καὶ ἡγεμονίαις. Τὴν δ' αἰτίαν τοῦ θανάτου καὶ
 τὸν τρόπον πυθόμενον βασιλέα λέγουσιν ἔτι μᾶλλον
 θαυμάσαι τὸν ἄνδρα καὶ τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ οἰκείοις
 χρώμενον διατελεῖν φιλανθρώπως.

ΑΒ' -- 'Απέλιπε δὲ Θεμιστοκλῆς παῖδας ἕκ μὲν Ἀρχίπης τῆς Λυσάνδρου τοῦ Ἀλωπεκῆθεν Ἀρχέπολιν καὶ Πολύευκτον καὶ Κλεόφαντον· οὗ καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος ὡς ἱππέως ἀρίστου, τᾶλλα δ' οὐδενὸς ἀξίου γενομένου μνημονεύει. Τῶν δὲ πρεσβυτάτων Νεοκλῆς μὲν ἔτι παῖς ὢν ὑφ' ἵππου δηχθεὶς ἀπέθανε, Διοκλέα δὲ Λύσανδρος ὁ πάππος υἷὸν ἐποίησατο. Θυγατέρας δὲ πλείους ἔσχεν, ὧν Μνησιπτολέμαν μὲν ἕκ τῆς ἐπιγαμηθείσης γενομένην Ἀρχέπολις ὁ ἀδελφὸς οὐκ ὢν ὁμομήτριος ἔγημεν, Ἰταλίαν δὲ Πανθοίδης ὁ Χίος, Σύβαριν δὲ Νικομήδης ὁ Ἀθηναῖος· Νικομάχην δὲ Φρασικλῆς ὁ ἀδελφιδοῦς Θεμιστοκλέους, ἤδη τετελευτηκότος ἐκείνου, πλεύσας εἰς Μαγνησίαν ἔλαβε παρὰ τῶν ἀδελφῶν, νεωτάτην δὲ πάντων τῶν τέκνων Ἀσίαν ἔθρεψε. Καὶ τάφον μὲν αὐτοῦ λαμπρὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ Μάγνητες ἔχουσι· περὶ δὲ τῶν λειψάνων οὗτ' Ἀνδοκίδη προσέχειν ἄξιον ἐν τῷ Πρὸς τοὺς ἐταίρους λέγοντι, φωράσαντας τὰ λείψανα διαρρῖψαι τοὺς Ἀθηναίους (ψεύδεται γὰρ ἐπὶ τὸν δῆμον παροξύνων τοὺς ὀλιγαρχικούς), ἃ τε λέγων Φύλαρχος, ὡσπερ ἐν τραγωδίᾳ τῇ ἱστορίᾳ μονοноῦ μηχανὴν ἄρας καὶ προαγαγὼν Νεοκλέα τινὰ καὶ Δημόπολιν, υἱεὶς Θεμιστοκλέους, ἀγῶνα βούλεται κινεῖν καὶ πάθος, οὐδ' ἂν ὁ τυχὼν ἀγνοήσειεν ὅτι πέπλασται. Διόδωρος δ' ὁ περιηγητὴς ἐν τοῖς Περὶ μνημάτων εἰρηκεν, ὡς ὑπονοῶν μᾶλλον ἢ γινώσκων, ὅτι περὶ τὸν μέγαν λιμένα τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἄλκιμον ἀκρωτηρίου πρόκειται τις οἶον ἀγκῶν καὶ κάμψαντι τοῦτον ἐντός, ἢ τὸ ὑπεῦδιον τῆς θαλάττης, κρητὶς ἐστὶν εὐμεγέθης καὶ τὸ περὶ αὐτὴν βομοειδὲς τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους.

Πλουτάρχου Θεμιστοκλῆς. Ἔκδοσις Γ' 1920

4

Οἶεται δὲ καὶ Πλάτωνα τὸν κωμικὸν αὐτῷ μαρτυρεῖν ἐν τούτοις·

*Ὁ σὸς δὲ τύμβος ἐν καλῷ κεχωσμένος
τοῖς ἐμπόροις πρόσρησις ἔσται πανταχοῦ,
τούς τ' ἐκπλέοντας εἰσπλέοντάς τ' ὄφεται,
χῶπόταν ἀμιλλ' ἢ τῶν νεῶν, θεάσεται.*

Τοῖς δ' ἀπὸ γένους τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τιμαί
τινες ἐν Μαγνησίᾳ φυλαττόμεναι μέχρι τῶν ἡμετέρων
χρόνων ἦσαν, ὡς ἔκαρποῦτο Θεμιστοκλῆς Ἀθηναῖος,
ἡμέτερος συνήθης καὶ φίλος παρ' Ἀμμωνίῳ τῷ φιλο-
σόφῳ γενόμενος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὰ ἐκ γένους· τὰ ἀπὸ τοῦ γένους κληροδοτηθέντα αὐτῶ, τὰ τῆς καταγωγῆς. ἀμαυρότερα (συγκριτικὸν ἀντιθέσεως)· οὐχὶ λαμπρά, ἄσημα, ἀφανῆ. *Θρηΐσσα* (ἰων.)· *Θραῖττα* (ἀττ.)· *τεκέσθαι* (ποιητ.)=τεκεῖν, γεννῆσαι. *φημί* καυχῶμαι. *συντελῶ*· συνέρχομαι, φοιτῶ. *ἐνέχομαι νοθεία*=ἐνοχός εἰμι, δνειδίζομαι ὡς νόθος. *εὖ γεγονότες*· γνήσιοι. *δοκεῖ ἀνελεῖν*=λέγεται ὅτι ἀνεῖλε, κατήργησεν τὸ ῥῆμα; *διορισμός*· χωρισμός, διάκρισις. *γραφή*· τοιχογραφία.

Ἀμαυρός· κυρίως ὁ θαμπός, ὁ σκοτεινός καὶ μεταφορικῶς ὁ ἄσημος, ἀφανής. *Φρεάρριος*· ὁ ἐκ τοῦ δήμου τῶν Φρεάρρων, οὐ μακρὰν τοῦ Σουνίου κειμένου. *νόθοι* ἐκαλοῦντο ἐν Ἀθήναις καὶ οἱ ἐκ πατρὸς μὲν Ἀθηναίου, μητρὸς δὲ ξένης οὐχὶ Ἀτθίδος γεννηθέντες (μητροῦξενοί). *Ἀβρότονον*· ἐνν. εἰμί· τὸ ὄνομα δ' ἐκ τοῦ ἀρωματώδους φυτοῦ *ἀβρότονον*, ὃ εἶδος ἀψιθίου. *Φαινίας*· Δέσπιος ἱστορικὸς τοῦ 4ου π. Χ. αἰῶνος, μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους. *Καρίνη* ἢ *Κάειρα* εἶναι ἡ κάτοικος τῆς *Καρίας* (*Κάρ* ὁ κάτοικος). *Κυνόσαργες*· ἐν τῶν μεγάλων γυμνασίων τῆς πόλεως ἔξω τῶν Διομείων πυλῶν κείμενον, ὅπου περὶ τοῦ σημερινὸν νοσοκομεῖον «*Εὐαγγελισμός*». *διὰ τὴν μητέρα*· Ἀλκμήνην, κόρην Ἡλεκτρώωνος, βασιλέως τῶν Μυκηνῶν. *καταβαίνων*· τεχνικός ὄρος ἐπὶ τῶν εἰς τοὺς ἀγῶνας προσερχομένων. *ἀλειφῆσθαι* ἐλαίῳ=παλαίειν, γυμνάζεσθαι. *διορισμόν*· ὅτι τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου δὲν εἶναι ἀκριβῆ, διδάσκει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων πολιτεῖα κεφ. 21 καὶ 26. *Φλυῆσι*=ἐν Φλυαίᾳ, δήμῳ τῆς Κεχροπίδος φυλῆς. *τελεστήριον* (τελεῖν)· ἱερὸν, ἐνθα, ὡς ἐν Ἐλευσίνι, ἐμυσῶντο οἱ ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἱερατικοῦ γένους τῶν Δυκομιδῶν. *Σιμωνίδης*· ὁ ἐκ τῆς Κέω περιώνυμος λυρικὸς ποιητὴς (556—468 π. Χ.)· θὰ ἀνέφερε

πιθανῶς τὸν ἐμπρησμὸν τοῦτον καὶ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ τελεστηρίου ἐν ἐπιγράμματι ἀναφερομένῳ εἰς τὴν ἐν Σχλαμίτι ναυμαχίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Φορά: ὁρμή, ζέσις. **συνετός** (συνήμι): ὁ κρῖνων ὀρθῶς τὰ πράγματα. **ἀνεσις καὶ σχολή** συνώνυμα, τὸ α' ἐπακόλουθον τοῦ β'. **γίγνομαι ἀπὸ τῶν μαθημάτων** παύω τὰ μ. **ῥαθυμῶ** ἀμεριμνῶ, ἀργῶ. **μελετῶ λόγους** ἀσχολοῦμαι, ἀσχοῦμαι εἰς σύνθεσιν λόγων (ῥητορικῶν). **πρὸς ἑαυτόν** καθ' ἑαυτόν. **συνηγορία** (συνήγορος) ὑπεράσισις. **παιδεύσεις** μαθήματα ἀποβλέποντα εἰς τὴν παιδευσιν. **ἠθοποιός** ὁ ῥυθμίζων τὸ ἦθος, ὁ μορφῶν τὸν χαρακτήρα. **χάρις ἐλευθέριος** ἠδονὴ προσήκουσα εἰς ἐλευθέρους. **ὑπερερῶ** ὑπεραγαπῶ. **φύσις** τὰ φυσικὰ προτερήματα. **χλευάζομαι** περιπαίζομαι. **φορτικῶς** βαναύσως, χυδαίως. **ἀρμόζομαι** χορδίζω, παίζω. **ἄπτομαι** ἐγγίζω, ὑπολογίζω. **προσέχοι ἂν τις** (τὸν νοῦν) = πιστεύσειεν ἂν τις. **ζηλωτής** θαυμαστής, μιμητής, μιμητής. **ῥήτωρ** διδάσκαλος ῥητορικῆς. **δεινότης πολιτικῆ** ἰκανότης περὶ τὸ πολιτεῦσθαι. **δραστήριος σύνεσις** ὀρθοφροσύνη ἐν τῷ δρᾶν, εὐθυκρισία ἐν τῇ πρακτικῇ πολιτικῇ. **ἐπιτήδευμα** ἐνασχόλησις, ἐπάγγελμα. **ἄρσεις** δόγμα, σύστημα (φιλοσοφικόν). **ὀρμή** ὀρμητικὴ προσπάθεια. **ἀνώματος καὶ ἀστάθμητος** ἀκατάστατος. **ἄνευ λόγου καὶ παιδείας** = ἀλόγως καὶ ἀπαιδευτῶς (ἐνεργοῦσα ἢ φύσις ποιεῖται . . .). **ἐπ' ἀμφοτέρα** τὸ τε ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. **ἐξίσταμαι** ἐκτρέπομαι, παρεκκλίνω. **κατάρτυσις** ἀσκησις. **ἐξαρτῶ** παράγω, συμπεραίνω. **ἀποκλήρυξις** ἀποκλήρωσις. **καταψεύδομαι τινος** ψευδῶς δημιουργοῦμαι, πλάττομαι κατὰ τινος. **πράττω τὰ κοινά** ἀναμειγνύομαι εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν, πολιτεύομαι. **παρορῶμαι** περιφρονοῦμαι. **δημαγωγός** ὁ ἀρχηγὸς πολιτικῆς μερίδος. **ὁμοίως ἔχω** ὁμοίως διάκειμαι, φέρομαι.

Ἐλευθέριοι καὶ ἀστεῖται διατριβαὶ ἦσαν αἱ συναναστροφαι (ὀμιλῖαι) τῶν κεπαιδευμένων ἐλευθέρων ἀνδρῶν, μάλιστα δὲ κατὰ τὰ συμπόσια· ἐκκλούντο δὲ οἱ πεπαιδευμένοι ἀστεῖται (λατ. uirbani) παρὰ τὸ ἄστν, διότι οἱ ἐν ταῖς πόλεσι ζῶντες καὶ λόγου

καὶ πείρας πλείονος μετέχουσι τῶν κατ' ἀγροὺς διαιτωμένων. *ψαλτήριον*: μουσικὸν ἔγχορδον ὄργανον, εἶδος κιθάρας. *Στησίμβροτος*: Θάσιος σύγχρονος τοῦ Κίμωνος, συγγραφεὺς λογοτεχνικοῦ ἔργου περὶ Ὀμήρου καὶ πολιτικοῦ λιβέλλου περὶ Θεμιστοκλέους, Θουκυδίδου καὶ Περικλέους. *φυσικὸς* καλεῖται ἐδῶ ὁ φιλόσοφος: ἰδὲ κατωτέρω. *πολιορροῦντι* ἢ πολιορκία τῆς Σάμου ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἐγένετο τῷ 441 π. Χ. ὅτε βεβαίως ὁ καταναυμαχήσας ἐν Σπλαμῖνι τοὺς Πέρσας τῷ 480 π. Χ. θά ἦτο πλέον, καὶ ἂν ἔζη, πρεσβύτης: οἱ νεώτεροι εἰκάζουσιν ὅτι ὁ Θ. ἐγεννήθη τῷ 527 π. Χ. *φυσικοὶ* φιλόσοφοι ἢ φυσιολόγοι καλοῦνται οἱ κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα π. Χ. ἀκμάσαντες πρῶτοι Ἕλληνες φιλόσοφοι, Θαλῆς, Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξίμενης οἱ Μιλήσιοι καὶ οἱ κατὰ τὸν ἕκτον τὰ δόγματα ἐκείνων ἀνανεώσαντες Διογένης ὁ Κρῆς, Ἰδαίος ὁ Σικελιώτης καὶ Ἴππων ὁ Σάμιος: ἐκλήθησαν δὲ φυσικοί, διότι προσεπάθουν νὰ ἐξηγήσωσι τὴν περὶ ἡμᾶς φύσιν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ὄντα καὶ γινόμενα: νεώτεροι δὲ φυσικοὶ τοῦ ἕτου καὶ τοῦ ἑτου αἰῶνος εἶναι Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος, Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντινός, Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρῆτης καὶ Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος. *οἱ μετὰ ταῦτα*: Πρωταγόρας, Γοργίας, Πρόδικος, Ἴππίας κ. ἄ. *τούτω*: ἐνι; *τούτων*: τῶν πρώτων τῆς νεότητος ὁρμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ταχὺ: ἐνωρῆς. *νεανικῶς*: ζωηρῶς, σφοδρῶς. *ἄπτομαί τινος*: ἐλκῶν τινά. ἢ πρὸς δόξαν ὁρμῆ—ἢ φιλοδοξία. *κρατῆσαι* αὐτοῦ. *ἰταμῶς*: θρασέως, ἀφόβως. *ἀπέχθεια*: μίσος. *τὴν ἐναντίαν* (δῶδν) *αὐτῷ πορευόμενον*: ἀντιπολιτευόμενον αὐτῷ. *πρὸς χάριν*: ὅπως εὐχαριστήσῃ τὸν δῆμον. *πρὸς δόξαν*: ὅπως δοξασθῇ. *ἀπὸ τοῦ βελτίστου ὁρμώμενος*: ἔχων ὡς ἀρχὴν του τὸ καλὸν καὶ συμφέρον τῆς πολιτείας. *κινῶ*: προτρέπω. *ἐνίσταμαι*: ἐναντιοῦμαι. *παράφορος*: ὁρμητικὸς, μανιώδης. *φιλοτιμία*: φιλοδοξία. *διαβοῶμαι*: διαθρυλοῦμαι, φημίζομαι. *σύννοος*: σκεπτικὸς. *πρὸς ἑαυτῷ*: καθ' ἑαυτόν, μόνος. *πότος*: συμπόσιον. *ὡς οὐκ ἐφῆ*

—ὡς οὐκ εἶχ, δὲν ἄφηνεν. ἤλειφε· ἰδὲ κεφ. Α'. προσδοκῶ· προβλέπω.

Ἐκ τοῦ βελτίστου· περὶ τῆς πολιτικῆς χρηστότητος τοῦ Ἀριστείδου λέγει πολλὰ ἐν τῷ ἑμῶν μῦθῳ βίῳ ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Ἡρόδοτος (8, 79) καὶ ὁ Πλάτων (ἐν Γοργία 526) καὶ ἄλλοι. τὸν δῆμον ἐπὶ πολλά· . . . ἐννοεῖ τὴν σύστασιν πολιτικῶν ἐταιρειῶν, τὴν μεταφορὰν τοῦ ἐπινείου ἀπὸ Φαλήρου εἰς Πειραιᾶ, τὴν εἰς παρασκευὴν στόλου χρησιμοποίησιν τῶν ἐκ τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρείου προσόδων κ.τ.λ. ἦτοι ὁ μὲν Θ. ἦτο ριζοσπάστης, ὁ δὲ Ἄ. συντηρητικὸς πολιτικὸς, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Λαυρεωτικὴ πρόσσδος· τὰ ἀπὸ τοῦ Λαυρείου εἰσοδήματα. ἀργύριον μέταλλον· μεταλλεῖον ἀργύρου, ἀργυρωρυχεῖον. ἔθος ἔχω=ἐθίζομαι, συνηθίζω. παρέρχομαι εἰς τὸν δῆμον· παρουσιάζομαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. κατέχω τὴν θάλασσαν=θαλασσοκρατῶ. ἦ· τούτου ἕνεκα. δέος· φόβος (ἔθεν δεινός, δειλός, ἀδεής, ἀδεια). ἐπισειῶ· σείω πρὸς ἐκφόβησιν, ἐκφοβῶ, ἀπειλῶ. ἀποχρῶμαι τινι· κάμνω ἐπωφελεῖ χρησίν τινος, ἐπωφελοῦμαι τι. ὑπάγω· ἐλκύνω, παρασύρω. τὴν πόλιν=τοὺς πολίτας. ὡς δυναμένους (τοὺς πολίτας)=λέγων ὅτι δύνανται. ὄμορος· γέλτων. τῇ ἀπὸ τῶν νεῶν ἀλκῇ=τῇ ναυτικῇ δυνάμει. ναυβάτης· ὁ ἐπιβαλὼν νεώς, ὁ ναύτης. διαβολὴν παρέσχε κατ' αὐτοῦ· ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ διαβάλλωσιν αὐτόν. παρελόμενος=ἀφελόμενος· τὸ βῆμα; ὑπηρέσιον· θρανίον ναύτου. συστέλλω· περιορίζω. κρατῶ τινος· ὑπερισχύω τινός. ἔστω φιλοσοφώτερον ἐπισκοπεῖν· μενέτω εἰς φιλοσοφικωτέρας συζητήσεις, τοῦτο εἶναι θέμα πολιτικοφιλοσοφικῶν συζητήσεων καὶ ὄχι βιογραφίας. ἀνέστησαν· ἀνήγειραν (ἐμπρησθεῖσαν ὑπὸ τῶν βαρβάρων). ἄθραυστος· ἀμείωτος, ἀκέραιος. ὡς οὐκ ὄν· φρονῶν ὅτι δὲν ἦτο. ἀξιόμαχος τοῖς Ἕλλησιν. ἐμποδῶν εἶναι τοῖς Ἕλλησι τῆς διώξεως=ἐμποδίζειν τὴν δίωξιν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Ἕ. δουλωσόμενον=ἵνα δουλωσῆται, ὑποτάξῃ.

Πρῶτον μὲν ἢ μετὰδχις κατωτέρω «ἐκ δὲ τούτου». Α. πρόσδοσις· κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (Ἀθην. Πολιτ. 22) σύμπαντες μὲν οἱ Ἀθηναῖοι ἔμελλον τότε (483 π. Χ.) νὰ διανεμηθῶσιν 100 τάλαντα, 10 δραχμάς· δὲ ἕκαστος καθ' Ἡρόδοτον (7, 143), ἕστις τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τοῦ Λαυρείου ὑπολογίζει εἰς 50 τάλαντα. ἤμαξεν οὗτος (ὁ πόλεμος) ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πεισιστράτου μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου Ἀθηναῖοι καὶ Αἰγινῆται πολλάκις ἀντηγωνίσθησαν (ἴδε Ἡρόδ. 5, 87 καὶ 6, 87). οἱ νησιῶται (Αἰγινῆται) εἶχον τότε 70 πλοῖα, οἱ Ἀθηναῖοι δὲ 150. τοῖς δόμοις· Βοιωτοῖς. ὡς φησὶν ὁ Πλάτων ἐν Νόμοις Δ', 706. τὸ ὑπερέσιον ἦτο ἐκ δέρμματος προβάτου ὑπόστρωμα (κῶας), ἐφ' οὗ ἐκάθητο ὁ κωπηλάτης (ἐρέτης) ἐν τῷ πλοίῳ. εἰ μὲν δὴ ὡς ὁ Πλάτων ἰσχυρίζεται λέγων ἐν τῷ Γοργία (519) ὅτι οἱ παλαιοὶ πολιτικοὶ Θεμιστοκλῆς καὶ Κίμων καὶ Περικλῆς «ἄνευ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης λιμένων καὶ νεωρίων καὶ τειχῶν καὶ φόρων καὶ τῶν τοιούτων φλυαριῶν ἐμπεπλήκασιν τὴν πόλιν» κολακεύοντες τὰς ἀδυναμίας τοῦ ὄχλου καὶ οὕτως εἰς ὀχλοκρατίαν μεταβάλλοντες τὴν δημοκρατίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Σύντονος· δραστήριος. χρηματιστής· χρηματολόγος. ἔλευθεριότης· γενναϊοδωρία. λαμπρός· μεγαλοπρεπής, πολυτελής. χορηγία· δαπάνη, χρηματικὰ μέσα. γλισχρότης καὶ μικρολογία· ἀνελευθερία, φειδωλία, τσιγγουνιά. ἐδώδιμος (ἐσθίω, ἐδωδή)· φαγώσιμος. πῶλος· μικρὸς ἵππος, πουλᾶρι. αἰνιξάμενος (αἰνίττομαι)· ὑπαινιχθεὶς, συγκεκαλυμμένως ὑποδηλώσας· σπουδάζομαι μετὰ σπουδῆς ἐπιζητοῦμαι, τιμῶμαι. ἐκλιπαρῶ. ἐπιμόνως παρακαλῶ. μελετῶ παρά τινι· διδάσκω ἐν τῇ οἰκίᾳ τινός. λαμπρότητα· πβ. ἄνωτ. «λαμπρός». ἐξ οὐχ ὑπαρχόντων = ἄνευ ἀφθόνου χορηγίας καὶ ἀπ' οἰκίας οὐ μεγάλης. ἐπαίρομαι· ὑπερηφανεύομαι. προσωφλίσκανεν ἀλιξονεῖαν = πρὸς τῷ ἀπαρέσκειν ὠφλίσκανε καὶ ἀ. ἦτοι οὐ μόνον δὲν ἤρεσκε τοῖς Ἐ. ἀλλὰ καὶ κτεκρίνετο ὡς ἀλαζών. σπουδὴν ἔχοντος = σπουδαζομένου. ἐναρμόττω ἀρέσκω. τοῦτο μὲν, τοῦτο δὲ ἀφ' ἐνός

μέν, ἀπ' ἐτέρου δέ. ἀπὸ στόματος· ἀπὸ μνήμης. κριτὴς ἀσφαλῆς· δικαιοτῆτος δίκαιος. συμβόλαια· ἰδιωτικαὶ συνκλαλαγαί. μέτριος· δίκαιος. παρὰ μέλος· παρὰ τὴν μελωδίαν, παραφώνως (ὅθεν πλημμελής). ἀστεῖος· ἀγαθός, χρηστικός. ἐπισκώπτω· περιπαίζω. ποιούμενον=ἐπιτρέποντα τοῖς τεχνίταις ποιεῖν. ἀσχρός· ἀσχημος. ὄψις· πρόσωπον. καταστασιάζω τινά· καταβάλλω τινὰ πολιτικῶς. μεθίστημι τινά· μετατοπίζω, ἀπομακρύνω τινά.

¹Ἡ ἐλευθεριότης εἶναι διάθεσις τῆς ψυχῆς πρὸς τὰ χρήματα, κεῖται δὲ μεταξὺ δύο κακιῶν, τῆς ἀσωτίας καὶ τῆς ἀνελευθερίας. ὁ φιλοθύτης, ἐπειδὴ συχνὰ ἐθυσίαζεν, εἶχε καὶ πολλὰ ἔξοδα, διότι εἰς τὰς θυσίας ἐπηκολούθουν καὶ συμπόσια εἰς συγγενεῖς καὶ φίλους. δούρειον ἵππον· ἦτοι ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Α. θὰ προέλθωσι κακὰ, ἅτινα θὰ κατέστρεφον αὐτόν, ὡς πάλαι ποτὲ ἐκ τοῦ δουρείου ἵππου ἐξεπήδησαν οἱ καταστρέψαντες τοὺς Τρῶας Ἀχαιοί. ὄντι νέω· ὁ Κίμων γεννηθεὶς περὶ τὸ 510 π. Χ. ἦτο ὑπὲρ τὰ 15 ἔτη νεώτερος τοῦ Θ. ἐνίκησε χορηγῶν τραγωδοῖς· ἐνίκησεν τῷ 476 ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ θεάτρου ἢ τραγωδία ἐκείνη, ἧς τὸν χορὸν ὁ Θ. ἰδίᾳ δαπάνη ὡς χορηγὸς παρεσκεύασε. πίνακα ἀνέθηκε· ὁ νικῶν χορηγὸς κατεσκευάζεν εἰκόνα ἢ πίνακα ἢ καὶ ὀλόκληρον μνημεῖον, ἐφ' οὗ ἔγραφε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τὸ τοῦ ποιητοῦ τοῦ δράματος καὶ τὸ τοῦ ἄρχοντος ἐκείνου τοῦ ἔτους· τοιοῦτον χορηγικὸν μνημεῖον εἶναι τὸ Λυσικράτειον. Φρύνιχος· Ἀθηναῖος τραγικὸς ποιητὴς διδάξας τότε τὸ ἱστορικὸν δράμα Φοινίσσας, ὅπερ εἶχεν ὑπόθεσιν τοὺς Περσικοὺς πολέμους. Ἀδείμαντος· ὁ (ἐπώνυμος) ἄρχων τοῦ 476 π. Χ. Σιμωνίδην λοιδοροῦντα Κορινθίους· διότι ὁ Σ. εἶχε γράψει ἐν τινι ποιήματι του «Κορινθίους δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἴλιον», ὑπονοῶν ὅτι δὲν εἶχον λόγους οἱ Τρῶες νὰ παραπονῶνται κατὰ τῶν Κορινθίων συνεκρατευσάντων μετὰ τῶν ἄλλων Ἀχαιῶν, διότι καὶ πρὸς ἐκείνους (τοὺς Τρῶας) ἦλθον ἐπίκουροι οἱ Λύκιοι, ὧν ὁ ἀρχηγὸς Γλαῦκος κατήγετο ἐκ τοῦ Σισύφου τοῦ βασιλέως τῆς Ἐφύρης (Κορίνθου). ἐξοστρακισθέντα· τῷ 482 π. Χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 5'.

Καταβαίνοντος (ἐκ τῆς Περσίας) κάτω εἰς τὰ παράλια προχωροῦντος, βαδίζοντος. *ἐκστῆναι* = παραιτήσασθαι, ἀπομακρυνθῆναι τὸ ῥῆμα; *ἐκπλήττομαι τὸν κίνδυνον* μετ' ἐκπλήξεως ἀποδλέπω εἰς τὸν κ. *δημαγωγόν* ἰδὲ κ. Β'. *δεινὸς εἰπεῖν* ἱκανὸς ῥήτωρ. *μαλακὸς τῇ ψυχῇ* δειλός. *ἦττων χρημάτων* εὐάλωτος ὑπὸ χρημάτων, αἰσχροκερδής (ἀντιθ. κρείττων χρημάτων). *ἐφίεμαι τῆς ἀρχῆς* ἐπιθυμῶ νὰ ἄρξω (στρατηγήσω). *κρατήσειν* = ὑπερισχύσειν. *ἐπίδοξος* προσδοκώμενος, ἐλπιζόμενος. *χειροτονία* ἐκλογή. *δείσαντα* (δέδοικα) φοβηθέντα. *τὰ πράγματα* (τοῦ δήμου) ἢ πολιτεία. *τῆς ἡγεμονίας* (τοῦ στρατοῦ) τῆς στρατηγίας. *φιλοτιμίαν* φιλοδοξίαν, ὡς ἐν Γ' καὶ Ε'. *ἔξωνοῦμαι* ἔξαγοράζω. *δίγλωσσος* ὁ λαλῶν δύο γλώσσας. *ἐν τοῖς πεμφθεῖσιν* ὅστις ἦτο εἰς τῶν ἀποσταλέντων. *ἐπὶ αἰτησιν* πρὸς ζήτησιν. *ἐρμηνεύς* διερμηνεύς. *φωνή Ἑλληνίς* Ἑλληνικὴ γλῶσσα. *χεῖσαι* (κίχρημι) νὰ δανεῖσθαι, νὰ μεταχειρισθῆ. *εἰπόντος* (γνώμην) προτείναντος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. *τὸ καταλύσαι* = ἢ κατάλυσις, ἢ παῦσις. *διαλλάττω* συμφιλιῶ. *συναγωνίσασθαι* (τῷ Θ.) ὅτι συνέπραξε, συνειργάσθη μετὰ τοῦ Θ.

Τοῦ Μήδου τοῦ βασιλέως τῶν Μήδων (Περσῶν) Ξέρξου κατὰ μετωνυμίαν. *καταβαίνοντος* κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 480 π. χ. γνωστὴ δὲ ἡ ἀνάβασις Κύρου καὶ ἡ κατάβασις τῶν Μυρίων. *Ἐπιπύδης* μόνον ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου ἀναφέρεται ὅθεν; *ἐπαινεῖται* «οὐκ ἐπαινετόν ὄν· ὁ γὰρ δίγλωσσος οὐκ ἄφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπ' ἀλαζόνος δεσπότου πεμφθεὶς ἔλεγεν ἢ ἔλεγε» Κοραῆς· φαίνεται δ' ὅτι καὶ τὸ διήγημα τοῦτο εἶναι πλαστόν, διότι ὁ Ἡρόδοτος (7, 32) λέγει ὅτι ὁ Ξέρξης «οὔτε ἐς Ἀθήνας οὔτε ἐς Λακεδαίμονα ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆς αἰτησιν» ἔχων ἐν νῷ τὸ πάθημα τῶν πρότερον ὑπὸ τοῦ Δαρείου εἰς τὰς πόλεις ταύτας πεμφθέντων κηρύκων. διὰ *ψηφίσματος* κυρωθέντος ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου τῇ εἰσηγήσει αὐτοῦ. *Ζελεΐτης* ἐκ τῆς Ζελείας, πόλεως τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Κράτους ἐν τῷ Φρυγίᾳ τῇ ἐρ' Ἑλλησπόντῳ. *εἰς τὸν ἀτίμους* τὰ δόγματα τῶν ἀτίμων (τῶν ἀποστερουμένων τῆς ἐπιτιμίας τ. ἔ.

τῶν πολιτικῶν δικαιομάτων) ἔγραφον ἐν λιθίνῃ ἢ χαλκῇ ἐπιμήκει στήλῃ (ἔθεν *στηλιτεύω* = ἀτιμάζω) περὶ τοῦ Ἀρθμίου δὲ τούτου ἔγραψεν ἄ Ἀρθμιος Πυθώνακτος Ζελεΐτης ἀτιμος καὶ πολέμιος τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτὸς καὶ γένος». τοὺς Ἐ. πολέμους· καὶ δὴ τῶν Ἀθηναίων καὶ Αἰγινητῶν. *Χσίλεως*· ἐκ Τεγέας τῆς Ἀρκαδίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Παραλαβὼν τὴν ἀρχήν· ἐκλεχθεὶς ἄρχων (ἐπώνυμος τῆ 481 π. Χ.). *ἔπειθε* = ἐπειράτο πείσαι τοὺς πολίτας. *ὡς προσωτάτω*· ὅσον τὸ δυνατόν μακρότατα. *ἀπαντᾶν* = ἀνθίστασθαι, ἀντιπαρατάττεσθαι. *ἐνισταμένων* = εἰ καὶ ἐνίσταντο· πβ. κ. Γ' «ἐνιστάμενος». *προκινδυνεύω τινός*· ἀγωνίζομαι ὑπὲρ τινος. *μηδίξω*· προσχωρῶ εἰς τοὺς Μήδους (Πέρσας). *προσγίγνομαι*· προσχωρῶ, συμμαχῶ. *οὐκ ἀξιούντων* = ἀπαξιούντων. *συνορῶ*· προκισθάνομαι. *παρήκε*· παρεχώρησεν· ὁ ἐνεστῶς; *ἐδνωμοσύνη*· φρόνησις. *περιγίγνομαι τινός*· ὑπέρτερός τινος γίνομαι, νικῶ τινα. *προσμείγνυμι*· προσεγγίζω, καταπλέω. *τῶν κατὰ στόμα*· τῶν ἐν τῇ πρώτῃ γρχμῇ. *τὴν ταχίστην* (δόδον)· τάχιστα. *αἰτομαί τινός*· προσεγγίζω εἰς τι. *προσπεριβάλλομαι*· περιφράττω (καὶ οὕτως ἀσφαλίζω). *ἀπρόσμαχος ἀλήη*· ἀκταμάχηςτος δύναμις. *μὴ πρόωνται σφᾶς*· μὴ ἐγκαταλίπωσιν αὐτοὺς· ὁ ἐνεστῶς; *διαλέγομαι*· διαπραγματεύομαι. *κίστη*· ἀγγεῖον. *ὑποτίθημι*· κρυφίως τίθημι. *μεθ' ἡμέραν*· κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν. *καταβοῶ τινός*· καταγγέλλω τινά.

Ἐξήγαγεν εἰς τὰ Τέμπη· ἐκτελῶν ἀπόφασιν τῶν ἐν τῇ Ἴσθμῳ ἡθροισμένων προβούλων τῆς Ἑλλάδος (Ἡρόδ. 7, 172). *τῆς Θ.*· οὐπω *μηδίξειν*· μόνος ὁ οἶκος τῶν Ἀλευαδῶν ἐξ ἀρχῆς προσεχώρησεν εἰς τοὺς Πέρσας (Ἡρόδ. 7, 6 καὶ 130). *ἀπρακτοὶ*· διότι μένοντες ἐν Θεσσαλίᾳ θὰ κταπατοῦντο ὑπὸ τοῦ Περσικοῦ στρατοῦ, δὲν ἦτο δὲ ἀπίθανος ἢ νοσιώτερον τῶν Τεμπῶν ἀποβίδαις Περσικοῦ στρατοῦ, ὅστις θὰ κτελάμβανε τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων (Ἡρόδ. 7, 173). *Θεσσαλῶν προσγενομένων βασιλεῦ*· αἱ Θ. προσεχώρησαν τῷ βασιλεῖ «ἐρημωθέντες συμμάχων» κατὰ

τὸν Ἡρόδ. 7, 174. ἐμῆδιζεν ὅλη ἡ Βοιωτία πλὴν Θεσπιῶν καὶ Πλαταιῶν (Ἡρόδ. 7, 173). τὰ στενά: τὰ μεταξύ Εὐβοίας καὶ Μαγνησίας. πάντας: ἐκ τῶν 271 τριήρων (πλὴν τῶν 9 πεντηκοντήρων) τῶν καταπλευσασῶν εἰς Ἀρτεμίσιον τῶν Ἀθηναίων ἦσαν 147 (ὧν 20 εἶχον δανέλσει εἰς τοῦς Χελκιδεῖς Ἡρόδ. 8, 1). τὸν κίνδυνον ποῖον; μετὰ χρημάτων πολλῶν 30 ταλάντων, ὧν 5 μὲν εἰς τὸν Εὐρυδιάδην, 3 δὲ εἰς τὸν Κορίνθιον Ἀδείμαντον ἔδωκεν (Ἡρόδ. 7, 46). ἱερὰ ναῦς ἡ Σαλαμινία (ὡς καὶ ἡ Πάραλος) ἐλέγετο, διότι κατ' ἔτος μετέφερε τοὺς θεωροὺς τῆς πόλεως εἰς τὴν ἱερὰν πανηγύριν τῆς Δήλου. χορηγεῖν ἡ τριηραρχία ἦτο δημοσία τῶν πλουσίων πολιτῶν λειτουργία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Κρίσιν εἰς τὰ ὅλα οὐκ ἐποίησαν· δὲν ἔκριναν τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὄλου ἀγῶνος, δὲν ὑπῆρξαν κρίσιμοι. ὤνησαν· τοῦ ὀνήνημι = ὠρελῶ. παρὰ τοὺς κινδύνους· ἐν κλιρῷ τῶν ἀγῶνων. ἐπίσημον· εἰκὼν πλοίου. κομπώδης (κόμπος) ἀλαζονικός. παιάν· πολεμικὸν ᾄσμα. ἔχουσι τι δεινόν· προξενουσι φόβον τινά. εἰς χεῖρας, ἔρχομαι· συμπλέκομαι. φέρεσθαι = ὄρμᾶν. δ δὴ· τοῦτο δὲ βεβαίως. συνιδῶν· ἰδὲ κ. Ζ'. ὄθι· ὄπου. βάλλομαι· βάλλω, θέτω. φαεινὰ (ἀστ. φαεινή) λαμπρά. κρηπίς· θεμέλιον. ἀναπεπταμένως· ἐστραμμένος, ἀνοικτός. ἀνταίρω· κεῖμαι ἀπέναντι. ὑπὸ Φ. γενομένης· ὑποτεταγμένης τῷ Φ. ἐπίκλησιν (τὴν) = ἐπικαλουμένης. προσηῶα = ἡ πρὸς τὴν ἡῶ (πρὸς ἔω, πρὸς ἀνατολᾶς). πεπήγασιν (πήγγυμαι)· εἶναι ἰδρυμένοι. κροῖζουσιν· ὁμοίαν πρὸς κρόκον (ζαφορὰν καὶ ἄρα κιτρίνην). παντοδαπός· ποικίλος, πολυειδής. γενεά· ἔθνος. ναυμαχία δαμάσαντες = καταναυμαχήσαντες. ὤλετο = ἀπώλετο. σήματα ἔθεσαν· σημεῖα (στήλας) ἰδρυτῶν. θίς· ἡ ἄμμος τῆς παραλλας. νανάγιον· λείψανον ναυαγῆσαντος πλοίου (ἡ ναυαγία δὲ ἡ σύντριψις, καταστροφή τοῦ πλοίου). δοκοῦσιν· εἰ Ἑλληνες.

Τότε κατ' Αὐγούστον τοῦ 480 π. Χ. περὶ τὰ στενά· τίνα; ὑπὸ τῶν ἔργων· ἐν ἀντιθέσει πρὸς τίνα; τὸ ἐπίσημον (καὶ παράσημον καὶ σῆμα) ἦτο γλυκτὴ ἢ γραπτὴ εἰκὼν ἐπὶ τῆς πρῶρας

(ἀκροστόλιον) ἢ τῆς πρύμνης ἐνλοτε (ἄφλαστον) τοῦ πλοίου ὡς διακριτικὸν γνῶρισμα αὐτοῦ (ὡς σήμερον τὸ ὄνομα καὶ ἡ σημαία). ὁ παιὰν πρὸ μὲν τῆς μάχης ἐψάλλετο εἰς τὸν Ἄρην ἢ Ἐνυάλιον (ἐμδατήριος), μετὰ δὲ τὴν μάχην εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Πίνδαρος· ἐκ Θηβῶν ἄριστος λυρικός ποιητὴς τοῦ 5ου π. Χ. αἰῶνος. Ἐστίαια· ὁ κατόπιν κληθεὶς Ὁρέος. Φιλοκτήτης· εἰς τῶν ἡρώων τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἐκ τῆς ἐν Θεσσαλία Μελιβοίας. Ὀλιζών· παράλιος πόλις ἐν τῇ χερσονήσῳ Μαγνησίᾳ. ἐλεγείον· ποίημα διστιχον (ἢ ἐκ πλείονων διστιχῶν συγκείμενον), οὗ ὁ α' στίχος εἶναι ἐξάμετρος ἀκατάληκτος, ὁ δὲ δευτέρος ἐξάμετρος δικατάληκτος.

‘ υ υ / υ υ / υ υ / υ υ / υ υ / υ υ / υ υ

‘ υ υ / υ υ / | / υ υ / υ υ /

γεγραμμένον ὑπὸ Σιμωνίδου τοῦ Κελοῦ ἐποιήθη τὸ ἐπίγραμμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Πυθόμενοι τῶν ἀπαγγελλόντων· πληροφορηθέντες παρὰ τῶν ἀναγγειλάντων. κείσθαι=πεπτωκέναι, τεθάναι. τῶν κατὰ γῆν παρόδων· τῶν Θερμοπυλῶν. ἀνακομίζομαι· ἐπιστρέφω. ἐπὶ πᾶσι· κατόπιν ὅλων. ἤπερ· ἐκεῖ ὅπου. κάταρσις (καταίρω)· ἀγκυροβόλιον, λιμενίσκος. κατὰ τῶν λίθων· ἐπὶ τῶν λ. ἐπιφανῆ· εὐδιάκριτα. ναυλόχιον· ὄρμος εἰς ὃν τὰ πλοῖα καταίρουν· ὕδρεια· ὁ τόπος ἐνθα ὕδρευονται, ἢ πηγὴ. ἐπισκήπτω· παραγγέλλω. μετατάσσομαι=μεθίσταμαι, αὐτομολῶ. κακοῦν = βλάπτειν. τὸ βαρβαρικὸν=τοὺς βρβάρους. μεταστήσειν=μετατάξειν. προσαμύνω· τρέχω εἰς βοήθειαν. ἀπαντήσαι τῷ βρβάρῳ. περιέχομαι τινος· ἄπομαι τινος, φροντίζω περὶ τινος. διατειχίζω τι· διὰ τείχους ἀποχωρίζω τι. τῆς προδοσίας· ἕνεκα τῆς ἐγκαταλείψεως, τῆς μονώσεως αὐτῆς. εἶχε· κτετεχε. ἐμφύομαι ταῖς ναυσίν· προσκολλῶμαι, ζητῶ καταφύγιον εἰς τὰ πλοῖα· μήτε ἐπιστάμενοι σωτηρίαν (ἀνθρώπων) προῦμένων· μήτε πιστεύοντες ὅτι θὰ σωθῶσιν ἄνθρωποι ἐγκαταλείποντες· πθ. κ. Ζ' «πρόωνται». ἤριον· τάφος.

Τῶν ἀπαγγελλόντων Ἀθρώνιχος ὁ Λυσικλέους Ἀθηναῖος ἦτο ὁ ἀπαγγελλας τὰ ἐν Θερμοπύλαις (Ἡρόδ. 8., 21). *κεῖσθαι* οὕτω καὶ ἐν τῷ ἐπιγράμματι αὐτῶν.

Ἔξεν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις διὲ τῆδε *κείμεθα* τοῖς κείνων ῥήμασι πείθόμενοι. *ἀναγκαίως τοῖς πολεμίοις* (αὐσας) πρὸς προμήθειαν ὕδατος καὶ τροφίμων. *καταφυγὰς ἐν ὄρα* τρικυμίας. *ὕδρείας*: «περὶ τὰ πόσιμα ὕδατα» Ἡρόδ. 8, 22. *πατέρας*: διότι αἱ Ἴωνικαὶ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας ὡς μητρόπολιν αὐτῶν εἶχον τὴν Ἀττικήν. *συνταράξαι* (αὐτούς): ἀλλ', ὡς παρατηρεῖ ὁ Ἡρόδοτος (8, 85), «ἐθελοκάκεον μέντοι (ἐν Σαλαμῖνι) αὐτῶν (τῶν Ἴωνων) κατὰ τὰς Θεμιστοκλέος ἐντολὰς ὀλίγοι, οἱ δὲ πλεονες οὐ». *εἰς θάλατταν ἐκ θαλάττης*: ἀπὸ τοῦ Λεγαίου τοῦ Κορινθιακοῦ μέχρι τῶν Κεγχρεῶν τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. *μυριάσι τσσαύταις*: κατὰ μὲν τὸν Ἡρόδοτον ὁ Ξέρξης ὠδήγησε κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐν συνόλῳ 5283220 ἄνθρωπος, κατ' ἄλλους δὲ παλαιοὺς 3000000, κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους 800000 μετὰ 200000 θεραπόντων ἐκ Θράκης καὶ Μακεδονίας καὶ κατὰ τινες ἄλλους μόνον 100000 ἦσαν ὅλοι οἱ βάρβαροι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἀπορῶ ἀμηχανῶ, ἀδυνατῶ. *λογισμός*: σκέψις. *προσάγομαι*: ἄγω πρὸς ἐμυτόν, πείθω. *ἄρας*: ὑψώσας· τὸ ῥήμα; *δαιμόνιος*: θεῖος, θεόπεμπτος. *ἐπάγω*: ἐπιδεικνύω. *δράκων*: ὄφις. *σηκός*: ναός. *προτιθῆμι ἀπαρχήν*: προσβάλλω, ῥίπτω τροφήν. *λόγον δίδωμι*: ἐξηγῶ. *ὑφηγοῦμαι τινι*: ὀδηγῶ τινι. *σχέτλιος*: ἄθλιος, κατηραμένος. *ἀνακαλῶ*: ἀνακηρύττω. *κρατήσας*: πβ. κ. ζ': «κρατήσειν». *παρακατατίθεμαι*: ὡς παρακαταθήκην ἐμπιστεύομαι. *μεδέων*: ἄρχων. *ἐν ἡλικία* τῇ στρατευσίμῳ. *ὑπεκτίθεμαι*: ἐξάγω, μετακομίζω. *γενεάς*: παῖδας. *δημοσίᾳ* δαπάνῃ. *λαμβάνειν τῆς ὀπώρας πανταχόθεν*: νὰ κῆπτωσιν ὀπωρικά ἐξ ὅλων τῶν κήπων. *τελεῖν*: πληρῶνειν. *πορίζω*: προμηθεύω, χορηγῶ. *πληροῦσθαι*: ἐξοπλιζεσθαι. *ποιεῖται*—ἡγεῖται, θεωρεῖ. *διερευνῶμαι*: ἀκριβῶς καὶ ἐπιμόνως ἐρευνῶ. *εἰς μέσον*: εἰς κοινήν χρῆσιν, εἰς τὸ κοινόν. *τῆς τόλμης* (αὐτῶν): ἕνεκα τῆς τ.

ἄλλη=ἀλλαχόσε, εἰς ἄλλο μέρος. περιβολή· περιπτυξεις, ἐναγ-
καλισμός. εἶχον· παρείχον, προυξένουν. σύντροφα ζῶα=τὰ σὺν
τοῖς ἀνθρώποις τρεφόμενα (=ἀνατρεφόμενα), τὰ κατοικίδια ζῶα.
ἐπικλάω· λυγίζω, βρυγίζω τὴν καρδίαν. γλυκυνθυμία· εὐχαρι-
στησις, συμπάθεια. ὠρυγή· ἢ κραυγή τοῦ κυνός, ἢ ὕλακή· συμ-
παραθέω· συνοδεύω. μόνωσις· χωρισμός. ἐνάλλομαι· κηδῶ
ἐντός. παρανήχομαι· πλησίον κολυμβῶ. οὐ· ὄπου.

Τοῖς ἀνθρωπίνους λογισμοῖς· ποῖοι θὰ ἦσαν οὗτοι ; μηχαν-
νὴν ἄρας· ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν ἀρχαίων δόσκις ἢ ὑπόθεσις τρα-
γωδίας τινὸς περιπλέκετο τόσον πολὺ, ὥστε ἦτο ἀδύνατος δι'
ἀνθρωπίνων μέσων ἢ λύσις (τὸ τέλος) αὐτῆς, ἐπεφαίνετο ἐπὶ τῆς
σκηνῆς θεός τις κατερχόμενος ἐξ οὐρανοῦ (ἦρετο δὲ πρὸς τοῦτο
καταλλήλως μηχανήμα τι, ὅθεν ἢ φράσις μηχανὴν ἄρας) καὶ
διέτασσε τὸν τρόπον τῆς λύσεως. ἐπάγω· ἐπὶ πολιορκουμένην πό-
λιν προσάγω μηχανὰς πρὸς ἄλλωσιν αὐτῆς καὶ γενικῶς ἔπειτα προ-
σάγων τι προσελκύω τινά. τὸ τοῦ δράκοντος· οἱ Ἀθηναῖοι τότε
ἐπίστευον ὅτι ἐν τῷ ναῷ τῆς πολιάδος Ἀθηνᾶς τῆς Ἀκροπόλεως
ἐνδιητᾶτο μέγας ὄφις φύλαξ τῆς πόλεως (οἰκουρὸς ὄφις), εἰς ὃν
κατὰ μῆνα προσέφερον πλακούντιον μελιτώδες (μελιτοῦτταν).
σηκός ἐκκαλεῖτο ὁ μετὰ τὸν πρόναον ἐνδότερος οἶκος τοῦ ἱεροῦ,
ἐν ᾧ ὑπῆρχε τὸ ἄγαλμα τοῦ θεοῦ. τῷ χρησμῷ· ὁ δοθεὶς τότε
χρησμός εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὑπὸ τοῦ Δελφικοῦ μαντείου ἔλεγε
πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ τάδε ('Ἡρόδ. 7,141) «τεῖχος Τριτογενεῖ
ξύλινον διδοῖ εὐρύσοπα Ζεὺς μῶνον ἀπόρθητον τελέθειν,
τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει» τ.ἐ.ξύλινον τεῖχος εἰς τὴν Τριτογένειαν
(τὴν Ἀθηνᾶν τ.ἐ. καὶ Ἀθηναίους) ὀρθεὶ ὁ βροντόφωνος Ζεὺς, ἵνα
ὑπάρχη μόνον ἀπόρθητον, τὸ ὅποιον σὲ καὶ τὰ σὰ τέκνα θὰ ὠφε-
λήσῃ, θὰ σώσῃ. θεῖαν· ἐν τῷ χρησμῷ ἐλέγετο καὶ τοῦτο «ὦ θεῖη
Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν». τῇ μεδεούσῃ Ἀθη-
νῶν· λέξεις τοῦ ψηφίσματος (διότι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Πλου-
τάρχου τὸ μεδέων δὲν ἐλέγετο πλέον). εἰς Τροίξῃνα· «οἱ μὲν
πλείστοι ἐς Τροίξῃνα ἀπέστειλαν, οἱ δὲ ἐς Αἴγινα, οἱ δὲ ἐς
Σαλαμίνα» Ἡρόδ. 8,41. ὀβολός ἦτο τὸ ἕκτον τῆς δραχμῆς τῆς
παλαιᾶς ἴσης πρὸς ὀκτὼ σημερινάς. ἐκάστω· εἰς ἐκάστην οἰκο-
γένειαν καθ' ἐκάστην. ἔγραψε· «θαυμαστός καὶ ὁ Νικαγόρας

τοῦ ψήφισματος, ἀγαστοὶ δὲ τῆς φιλανθρωπίας καὶ οἱ Τροϊζή-
νιοι, μὴ μόνον τρέφοντες, ἀλλὰ καὶ μισθοὺς διδασκάλοις τελούν-
τες ἐπὶ τῇ παιδεύειν τοὺς παῖδας τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγ-
νιζομένων» Κοραΐς. Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν Ἀθην. πολιτ. 23.
Κλείδημος Ἀθηναῖος ἱστορικός τῆς Δ΄ π. Χ. ἑκατονταετηρίδος,
συγγραφεὺς Ἀτθίδος τ. ἔ. ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων. Γοργόνειον
ἢ κεφαλὴ τῆς ὑπὸ τοῦ Περσέως φονευθείσης Γοργόνας τῆς Με-
δούσης, τοιοῦτον δ' ἐκόςκει τὴν αἰγίδα τοῦ ξυλίνου ἀγάλματος
(ξοάνου) τῆς Ἀθηναίας πολιάδος ἐν τῷ Ἐρεχθεῖω, ἣν ἴσως εὐσε-
δῆς τις Ἀθηναῖος κατὰ τὴν ἐκκένωσιν τῆς πόλεως συμπάρελαβεν.
Κυνὸς σῆμα· προφανῶς τὸ διήγημα ἐπλάσθη πρὸς ἐρμηνείαν
τοῦ ὀνόματος τῆς τοποθεσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Δὴ βεβαίως αἰσθάνομαι παρατηρῶ. δεδιότας· εἰ ἐφο-
δοῦντο· τὸ ῥῆμα; προστίθημι ἑμαυτὸν=προστίθειμαι, προσ-
χωρῶ, συμμικθῶ. ἀνατρέπω· ἀναποδογυρίζω, καταστρέφω. τὰ
πράγματα τῆς Ἑλλάδος=τὴν Ἑλλάδα· πβ. κ. ε'. καταστα-
σιασθεῖς· πβ. κ. ε' «κτετασιασάκε τὸν Ἀριστείδην». γράφει
ψήφισμα· προτείνει εἰς τὸν δῆμον. τοῖς μὴ μεθεστῶσιν ἐπὶ
φόνῳ· εἰς ἐκείνους, οἵτινες εἶχον ἐξορισθῆ οὐχὶ ἔνεκ φόνου·
τὸ ῥῆμα; ἐξεῖναι· γὰρ ἐπιτρέπεται· τὸ ῥῆμα; κατελθοῦσιν=
ἐπειδὴν κατέλθωσιν, ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπκνέλθωσιν. τὰ βέλτεστα· τὰ
ὠφελιμώτατα, τὰ συμφορώτατα. τὴν ἡγεμονίαν τῶν νεῶν· τὴν
ἀρχηγίαν ὄλου τοῦ στόλου. ἀξίωμα· περιωπή, ὑπεροχή. μαλα-
κοῦ· πβ. κ. ε' «μαλακὸν τῆ ψυχῆ». παρὰ τὸν κίνδυνον· πβ.
κ. η' «παρὰ τοῖς κινδύνους». αἶρειν (τὴν ἄγκυραν)=ἀπαίρειν,
ἀποπλεῖν. τὰ μνημονεύόμενα· τὰ θρυλούμενα, τὰ διαδιδόμενα.
προεξανίσταμαι· πρὸ τῆς ὥρας σηκώνομαι. ἀπολείπομαι·
μένω ὀπίσω. στεφανῶ τινα· δίδω τὸν στέφανον τῆς νίκης εἰς
τινα. ἐπαίρομαι τι· σηκώνω τι ὑψηλά, ἀνυψώνω. βακτηρία·
βάδδος. πάταξον· κτύπησον (τοῦ ῥ. παῖω ἢ τύπτω). ἀνάγω τινα
ἐπὶ τὸν λόγον· ἐπαναφέρω τινα εἰς τὸ προκειμενον. ἀπολις·
ἄπατρις (ὡς φιλόπολις). διδάσκω· συμβουλεύω. τοὺς ἔχοντας

πόλιν. *προϊεμαί τι* παραμελῶτινος, ἀφήνω νὰ χαθῆ τι. *ἐπιστρέψας τὸν λόγον* μὲ ζωηρότητα στρέψας τὸν λόγον (ἀπὸ τοῦ Εὐρυβιάδου πρὸς τὸν εἰπόντα). *ἡμεῖς τοι* ἡμεῖς, ὡς γνωστόν. *οὐκ ἀξιούντες* πβ. κ. ζ' «οὐκ ἀξιούντων». *πόλις ἡμῖν ἐστὶ* = πόλιν ἡμεῖς ἔχομεν. *αἱ παρεστᾶσιν ὑμῖν* αἵτινες ἴστανται πλησίον ὑμῶν, ἅς ἔχετε ὑμεῖς. *βουλομένοις* (ὑμῖν) = ἐὰν ὑμεῖς βούλησθε. *εἰ ἄπιτε* ἐὰν ἀπέλθητε. *αὐτίκα* ἀμέσως. *πεύσεται τις* = πεύσονται πάντες, θὰ μάθωσιν ὅλοι· ὁ ἐνεστώς. *οὐ χείρονα ἦς ἀπέβαλον* = βελτίονα ἐκείνης, ἣν ἀπώλεσαν. *ἐννοια* φροντίς, ὑποψία. *δέος ἔσχε τὸν Εὐρυβιάδην τῶν Ἀθηναίων* = ἔδεισεν, ἐφοδῆθη ὁ Ε. τοὺς Ἀ. *μὴ οἴχωνται ἀπολείποντες σφᾶς* μήπως ἀμέσως ἀπολιπῶσιν ἐαυτούς. *Ἐρετριεὺς στρατηγοῦ*. *ἦ γάρ ἀλήθεια*; *καὶ ὑμῖν ἔστι τις λόγος* = καὶ ὑμεῖς λέγετε, ὁμιλεῖτε. *τευθίς* τὸ τῆς θλάσσης καλαμάρι.

Τοῖς μὴ ἐπὶ φόνῳ μεθεστῶσι οἱ ἐπὶ φόνῳ ἐξοριζόμενοι κατεδικάζοντο εἰς *ἀειφυγίαν* (παντοινὴν ἐξορίαν), οἱ δὲ ἄλλοι εἰς φυγὴν δέκα ἐτῶν. τοῦ *Εὐρυβιάδου εἰπόντος*· εὐχὴ τούτου, ἀλλὰ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Κορινθίων Ἀδειμάντου κατὰ τὸν Ἡρόδοτον. *τοὺς προεξανισταμένους*· εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ δρόμου τοὺς δρομεῖς, οἵτινες ἠγείροντο ἐκ τῆς θέσεώς των πρὶν κληθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀγωνοθετῶν διὰ τοῦ κήρυκος, εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ βραπίζωσιν οἱ βραδοῦχοι, οἵτινες ἐτήρουν τὴν τάξιν κατὰ τοὺς ἀγῶνας. *εἰπόντος τινός*· τοῦ στρατηγοῦ τῶν Κορινθίων Ἀδειμάντου κατὰ τὸν Ἡρόδοτον. *δεύτερον ἡμᾶς προδόντες*· περὶ τῆς πρώτης προδοσίας ἐν κεφ. θ'. *πόλιν ἐλευθέραν*· ἐννοεῖ Σίριν τὴν ἐν Ἰταλίᾳ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον. *αἱ τευθίδες* κατὰ τοὺς παλαιοὺς δὲν ἔχουσι σπλάγγνα (καρδίαν), ἔπερ ψευδέες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Διαπετομένην τῶν νεῶν· ἔτι ἐπέτχ διὰ τῶν πλοίων. *καρχήσιον*· τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ ἴστου τοῦ πλοίου (δρθίαξ δὲ τὸ κάτω). *προσέθεντο τῇ γνώμῃ* (Θεμιστοκλέους)· συνεφώνησαν τῷ Θ. *προσφέρουμαι*· προσπλέω. *ἄθρους* = ἀθρόος, μεθ' ὅλου τοῦ

στρατοῦ. τῶν δυνάμεων' ναυτικῶν καὶ πεζικῶν. ἐξερρῶσαν τῶν Ἑλλήνων=ἔρρυσαν ἔξω τῆς μνήμης τῶν Ἑλλήνων, ἐλησμονήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλ. παπταίνω πρὸς τι' στρέφω τὰ βλέμματα μετὰ φόβου καὶ ἀνησυχίας πρὸς τι, ζητῶ καταφύγιον πρὸς τι. ἐδόκει τοῖς στρατηγοῖς. τῆς νυκτός' τῆς ἐπιούσης, τῆς προσεχοῦς. παρηγγέλλετο ὑπὸ τῶν στρατηγῶν. βαρέως φέρω' δυσανασχετῶ. προέμενοι' ἀφήσαντες' τὸ ῥῆμα ; συντίθημι τὴν πραγματείαν' παρασκευάζω τὸ τέχνασμα. αἰροῦμαι τὰ βασιλέως' φρονῶ τὰ τοῦ βασιλέως (μηδίζω). ἀποδιδράσκοντας = ὅτι πειρῶνται ἀποδιδράσκειν, σκοπεύουν νὰ φύγουν κρυφίως. διακελεύεται=παρκελεύεται, προτρέπει. παρεῖναι=ἐπιτρέψαι' τὸ ῥῆμα ; ἀπ' εὐνοίας=ἐνεκα εὐνοίας. δέχομαι=ὑπολαμβάνω, νομίζω. ἤσθη' ἠὲ χαριστήθη' ὁ ἐνεστώς ; ἐξέφερε τέλος' ἐξέδωκεν ἐντολήν, διαταγήν. ἀνάγομαι' ἀποπλέω. ἤδη παρευθῆς (ἀντίθ. τοῦ καθ' ἡσυχίαν). πόρος' στενόν. διαζῶσαι = περιζῶσαι' τὸ ῥῆμα ; προσελθόντι=ἐξελθόντι. καλοκαγαθίαν' πδ. κ. γ' «καλοκαγαθικός». ἄγαμαι' θαυμάζω. παρακαλῶ' προσκαλῶ, προτρέπω. συνεπιλαμβάνεσθαι (αὐτῶ) τῶν Ἑ. νὰ συγκαταῖ, νὰ ἐμποδίξῃ μετ' αὐτοῦ τοὺς Ἑ. ἀπὸ τῆς φυγῆς. πίστιν ἔχοντα=πιστευόμενον. ἐπήγει τοὺς στρατηγούς' προσήρχετο πρὸς . . . παροξύνω' προτρέπω, παρακινῶ. ὅμως' παρὰ τὰς προτροπὰς τοῦ Ἄ. αὐτόμολος' λιποτάκτις, μηδίσασχ. ἐναυάρχει = ἤρχεν, ἐπιτηράρχει. θυμῶ' μετ' ὀργῆς.

Περὶ τούτων' τίνων ; γλαῦκα' ἡ πτήσις ἀπὸ δεξιῶν γλαυκός, πτηνοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς, ἐθεωρεῖτο ἐν τῇ οἰωνοσκοπίᾳ ὡς αἴσιος οἰωνός (ὄρνις δεξιός). βασιλεύς' τίς ; καταβάς' πόθεν ; ὅτι ὁ Σίμωνος ἦτο Πέρσης ὑπ' οὐδενός ἄλλου μαρτυρεῖται. πόρον τὸν μεταξὺ Σκλαμίνος καὶ ξηρᾶς. τὰς νήσους Σκλαμῖνα, Ψυττάλειαν καὶ Κέον. αἰσθόμενος' τί ; ὥσπερ εἴρηται κ. ε' καὶ ια'. ἀπιστούντων' τίνι ; Τηγία' διότι αἱ πλείσταί τῶν Κυκλάδων εἶχον μηδίσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Ἄνω καθῆστο' ὑψηλὰ ἐκάθητο. ἐποπιεύω' ἐπιβλέπω. ἦ Πλουτάρχου Θεμιστοκλῆς. Ἐκδοσις Γ' 1920 5

διείργεται ὅπου χωρίζεται. παραστησάμενος = στήσας παρ' ἑαυτῷ. ἀπογράφομαι· καταγράφω. σφαγιάζομαι· σφάγια τοῖς θεοῖς προσφέρω, θυσιάζω. ἰδέσθαι = ἰδεῖν. ὄψις· μορφή, πρόσωπον. ἐσθής· τὰ φορέματα. διαπρεπῶς· λαμπρῶς, πολυτελῶς. ὡς· ἐπειδή. ἅμα μὲν . . . ἅμα δέ· ἀφ' ἑνὸς μὲν . . . ἀφ' ἑτέρου δέ. ἐκ τῶν ἱερῶν· ἐκ τῶν σφαγίων τῆς θυσίας. περιφανές· λαμπρόν. ἐσήμηνε· ἔδωκε σημεῖον. δεξιοῦμαι τινα· ἀπτόμενος τῆς δεξιᾶς τινος συγχαιρῶ αὐτόν. κατάρχομαι τῶν νεανίσκων· προετοιμάζω εἰς θυσίαν τοὺς νέους. καθιερεύω· θυσιάζω. ἐκπλαγέντος τὸ μάντευμα· πβ. κ. σ' «ἐκκεπληγμένους τὸν κλινδονον». οἶον εἴωθε (γίγνεσθαι)· ὅπως συνήθως γίνεται. κατακαλοῦμαι· ἐπικαλοῦμαι, καλῶ εἰς βοήθειαν. γράμματα· συγγράμματα.

Ἔμα ἡμέρα· πιθανῶς τῇ 20 Σεπτεμβρίου 480 π. Χ. Φανόδημος· Ἀθηναῖος ἱστορικός τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος. Ἡράκλειον ἱερόν, ἦτοι ναὸς ἢ βωμὸς Ἡρακλέους. Ἀμειστόδωρος· Μεγαλοπολίτης ἱστορικός τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος. ὑπὲρ τῶν Κεράτων· ὄχι τῶν τῆς Μεγαρικῆς, διότι ἐκεῖθεν δὲν θὰ γίνοντο νὰ ἐποπιεύη τὸν στόλον καὶ τὴν παράταξιν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐσχάτων προπόδων τοῦ Αἰγάλεω, ὅπου εἶναι ὁ σημερινὸς Κερατόπυργος, ὄχι μακρὰν τοῦ Κεραταίνου. χρυσοῦν δίφρον κατὰ λάθος τῆς μνήμης ἔγραψεν ὁ Πλούταρχος, διότι ὁ θρόνος τοῦ Ξέρξου ἦτο ἀργυρόπους (ὡς διδάσκουσιν ἐπιγραφαὶ καὶ ὁ Δημοσθένης), ὅστις κατατεθεὶς μεταξὺ τῶν λοιπῶν λαφύρων ἐν τῷ Παρθενῶνι ἐκαλεῖτο αἰχμάλωτος. παρμὸς ἐκ δεξιῶν θεωρεῖτο αἴσιος οἰωνός, «Διὸς τοῦ Σωτήρος», ὡς λέγει ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ Ἀναβάσει (γ', 2, 9). κατάρξασθαι τῶν νεανίσκων· ἀνθρωποθυσίας κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος ἀναφέρουσιν οἱ παλαιοὶ ταύτην καὶ ἑτέραν πρὸ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης καὶ ἐν Χίῳ καὶ Τενέδῳ. ὠμηστῆς ἢ ὠμάδιος (= ὠμοδόρος, ὠμοφάγος) ἐκκαλεῖτο ὁ Διόνυσος ὡς ἀρεσκόμενος εἰς τοιαύτας θυσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Ὡς ἂν (λέγει) εἰδώς. Ξέρξῃ ἦν τὸ πλῆθος (τῶν νεῶν), ἄς

ἦγε, χιλιάς· αἱ ὑπέροκοποι τάχει· αἱ ὑπερέχουσαι κατὰ τὴν ταχύτητα. ὧδ' ἔχει λόγος· αὕτη εἶναι ἡ ἀριθμητικὴ σχέση (τῶν δύο στόλων). τοὺς ἀπὸ τοῦ καταστρώματος μαχομένους = τοὺς ἐπιβάτας, τοὺς μαχητικούς. δοκεῖ ὁ Θ. εὖ τὸν καιρὸν συνιδῶν μὴ καταστῆσαι τὰς τριήρεις. τὸν καιρὸν τὴν κατάλληλον περιστασιν τῆς μάχης. συνιδῶν· σκεφθεὶς, λαβὼν ὑπ' ὄψιν· πβ. κ. ζ' «συνιδῶν τὸν κίνδυνον». τὸν τόπον τῆς μάχης. φυλάξας· παραφυλάξας, καιροφυλακήσας. ἀντιπρόρους ταῖς βαρβαρικάς· με ἐστραμμένας τὰς πῆρας πρὸς τὰς πῆρας τῶν βαρβαρικῶν τριήρων. ἡ παραγενέσθαι· παρὰ ἀφ' οὗ ἔλθη. πνεῦμα λαμπρόν· ἄνεμος σφοδρὸς καὶ ταχύς. ἀλιτενῆς· ἰσοθάλαστος, χαμηλός. ἀνεστῶσας ταῖς πρύμναις· ἐχούσας ὀρθάς, ὑψηλὰς τὰς πρύμνας. ὑπόροφος· ὑψηλός. ἔσφαλλε· ἔκαμνε νὰ χάνωσι τὴν ἰσοροπίαν των, ἔδραπτε. ὀξέως προσφέρομαι· σφοδρῶς, ἰσχυρῶς ἐπιτίθεμαι. κατ' ἐκεῖνον· ἀπέναντι ἐκείνου. ἀγαθός· ἀνδρεῖος. τοῦτον... ἐπιβαίνοντα... ἐξέβαλον. ὄμοῦ· ἐν τῇ αὐτῇ τριήρει. συνερεῖδω· συμπλέκομαι. τοῖς χαλκώμασιν· μετὰ τὰ ἔμβολα. ἐνεσχέθησαν (ἔτ. ἐνέσχοντο)· συνεκολλήθησαν. ὑποστάντες (αὐτόν)· ἀντιταχθέντες κατ' αὐτοῦ· τὸ ῥῆμα; διαφέρομαι· ἐδῶ καὶ ἐκεῖ φέρομαι. ἀνήνεγκεν = ἄνω ἦνεγκεν, ἐκόμισεν· ὁ ἐνεστώς;

Αἰσχύλος· Ἀθηναῖος δραματικὸς ποιητὴς (525—456 π. Χ.), ὅστις ἐν Μαραθῶνι καὶ ἐν Σαλαμῖνι ἐπολέμησε. ἐν *Πέρσαις*· ἡ τραγωδία αὕτη τοῦ Αἰσχύλου ἐδιδάχθη τῇ 472 π. Χ. ὧδ' ἔχει λόγος· προηγουμένως ὁ ποιητὴς εἶπεν ὅτι αἱ νῆες τῶν Ἑλλήνων ἦσαν 310, ἐν ᾧ ὁ Ἡρόδοτος ἀναριθμᾷ αὐτὰς εἰς 380 ἐκτὸς τῶν πεντηκοντόρων καὶ τῶν φορηγῶν. *τοξόται*· Κρήτες κατὰ τὸν ἱστορικὸν Κτησίαν. ἀλιτενῆς «λέγεται ναῦς, νῆσος, ἄκρα ἢ πέτρα ἢ οὕτω ταπεινὴ, ὡς ἐπὶ τῆς αὐτῆς σχεδὸν εὐθείας ἐκτείνεσθαι τῇ ἀλί, ὅ ἐστι τῇ θαλάσῃ» Κοραῆς. *Παιανιεύς*· ὁ ἐκ τῆς Παιανίας, δήμου τῆς Πανδιονίδος φυλῆς. αἱ νῆες· τίνων; τὸ *χάλκωμα* (ἢ ἔμβολον) ἦτο δοκὸς ὑπὸ τὴν πῆραν μετὰ κοπτεροῦ ὀξέος σιδηροῦ ῥύγχους, ἧτις προσέβαλλε καὶ διετρόπα τὰς πλευρὰς τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου. *Ἀρτεμισία* ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ τῆς Καρίας βασίλισσα, ἧτις ἠκολούθησε τὸν Ξέρξην μετὰ 5 πλοίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ἐν τούτῳ ἐν τῇ κρίσει ταύτῃ στιγμή. *ἐκλάμψαι* = ἀναλάμψαι. *κατέχειν* = πληροῦν. *ἀναφέρομαι* ἀνυψοῦμαι. *ὑπονοστώ* ἐπιστρέφω πρὸς τὰ κάτω. *κατασκήπτω* πίπτω βίαιως πρὸς τὰ κάτω. *ἐπέχω* ἔχω, ἐκτείνω ἐπάνω (καὶ προστετεύω). *παράσημον* = ἐπίσημον κεφ. η'. *κατὰ μέρος* κατὰ σειρὰν καὶ οὐχὶ ὅλους ὁμοῦ. *προσφέρωμαι* ἐπιτίθεμαι. *περιπίπτοντας ἀλλήλοις* ἐμπίπτοντας κατ' ἀλλήλων. *δείλη* δειλινόν. *αἴρωμαι νίκην* = νικῶ. *ἐνάλιος* (ἄλλε) θαλάσσιος (πβ. ἀλιτενής). *δεινότητι* πβ. κ. β' «δεινότητα πολιτικὴν».

Λέγουσιν ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι τὸ θαῦμα τοῦτο εἶδε πρὸ τῆς μάχης ὁ φυγάς Ἀθηναῖος Δικαῖος εὕρισκόμενος μετὰ τοῦ ἐπίσης φυγάδος Λακεδαιμονίου Δημαράτου ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ. τὸ Θριασίον πεδῖον μεταξὺ τοῦ δήμου Θρίας καὶ τῆς Ἐλευσίνας. *μυσικὸς Ἴακχος* ἦτο ὁ ἐν Ἐλευσίνῃ λατρευόμενος Διόνυσος, οὗτινος τὴν εἰκόνα οἱ μύσται διὰ τῆς Ἰερᾶς ὁδοῦ ἄδοντες καὶ χορεύοντες ἔφερον ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσίνα κατὰ τὸν Βοηδρομιῶνα μῆνα (Σεπτέμβριον) καὶ ἐκεῖθεν πάλιν ἐπανάφερον εἰς τὰς Ἀθήνας. *νέφος ἐγένετο ἐκ τοῦ γονιορτοῦ. Αἰανίδαι* οἱ υἱοὶ καὶ ἀπόγονοι τοῦ ἥρωος τῆς Αἰγίνης Αἰακοῦ, υἱοῦ τοῦ Διὸς καὶ κριτοῦ ἐν Αἰθῇ μετὰ τῶν Κρητῶν Μίνως καὶ Ῥαδάμανθυος ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Πηλεΐδης, ὁ Τελαμών, ὁ Αἶας, ὁ Ἀχιλλεΐδης καὶ ὁ Τεῦκρος. *Φλυῆσιν* ἰδὲ κ. α'. ὡς εἴρηκε *Σιμωνίδης* ἐν ποιήματι ἀγνώστῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣ'.

Θυμομαχῶ πρὸς τὴν ἀπότευξιν μετὰ θυμοῦ μάχομαι (ἐν δρᾷμως ὀργίζομαι) ἕνεκα τῆς ἀποτυχίας. *ἐπάγω τινί* φέρω ἐναντίον τινός. *ἀποπειρῶμαι τινος* δοκιμάζω, βολιδόσκοπῶ. *λόγῳ* καὶ οὐχὶ πράγματι. *γνώμην ποιῶμαι* προτείνω. *λύω* διαλύω, καταστρέφω. *ζεύγμα* γέφυρα. *λάβωμεν* = ἀπολάβωμεν, ἀποκλείσωμεν. *δυσχεραίνω* ἀποκρούω. *τρυφῶ* μιλθακῶς διατῶμαι (καὶ ἄρα εἶμαι ἀνίκανος εἰς πόλεμον). *δέος φόδος*. *σιείας*

θολοειδὲς ἀλεξήλιον. *παρειμένα*: παρημελημένα, ἡμικρημένα: τὸ ῥήμα; ὑπὲρ τῶν ὄλων πραγμάτων. *ἀναιρῶ*—λύσω. διὰ τὰ χους=ταχέως. *σκοπῶ*—σκέπτομαι. *μηχανῶμαι*: ἐπινοῶ, σχεδιάζω. *ἀναλλάττομαι*: ἀναχωρῶ. *τὴν ταχίστην* (δδδν)=τάχιστα. *φράζω*: λέγω. *κρατῶ*: νικῶ κβ. κ. 5' «κρατήσειν». *ἀναπλεῖν*=ἄνω πλεῖν πδ.κ. ιδ' «ἀνήνεγκεν». *κῆδομαι τινός*: φροντίζω περὶ τινος. *περαιουῶμαι*: περνῶ πέραν (εἰς τὴν Ἀσίαν μὲ τὰς ναῦς). *διατριβή*: χρονοτριβή. *μέλλησις*: βραδύτης, ἀναβολή. *πεῖραν παρέσχε*: ἐδοκιμάσθη. εἶγε· ἀφ' οὗ μάλιστα. *πολλοστήμοριον*: πολλοστόν, μέρος.

Τὴν *σκιάδα* δούλος ὕπισθεν τοῦ βασιλέως ἰστάμενος ἐκράτει σκιάζων αὐτόν. *πολλοστήμοριῳ* 300,000 κατὰ τὸν Ἡρόδοτον. *Πλαταιᾶσιν*=ἐν Πλαταιαῖς κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 479 π. Χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Πόλεων μὲν . . . (στρατηγῶν δὲ) *Θεμιστοκλεῖ*. *πρωτεῖον*: τὸ πρῶτον βραβεῖον (τὸ πραγματικὸν καὶ ὄχι τὸ τυπικόν). *τὴν ψῆφον φέρω*=ψηφοφορῶ. *ἀποφαίνω*: ὑποδεικνύω. *ἀρετή*: ἀνδρεία. *θαλλός*: κλάδος ἐλαίας. τὸ *πρωτεῖον*: τὸ κάλλιστον. *πομπός*: συνοδός, ἀκόλουθος. *ἄχρι τῶν ὄρων*: μέχρι τῶν συνόρων (τῆς Λακωνικῆς). *ἽΟλύμπια ἄγεται*: τελοῦνται ἽΟλυμπιακοὶ ἀγῶνες. *κροτοῦντας* (τὰς χεῖρας): *χειροκροτοῦντας*. *ἡσθέντα*: εὐχαριστηθέντα τὸ ῥήμα; *τὸν καρπὸν ἀπέχω*=τὸν καρπὸν ἀπειληφα, ἔχω λάβει τὸν ὀφειλόμενόν μοι μισθόν, ἔπαινον πδ. Εὐαγγ. Ματθ.6, 2 «ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν». *τὰ πονούμενα*: τὰ μετὰ κόπων πραττόμενα.

Ἐκ τῆς *ἱστορίας* τοῦ Περικλέους ἐλαβον τὰς ψήφους οἱ στρατηγοὶ ὡς ἱερὰς καὶ καθηγιασμένας πρὸς ἀπροσωπώληπτον κρίσιν. *θαλλὸν* ἔδωκαν εἰς τὸν Θ. διότι ἡ ἐλαία ἦτο ἱερὰ τῆς Ἀθηνᾶς, θεᾶς τῆς σοφίας. *ἽΟλυμπίων τῶν ἐφεξῆς*: ἦτοι τῆς 76 ἽΟλυμπιάδος (=476 π. Χ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Καὶ γάρ: καὶ τῇ ἀληθείᾳ. *τεκμαίρομαι*: συμπερρίνω. διὰ

τῶν ἀπομνημονευομένων· ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια ἀπὸ μνήμης μεταδίδονται, γινώσκονται. οὐδέν· οὐδεμίαν ὑπόθεσιν. κατὰ μέρος· ἰδιαιτέρως, χωριστὰ (ἀντιθ. ὁμοῦ). *χρηματίζω* = πράττω (κατωτέρω), ἐνεργῶ, διεκπεραιῶ. τὸ *προσπίπτον*· τὴν παρουσιαζομένην ὑπόθεσιν. *παντοδαποί*· ποικίλοι, διάφοροι. *ὄμιλῶ*· συνδιαλέγομαι. *πλεῖστον δύναμαι*· μεγίστην ἔχω δύναμιν (πολιτικήν). *τοὺς ἐκπεσόντας*· πβ. κ. ε' «ἐκπεσεῖν». *περίκειμαι τι* = περιβάλλομαι, φορῶ τι. *υἔλιον*· βραχιόλιον. *στρεπτός*· περιδέραιον. *ἀνελοῦ*· σήκωσε. *καὶ λάβε τα· τὸ ῥήμα* ; *ὑποτρέχειν* (αὐτῷ) ὡσπερ *πλατάνῳ χειμαζομένους*. *ὑποτρέχω*· τρέχω ὑποκάτω τινός πρὸς προφύλαξιν, καταφεύγω πρὸς τινα, ἵνα σωθῶ. *χειμάζομαι*· ὑπὸ χειμῶνος καταλαμβάνομαι. *εὐδία*· καλοκχιρία. *τίλλῶ*· μαδῶ. *κολούῳ*· κολοβώνω, ταπεινῶ. *ἔσχηκα δόξαν* = δεδόξασμαι. ὡς ἔδοξε· ἐπειδὴ ἐνομίσθη. *θρασύνομαι*· θρασεύς, μὲ ἀθάρειαν φέρομαι ἢ ὄμιλῶ. ἢ *ὑστεραία*· ἢ μετὰ τὴν ἑορτήν ἡμέρα (καλουμένη ἐπίβδα). τῶν *παρεσκευασμένων δειπνων* καὶ τῶν τοιούτων. *σχολάζω*· ἀπρακτῶ, ἀναπαύομαι. *τὸν υἱὸν* (ἐαυτοῦ). *ἐντροφῶντα τῇ μητρί*· ὅστις ἐπεβάλλετο εἰς τὴν μητέρα του (ἦτοι ἔκαμνε κατάχρησιν τῆς ἀγάπης τῆς μητρὸς καὶ ἐτυράννει αὐτὴν μὲ παραλόγους ἀπαιτήσεις). *σώπτων*· ἀστειεύομενος. *ἴδιος*· διακεκριμένος. *χωρίον*· χωράφιον. *πιπράσκω*· πωλῶ. *μνῶμαι*· ζητῶ εἰς γάμον (ἔθεν *μνηστήρ, μνηστή*). *ἐπιεικής*· χρηστός. *ἀπόφθεγμα*· λόγος ἐν συντομίᾳ ἐκφράζων παραστατικῶς μεγάλην ἀλήθειαν.

Φιλοτιμώτατος τῇ φύσει· ἴδε κ. ε'. *ναύαρχος*· εἰς τῶν 10 στρατηγῶν ἀνελάμβανε τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου. *τὸν υἱόν*, ὅστις ἐκκαλεῖτο Διόφαντος ἢ Κλεόφαντος. *ἐκέλευε*· τίνα ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Γενόμενος ἀπὸ τῶν πράξεων· περατώσας τὰς πράξεις· πβ. κ. β' «ἀπὸ τῶν μαθημάτων γινόμενος». *χρηῃσμι πείθω* = δεκάζω. *παραηρούομαι τινα*· ἐξαπατῶ τινα. *ὄνομα πρεσβείας ἐπιγράφομαι*· λαμβάνω τὸν τίτλον πρεσβευτοῦ (χωρὶς νὰ εἶμαι). *ἐγκαλῶ*· μέμφομαι, παρκαπονοῦμαι. *τοὺς κατοφομένους* (ἀν-

δρας) οὔτινες ἀκριβῶς νὰ ἴδωσι. ἅμα μὲν... ἅμα δέ· πδ. κ. θ'. ἐμβάλλων χρόνον· θέλων νὰ παρατείνῃ τὸν χρόνον τῆς τειχοδομίας· πδ. κ. ις' «διατριβὰς ἐμποιεῖν». διατριβή· χρονοτριβή. ὑπάρχειν· νὰ κρατῶνται ὡς ὄμηροι. κατεσκευάζε ὡς ἐπίνειον τῶν Ἀθηνῶν περιτειχίσας αὐτόν. εὐφυΐα· ἡ καλὴ θέσις. ἀρμότομαι· προσαρμόζω, ἐξοικειῶ. πραγματεύομαι· ἐπιδιώκω. μορία (ἐλαία). προσμάττω· μίαν μᾶζαν ποιῶ, συγκολλῶ. ἐξάπτω· ἐξαρτῶ. δῆμος· δημοκρατικοί. ἄριστοι· ὀλιγαρχικοί. ἐνέπλησε· ἐπλήρωσεν, ἐγέμισεν· ὁ ἐνεστῶς : κελευστής· ὁ ἄρχων τῶν ἐρετῶν (κωπηλατῶν) ὁ δίδων τὸν ρυθμὸν τῆς κωπηλασίας εἰς αὐτούς. ἀποβλέπω· εἶμαι ἐστραμμένος. δυσχεραίνω· τινί· αἰσθάνομαι ἀηθίαν, ἀποστροφὴν πρὸς τι.

Ἐκείνων· τίνων; Θεόπομπος· Χίος ἱστορικός τοῦ Δ'. π.Χ. αἰῶνος γράψας Ἑλληνικὰ καὶ Φιλιππικὰ, ὧν ἀποσπάσματα διεσώθησαν. τῶν λιμένων Μουνιχίας, Ζέας, Κανθάρου. τοῖς παλαιοῖς βασιλεῦσι Κέκροπι, Κραναῶ, Ἐρεχθεῖ. μορίαί ἐκκλοῦντο αἱ ἱεραὶ τῆς Ἀθηναῖς ἐλαταὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὴν Ἀκαδημειαν μετακυτευθεῖσαι, 12 κατ' ἀρχὰς τὸν ἀριθμὸν, ἐκ τούτων δ' ἐλαμβάνετο τὸ ἔλαιον, τὸ ὅποιον ἐντὸς ἀμφορέων ἐδίδετο ὡς βραβεῖον εἰς τοὺς νικῶντας Παναθηναῖα. τοῖς δικασταῖς οὔτινες κατὰ τινὰς μὲν ἦσαν οἱ θεοί, κατ' ἄλλους δὲ ὁ Κέκροφ ἢ ὁ Ἐρεχθεύς. Ἀριστοφάνης ὁ Ἀθηναῖος κωμικός ποιητῆς ἐν τῇ κωμῳδίᾳ αὐτοῦ Ἰππεῦσι στίχ. 814. Πινύξ· λόφος πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀκροπόλεως παρὰ τὸ νῦν Ἀστεροσκοπεῖον. τὸ βῆμα τὸ ἐν τῇ Πινυκί ποτὲ δὲν ἦτο ἐστραμμένον πρὸς τὴν θάλασσαν. οἱ τριάκοντα· οἱ βραδύτερον κληθέντες τριάκοντα τύραννοι ἐκυβέρνησαν ἐπὶ βραχὺν χρόνον τὰς Ἀθήνας μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου (404 π. Χ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ἀπαλλάττομαι· ἀπέρχομαι. καταίρω· καταπλέω· πδ. κ. θ' «κατάρσεις». δημηγορῶ· ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἀγορεύω. ἔχειν=διανοεῖσθαι. ἀπόρρητος· ἄρρητος, μυστικός. φράσαι· πδ. κ. ις' «φράζειν». δοκιμάζω· ἐπιδοκιμάζω, ἐγκρίνω. περᾶι·

νω' εἰς πέρας (τέλος) τι ἄγω, περατῶ, τελειώνω. νεώριον (νεῶν ὄρα) ναύσταθμος, τὸ μέρος ὅπου φυλάσσονται αἱ νῆες (εἶπε δὲ τὸ περιέχον ἀντὶ τοῦ περιεχομένου). ἐμπροῆσαι=καῦσαι τὸ ῥῆμα; προέρχομαι· παρυσιάζομαι. λυσιτελής· ὠφέλιμος. εἰσηγοῦμαι· προτείνω. ἀπέργω· ἐμποδίζω, ἀποκλείω. τὸ δοκοῦν· ἢ γνώμη. συνεῖπε (συναγορεύω) ταῖς πόλεσι· ὑπεστήριξε τὰς πόλεις ταύτας. μετατίθημι· μεταβάλλω. ἔκσπονδος· ὁ ἀποκλεισθεὶς τῶν σπονδῶν, ἦτοι τῆς συμμαχίας. εἰ ἐπὶ ταῖς μεγίσταις ἔσται τὸ συνέδριον· ἂν ἐκ τῶν μεγίστων θὰ ἐξαρτᾶται τὸ συνέδριον. ἐκ τούτου· ἕνεκα τούτου. προσκρούω τινί· ἐχθρὸς γίνομαι πρὸς τινα. προῆγον ταῖς τιμαῖς τὸν Κ. ἠῦξανον τὰς τιμὰς (ἀξιώματα καὶ ἀρχάς) τοῦ Κ. ἀντίπαλος ἐν τῇ πολιτείᾳ· ἀντιπολιτευόμενος.

Θεμιστοκλῆς δέ· κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς κατόπιν αὐτοῦ ὀλιγαρχικούς, οἵτινες ἀπεστρέφοντο τὸ ναυτικόν. Παγασαί· πόλις παρὰ τὴν Ἰωλκόν, ἐπίκειον τῶν Φερῶν, ὁ σημερινὸς Βόλος. τῆς πράξεως ταύτης οὐδεμίαν μνείαν κάμνει οὔτε ὁ Ἡρόδοτος οὔτε ὁ Θουκυδίδης, ἀναξία δὲ ὄλωσ εἶναι τῆς διανοίας ἀνδρός, οἷος ὁ Θεμιστοκλῆς. Πυλάγοροι (ἢ Πυλαγόραι) ἐκαλοῦντο οἱ ἐν Ἀγθῆλῃ παρὰ τὰς Πύλας (Θερμοπύλας) κατὰ τὸ ἔαρ, ἐν Δελφοῖς δὲ κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀγειρόμενοι (συναθροιζόμενοι) καὶ ἀποτελοῦντες τὴν Πυλαίαν ἀντιπρόσωποι τῶν λαῶν, οἵτινες μετείχον τῆς Ἀμφικτυονίας (Θεσσαλοί, Δωριεῖς, Ἴωνες, Περραιβοί, Δόλοπες, Βοιωτοί, Δοκροί, Φθιώται, Μάγνητες, Αἰνιᾶνες, Μαλιεῖς καὶ Φωκεῖς). τριάκοντα καὶ μία· τῶν πόλεων τούτων τὰ ὀνόματα εἶναι ἐπιγεγραμμένα ἐπὶ τοῦ ἀναθήματος (τρικαρῆνου ὄφους), τὸ ὅποιον μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην ἀνέθεσαν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα οἱ Ἕλληνες, σήμερον δ' εὕρεσκειται ἐν Κωνσταντινουπόλει. προῆγον ταῖς τιμαῖς· καὶ πρόξενος τῶν Λακεδαιμονίων ἦτο ἐν Ἀθήναις ὁ φιλολάκων Κίμων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Καὶ τοῖς συμμάχοις ὕψως καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις. ἐπαχθῆς (ἄχθος, ἄχθομαι)· βαρὺς, ὀχληρὸς. χερματίζομαι· συλλέγω

χρήματα (πδ. λαχανίζομαι, φρυγανίζομαι). οἶα (χρηματισμοῦ δειγμάτων εἶναι ἐκεῖνα, ἄτινα) Ἡρόδοτος φησιν αὐτὸν εἰπεῖν καὶ ἀκοῦσαι παρ' Ἀνδρῶν. μελοποιός· ὁ ποιῶν μέλη, ἦτοι λυρική ποιήματα, λυρικός ποιητής. καθάπτομαι τινος· προσβάλλω, ὀνειδίζω τινά. ὡς διαπραξαμένου· διότι δήθεν κατώρθωσε. ἐπὶ χρήμασι· ἀφ' οὗ ἔλαβε χρήματα, ἐδεκάσθη. κατέρχομαι· ἐκ τῆς ἐξορίας εἰς τὴν πατρίδα ἐπνέρομαι· πδ. κ. ια' «τοῖς κατελθοῦσι». ξένος· φίλος ἐκ φιλοξενίας. προεμένου· ἐγκαταλιπόντος· πδ. κ. ζ' καὶ ια'. τύγα = σύγε· ὁ τύπος Δωρικός ὡς καὶ τὸ ὄλον ποίημα. αἰνώ· ἐπαινῶ, ἐξυμνῶ. ἱερᾶν ἀπ' Ἀθανᾶν = ἀπὸ τῶν ἱερῶν Ἀθηνῶν. ἐλθεῖν = προελθεῖν, γεννηθῆναι. ἕνα λῶστον = τὸν μόνον ἄριστον. ἤχθαρε (ἐχθαίρω) ἐμίσησε. ψεύσταν = ψεύστην. κυβαλικός· τιποτένιος. κατᾶγεν = κατήγεν. λαβῶν παρὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Τ. ἔβα πλέων εἰς ὄλεθρον· ἀπέπλευσεν εἰς τὸν ὄλεθρον (κατάρα : «ἐπήγε στ' ἀνάθεμα»). καίνω· φονεύω. ὑπόπλεος = ἐμπλεως, φορτωμένος. Ἴσθμοι = ἐν τῷ Ἴσθμῳ, ἐν τοῖς Ἴσθμοῖς (τῇ πανηγύρει). πανδοκεὺς = πανδοχεύς, ξενοδόχος. ἀντιπαρεῖχεν = ἀντὶ τῶν διδομένων αὐτῷ χρημάτων προσέφερον (εἰς τοὺς ξένους). μὴ ὦραν Θ. γενέσθαι· νὰ μὴ φθάσῃ τοῦ χρόνου ὁ Θ. ἀσελγής· ἀκόλαστος, ἀκάθαρτος. ἀνασπεταμένος· ἀπροκάλυπτος, ἀναίσχυτος. τοῦδε τοῦ μέλεος τίθει κλέος = τότε τὸ ποίημα κλείσσει, κατὰσστησον ὀνομαστῶν. ἀν' Ἑλλάνας = ἀνὰ τοὺς Ἑλληνας, εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. ὡς εἰκός (ἔστι) = ὡς εἰκικεν, ὡς εἶναι πρέπον. φυγεῖν ἐπὶ μηδισμῷ· ὅτι ἐξωρίσθη ὡς μηδίζων. συγκαταψηφισαμένου Θ. = σὺν τοῖς ἄλλοις συμμάχοις καταδικάσαντος αὐτὸν εἰς φυγὴν τοῦ Θ. αἰτίαν ἔχω· κατηγοροῦμαι (αἰτιῶμαι τινά = κατηγορῶ τινά). ἄρα = ἄρα, ὡς φαίνεται, ὡς ἀπεδείχθη. ὄρμητομῶ (ὄρμηκα τέμνω) συμμαχῶ· ἐντὶ = εἰς. μόνα = μόνη. κόλουρις· ἡ κολοβὴν τὴν οὐρὰν ἔχουσα ἀλώπηξ· πδ. τὸ «κολοβὸ φεῖδι».

Τὰ περὶ Ἀνδρῶν καὶ Θεμιστοκλέους λεγόμενα δὲν εἶναι κατὰ κατὰ πάντα ἀκριβῆ, διότι οἱ Ἀνδριοὶ μηδίσαντες δὲν ἦσαν σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, ἡ τιμωρία δ' αὐτῶν ὡς μηδισάντων ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν συμμάχων εὐθὺς μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. Τιμοκρέων· ἐξ Ἰαλυσσοῦ τῆς Ῥόδου λυρικός ποιητής, φί-

λος τοῦ Θεμιστοκλέους κατ' ἀρχάς, ὑπερὸν δὲ ἄσπονδος ἐχθρὸς αὐτοῦ γενόμενος, διότι ὡς μηδίσας ἐξορισθεὶς ἐκ τῆς πατρίδος του δὲν κκτώρθωσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτὴν τῇ βοήθειᾳ τοῦ Θεμιστοκλέους. **Πανσανίας**, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ παρὰ τὰς Πλαταιὰς μάχῃ. **Ξάνθιππος**, ὁ πατὴρ τοῦ Περικλέους καὶ **Λεωτυχίδης**, ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ἐνίκησεν τοὺς Πέρσας ἐν Μυκάλῃ. **Δητῶ** ἦτο ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀψευδὴς θεὰ, ὡς καὶ ὁ υἱὸς αὐτῆς Ἀπόλλων. **ὄρκατομῶ** οἱ καταλύοντες πόλεμὸν τινα καὶ συμμαχοῦντες ἕτερον ὄρκια τ. ἔ. ἐθυσίαζον ζῆνα ἐπὶ τοῖς ὄρκοις καὶ ταῖς συναλλαγαῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'.

Καὶ τῶν πολιτῶν· οὐ μόνον τῶν ξένων. διὰ τὸ φθονεῖν (αὐτοὺς τῷ Θ.)· ἐκ φθόνου πρὸς τὸν Θ. διαβολή· συκοφαντία· προσείμαι· ἀποδέχομαι, ἀκούω. λυπηρὸς· φορτικὸς, δυσάρεστος. ἐν τῷ δήμῳ· πβ. κ. δ' «εἰς τὸν δῆμον». δυσχεραίνοντας· πβ. κ. ις' «δυσχεραίνοντος τοῦ Ἄ.». τί κοπιᾶτε· διατι αἰσθάνεσθε κόπον, βαρύνεσθε, πειράζεσθε. εὖ πάσχω· εὐεργετοῦμαι· εὐεργετῶ; ἀνιῶ (ἀνίκα)· λυπῶ, στενοχωρῶ. εἰσάμενος τὸ ἱερὸν (εἰσάμην ἐκ βίβλης ἐδ τοῦ ἔξομαι)· ἰδρύσας τὸν ναόν. οὐ· ἔνθα, ἔπου. δήμιοι· οἱ ἐκτελοῦντες τὰς θανατικὰς ποινάς. θανατῶ· καταδικάζω εἰς θάνατον. προβάλλω· ῥίπτω. βρόχος· σχοινίον ἀγχόνης. ἀπάγχομαι· δι' ἀγχόνης αὐτοκτονῶ. καθαιρεῶμαι· καταβιβάζομαι ἀπὸ τῆς ἀγχόνης. εἰκόνιον· μικρὰ εἰκόν. καθ' ἡμᾶς· ἐπὶ τῶν χρόνων ἡμῶν. κολούω· κολοβὸν ποιῶ, ἐλαττώω, σμικρύνω· πβ. κολουρις. ἀξίωμα· πβ. κ. ια' «διὰ τὸ ἀξίωμα». εἰώθεσαν ποιεῖν. βαρεῖς τῇ δυνάμει· λίαν δυνατοὺς (ἐν τῇ πολιτείᾳ). ἀσύμμετρος· ἀσύμφωνος, ἀσυμβίβαστος, ἀνάρμστος. κόλασις· τιμωρία πρὸς διόρθωσιν τοῦ τιμωρουμένου. παραμυθία καὶ κουφισμὸς φθόνου· παρηγορία, καθησύχασις καὶ ἐλάττωσις τοῦ φθόνου. ἡδομένου τῷ ταπεινοῦν τοὺς ὑπερέχοντας· ὅστις (φθόνος) αἰσθάνεται εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ταπεινώσιν τῶν ὑπερέχοντων. καὶ ἀποπνεόντος τὴν δυσμένειαν· καὶ ὅστις ἐξεθύμκινε εἰς ταύτην τὴν ἀτιμίαν (τὸν ἐξοστρακισμόν).

Μελίτη δῆμος τῆς Κεκροπίδος φυλῆς, ἐξ οὗ καὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς ἄνδρες κληθῆναι, ὡς ὁ Κκλλίας ὁ Ἴππολύτου, ὁ Φωκίων, ὁ Ἐπίκουρος. τὸν ὄστρακισμὸν ἐποιήσαντο τοῦ Θ. τῷ 472 π. Χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Ἐκπίπτω τῆς πόλεως· ἐξορίζεμαι ἐκ τῆς πατρίδος (ἐνεργητικὸν δὲ μεθίστημι (κ. ε'), ἐξορίζω, ἐκβάλλω). συμπεσόντα· κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τυχαίως γενόμενα. παρέσχε τοῖς ἐχθροῖς (τοῦ Θ.) ἀφορμὰς κατ' ἐκείνου. γράφομαι τινα προδοσίας· ἐπιδίδω κατὰ τινος μήνυσιν, καταγγελλαν (γραφῆν) ἐπὶ προδοσίᾳ. συνεπαιτιῶμαι τινὶ τινα· ὁμοῦ μετὰ τινος κατηγορῶ τινα. ἐκεῖνα δὴ· ἐκεῖνα δὲ τὰ γνωστά. ἀποκρύπτομαι τινά τι· ἀποκρύπτω ἀπὸ τινός τι. χαλεπῶς φέρω=χαλεπαίνω κ. ἰθ'. θαρρῶ· λαμβάνω θάρρος, τολμῶ. παρακαλῶ τινα ἐπὶ τὴν κοινωνίαν τῶν πραττομένων· προσκαλῶ τινα, ἵνα κοινωνήσῃ, μετάσχη τῶν πράξεων. γράμμα· ἐπιστολή. ἀποτρέβομαι τι· ἀπορρίπτω, ἀποκρούω τι (συνώνυμα: ἀπωθοῦμαι, ἀπολύομαι, ἀποσκευάζομαι τι). ἀπείπατο=ἀπέπεινε, ἠρνήθη. ἐξήνεγκεν· ἀνεκόλυσεν· ὁ ἐνεστώς; σὺν οὐδενὶ λογισμῶ=ἄλόγως, ἄνευ λόγου. παράβολος· τολμηρός, ῥιψοκίνδυνος. ἐπιστολαί· σύντομοι σημειώσεις. εἰς ὑποψίαν ἐμβάλλω τινά· ὑποπτον καθιστῶ τινα. καταβοῶ τινος· βοῶ κατὰ τινος, κατηγορῶ τινα. μὴ πεφνηκώς· μὴ ὢν ἐκ φύσεως ἱκανός, πεπλασμένος. (ἔγραψεν) οὐκ ἂν ἀποδόσθαι=γράφων ἔλεγεν ὅτι οὐκ ἂν ἀπόδοιτο. ἀποδίδομαι τι· πωλῶ τι. οὐ μὴν (ἐπέισθη τοῖς λόγοις τοῦ Θ. ὁ δῆμος). ἐν τοῖς Ἑλλησιν· ἐνώπιον Πανελληνίου δικαστηρίου.

Ἐν Ἀργεῖ· πόλει διακειμένη ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. τοῖς ἐχθροῖς· τοῖς ἐν Ἀθήναις, ἤτοι Κίμωνι, Ἀλκιμέωνι κ.λ.π. Ἀγρυλῆθεν· ἐκ τῆς Ἀγρυλῆς, δῆμου τῆς Ἐρεχθίδος φυλῆς. τὰ κατὰ Πausανίαν ἀναφέρει ὁ Θεουκυδίδης Α', 128 καὶ ἐξῆς. τοῦ βασιλέως· τίνος; αὐτόν· τίνα; Λακεδαιμόνιοι· διὰ τῶν ἐν Ἀθήναις πρέσβειων αὐτῶν. ἐν τοῖς Ἑλλησιν· ἐπειδὴ τὸ ἔγκλημα ἀπέδλεπεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Διεπέρασεν' πβ. κ. ις' «περαιούσθαι». ούσης εὐεργεσίας αὐτῶ· διότι ἦτο αὐτὸς εὐεργέτης, εὐηργέτησε. κριτής· διαιτητής. διαφορά· φιλονικία, ἔρις. καταβάλλω· ἀποτίνω, πληρώνω. νέμω· κατέχω, κυβερνῶ. ἄπορος· ἀμήχανος, ἀμφίβολος. προσηλακίζω· ἀποπαίρνω, ὑβρίζω. δι' ὀργῆς ἔχω τινά=ὀργίζομαι τινι. εἰ λάβοι=εἰ συλλάβοι. τιμωρησόμενος=ἔτι τιμωρήσοιτο αὐτόν. τύχη· δυστυχία. συγγενής· ὁ ἀπὸ τῶν ὁμογενῶν, συμπολιτῶν. ὑπέβηκεν ἑαυτὸν ταύτῃ· παρεδόθη εἰς ταύτην (τὴν ὀργήν). τρόπον· κατὰ τρόπον. παρηλλαγμένος· διαφορετικός, ἀσυνήθης. ἔχων· κρυτῶν. ἀναντίρρητος· ὁ μὴ ἀπορριπτόμενος, ὁ ἀναμφισβήτητος. ὑποτίθεμαι τινί τι· δίδω ὑποθήκην, συμβουλήν εἰς τινα περὶ τινος, ὑποδεικνύω τι εἰς τινα. ὡς ἀφοσιώσαιο τὴν ἀνάγκην· ἵνα δικαιολογήσῃ ἑαυτὸν προβάλλων τὴν ἀνάγκην. ἐκδίδωμι· παραδίδω. (λέγουσι) διαθήναι καὶ συντραγωδεῖσαι τὴν ἰκεσίαν· ὅτι παρεσκευάσε καὶ ὑπεκρίθη τὸν τρόπον τοῦτον τῆς ἰκεσίας. ἐκκλέπτω· κρυφίως ἐξάγω. κρίνας (ἐν δικαστηρίῳ)· εἰσαγαγὼν εἰς δίκην. ἐπιλανθάνομαι τινος· λησμονῶ τι. ἀποτριψαμένον· πβ. κ. κγ'. ἀπάραι· πβ. κ. ια' «αἶρειν καὶ ἀποπλεῦσαι».

Προαισθόμενος· τί ; διεπέρασε· τῇ 466 π. Χ. αὐτῶν· τί· των ; ἔφυγεν ἐκ Κερκύρας· διατί ; Μολοττοί· λαὸς Ἡπειρωτικός οἰκῶν περὶ τὴν Δωδώνην. δεηθεὶς τι· ἦτοι συμμαχίαν. ὀργῆς βασιλικῆς καὶ ἄρα ; ἀφοσιούμαι τι· θρησκευτικούς λόγους προβάλλων ἀρνούμαι νὰ ἐκτελέσω τι. ἐκεῖ· ποῦ ; τὴν γυναῖκα Ἀρχίππην κκλουμένην. Ἀχαρνεύς· ὁ δημότης Ἀχαρνῶν, δήμου τῆς Οἰνηίδος φυλῆς (Μενίδι σήμερον). Ἰέρων· τύραννος τῶν Συρακουσῶν, φιλόμουσος καὶ φιλότεχνος, διαδεχθεὶς τὸν ἀδελφόν Γέλωνα τῇ 478 ἢ 476 π. Χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Εἰκός· πιθανόν. ἀγωνιστάς· ἕπως μετάσχωσι τῶν ἀγώνων. ἐν τοῖς Ἑλλήσοι· ἐνώπιον τῶν Ἑ. ἐπὶ τὴν ἐτέραν θάλασσαν·

τὸ Αἶγατον πέλαγος. ὅστις εἴη· τίς ἦτο. πνεύματι ὑπ' ἀνέμου. ὀλάσ· φορτηγὸν μικρὸν πλοῖον. καταφέρομαι· κατέρχομαι. ἀναδείκνυμι· ἀποκαλύπτω, φανερώω. ναύκληρος· ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ πλοίου. κυβερνήτης· ὁ διοικητὴς τοῦ πλοίου, ὁ πλοίαρχος. τὰ μὲν, τὰ δέ· ὅτε μὲν, ὅτε δέ. καταφεύδομαι· καταγγέλλω λέγων ψεύματα. ὡς ἀναλάβοιεν· ὅτι παρέλαβον αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἔσωσαν. λαμβάνομαι τῆς Ἀσίας· ἄπτομαι τῆς Ἀ. ἐγγίξω, καταπλέω εἰς τὴν Ἀ. ὑπεκκλέπτω· κρυφίως ἐξάγω. ἔπλει· ἤρχοντο. κεκτημένου ἄξια τριῶν ταλάντων· ἔχοντος κτήματα ἄξιαι 3 ταλάντων. ἄπτομαι τῆς πολιτείας· ἀναμειγνύομαι εἰς τὰ πολιτικά· πθ. κ. γ' «ἄψασθαι τοῦ Θ. τὰ πολιτικά».

Ταῦτα· τίνα; οὐκ εἰκός· διατί; Θεόφραστος· ἐξ Ἑρεσοῦ τῆς Λέσβου (372—287 π. Χ.) μαθητῆς καὶ διάδοχος ἐν τῇ Περιπατητικῇ Σχολῇ τοῦ Ἀριστοτέλους γράφας «Ἱστορίας περὶ φυτῶν», τοὺς «Χαρακτῆρας» καὶ πολλὰ ἄλλα, τῶν ὁποίων σώζονται ἀποσπάσματα. ἐν τοῖς Περὶ βασιλείας· ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ, ὅπερ ἐπεγράφετο «Περὶ βασιλείας». ὡς χρὴ διαρπάσαι . . . τὴν αἰτίαν ἀναφέρει ὁ Αἰλιανὸς λέγων «Θεμιστοκλῆς Ἰέρωνα εἶρξε τῆς ἀγωνίας εἰπὼν τὸν μὴ μεταλαμβάνοντα τοῦ μεγίστου τῶν κινδύνων τῶν πανηγύρεων μεταλαμβάνει μὴ δεῖν» (ἐν Ποικίλῃ Ἱστορίᾳ Θ', 5). Θουκυδίδης ἐν Α', 137. καταβάντα· πόθεν; Πύδνα ἢ παρὰ τὸν Θερμαῖον κόλπον πόλις, ἣτις ὕστερον ἐκλήθη Κίτρος. εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον, ἦτοι δημευθέντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΣ'.

Τῶν ἐπὶ θαλάττῃ· τῶν οἰκούντων τὰ παράλια. παραφυλάττω· παραμονεύω, ἐνεδρεύω. λυσιτελής· ἐπωφελής, ἐπικερδής. ἀπὸ παντὸς ἔργου θεμιτοῦ καὶ ἀθεμιτοῦ. επικηρύττω· τινὶ (ἀργύριον) διὰ κήρυκος ὑπισχνούμαι· τινὶ χρήματα πρὸς σύλληψιν ἢ φόνον· τινας. πολισμάτιον = πολίχνιον, πόλις μικρά. ξένος· ὁ φιλοξενῶν· τινα. οὐσία· τὰ ὄντα, ἢ περιουσία. οἱ ἄνω δυνατοί· οἱ ἐν τῇ Περσικῇ ἀλλῇ ἰσχυροί. ἐκ θυσίας· μετὰ θυσίαν. ἔκφρων· ἔξω φρενῶν, ἐν ἐκστάσει. θεοφόρητος· θεόληπτος, θεό-

πνευστος. ἐν μέτρῳ· ἐμμέτρως, μὲ στίχον. νυκτὶ φωνὴν ἄκουε, νυκτὶ βουλήν ποιῶ. ὄναρ· ἐν ὄνειρῳ. κατὰ τῆς γαστροῦς = ἐπὶ τῆς κοιλίας· πβ. κ. θ' «κατὰ τῶν λίθων». περιελίττομαι· τυλίσσομαι. προσανέρπῳ· συρόμενος ἀναβαίνω. γενόμενον· μεταμορφωθέντα. περιβαλόντα τὰς πτέρυγας τῷ Θεμιστοκλεῖ περικαλύψας διὰ τῶν πτερυγῶν τὸν Θ. ἐξάίρω· ὑψώνω. βεβαίως· ἀσφαλῶς. δεῖμα ἀμήχανον· φόβος μέγας. εἰς ζηλοτυπίαν· ὡς πρὸς τὴν ζ. χαλεπὸν· σκληρόν. γαμετῆ· ἡ νόμιμος σύζυγος. ἀργυρώνητος = ἦν ἀργυρῖφ τις ὠνεῖται, ἡ σκλάβα. ὡς μὴ δρᾶσθαι ὥστε νὰ μὴ εἶναι ὄρατα. σκηνη· τὸ ἐστεγασμένον μέρος τῆς ἀμάξης. ἀρμάμαξα· ἄμαξα τετράτροχος ἄνωθεν κεκαλυμμένη καὶ πέριξ διὰ παραπετασμάτων περιβεβλημένη. ὀχοῦμαι· βαδίζω ἔφιππος ἢ ἐφ' ἀμάξης. ἀπήγη· ἄμαξα ὑπὸ ἡμιόνων συρομένη. καταδύς· χωθεῖς, κρυφθεῖς· τὸ ῥῆμα; ἐντυγχάνω· ἀπαντῶ. πυνθάνομαι· ἐρωτῶ. γύναιον· περιφρονητικῶς. οἱ ἐπὶ θύραις· οἱ αὐλοκοί.

Κύμη· ἡ ἐπιφανεστάτη τῆς Αἰολικῆς δωδεκαπόλεως παρὰ τὸν μυχὸν τοῦ Ἐλαίικου κόλπου. πολλοὺς· ἐννοεῖ ὑπαλλήλους τῆς Περσικῆς αὐλῆς, εἰς οὓς πιθανῶς κατελέγοντο καὶ οἱ ἄλλοθεν ἄγνωστοὶ Ἐργατέλης καὶ Πυθόδωρος. Αἰγαί· παρὰ τὴν Κύμην. ἐν μέτρῳ· ὁ στίχος εἶναι τροχαϊκὸς (-υ) τετράμετρος καταληκτικὸς, ὁ νοῦς δὲ αὐτοῦ ὁ ἐξῆς· ἀκούων τοῦ νυκτερινοῦ ὄνειρου καὶ βουλευόμενος κατὰ τὰς ὑποδείξεις αὐτοῦ θὰ νικήσῃς. ὁ αἰετός, ὅστις ἐν τῇ οἰωνοσκοπίᾳ σπουδαιοτάτην εἶχε θέσιν (πετεηνῶν τελειότατος ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου καὶ οἰωνῶν βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Αἰσχύλου καλούμενος), ἦτο σύμβολον τῆς βασιλικῆς δυνάμεως καὶ μάλιστα παρὰ Πέρσαις. κηρύκειον· ξύλον ὀρθὸν ἔχον ἐκατέρωθεν δύο ὄφεις περιπελεγμένους καὶ ἀντιπροσώπους πρὸς ἀλλήλους κειμένους, ἕπερ ἔφερον ἐν πολέμῳ οἱ κήρυκες μεθ' ἑαυτῶν ἀπερχόμενοι εἰς τὸ ἀντιπαλὸν στρατόπεδον, σύμβολον τοῦ ἀπαραδιάστου αὐτῶν. τῶν ἐπὶ θύραις· πβ. τὴν σημερινὴν «Ἰψηλὴν Πύλην» τῶν Τούρκων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

"*Εντευξις* (έντυγχάνω)· συνέντευξις, συνάντησις. *τοῖς χρονικοῖς βιβλίοις*, ἤτοι τοῖς χρονολογικοῖς πίναξιν. *συμφέρομαι τινι*· συμφωνῶ πρὸς τι. *ἀτρέμα*· ἀταράχως, μετρίως, ὀλίγον. *γίγνομαι παρ' αὐτὸ τὸ δεινόν*· φθάνω εἰς τὴν ἐπικινδυνωδестаτήν στιγμὴν τῆς δεινῆς μου θέσεως. *έντυγχάνω*· πδ. ἄνωτ. «έντευξις». *χιλίαρχος*· ὑπασπιστής. *έντυχεῖν*· ἔλθειν καὶ λαλήσαι. *σπουδάξω*· σπουδὴν δεικνύω, ἐνδιαφέρομαι. *νόμος*· συνήθεια, ἔθιμον. *διαφέρουσι*· διάφοροι, οὐχὶ οἱ αὐτοὶ εἶναι. *καλά· τιμῆς ἄξια*. *κοσμεῖν* = τιμᾶν. *σώζειν* = τηρεῖν. *λόγος* ἐστὶ = λέγεται. *ἐπαινώ*· ἀποδέχομαι, ἐγκρίνω. *ἔστι σοι* = ἔξεστί σοι, δύνασαι. *προσειπεῖν* = χαιρετίσαι· τὸ ῥῆμα; *ἐτέροις* (ὡς) *ἀγγέλοις*. *πάτριον*· πατροπαράδοτον. *τῶν νῦν προσκυνούντων*. *ιδιώτης τὴν γνώμην*· κοινός τις κατὰ τὸν νοῦν, ἀμαθής. *τοῦτο οὐκέτι πύθουτο ἂν τις*· τοῦτο πλέον δὲν ἤμπορεῖ νὰ μάθῃ τις, νὰ μάθῃς (ἀρκετὰ εἶναι ἕσα ἔμαθες περὶ ἐμοῦ ἕως τῶρα). *προσιστόρησε*. προσέτι· ἱστόρησε· πδ. κ. ε' «προσωφλίσκανεν» καὶ κ. ις' «προσκατασκευάσαντας». *σύστασις*· συνάντησις.

Θουκυδίδης ἐν Α', 137. *Χάρων*· ἐκ τῆς Λαμψάκου ἱστορικός (λογογράφος), σύγχρονος τοῦ Θεμιστοκλέους, ἔγραψε *Περσικά* (= ἱστορίαν Περσῶν) καὶ ἄλλα ἔργα μὴ σωζόμενα. *Ἐφορος*· ἐκ τῆς ἐν Αἰολίδι Κύμης, μαθητῆς τοῦ Ἰσοκράτους, ἱστορικός τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, συνέγραψεν *Ἑλληνικὴν ἱστορίαν*, ἣς ἀποσπάσματα σώζονται. *Δείνων*· ἐκ Κολοφῶνος τῆς Ἰωνίας, ἱστορικός τοῦ Δ' καὶ οὗτος αἰῶνος, συγγραφεὺς *Περσικῶν*, υἱὸς δὲ τούτου ὁ *Κλείταρχος*, συγγραφεὺς ἱστορίας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. *Ἡρακλείδης*· Κυμαῖος καὶ οὗτος συγγραφεὺς *Περσικῶν*. *χιλίαρχος* «ὁ καὶ τὰς ἀγγελίας εἰσκομίζων τῷ βασιλεῖ καὶ τοὺς δεομένους εἰσάγων» κατὰ τὸν Αἰλιανόν. *Ἰσότης* ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἤτοι τὴν δημοκρατίαν. *Ἐρατοσθένης* (275—195 π. Χ.) ἐκ Κυρήνης τῆς Ἀρρικῆς πολυμαθέστατος καὶ πολυγραφώτατος, μαθηματικός καὶ γεωγράφος, διευθυντῆς τῆς Ἀλεξανδρευτικῆς βιβλιοθήκης (Μουσείου), ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ ὁποῦ μόνον ἀποσπάσματα διεσώθησαν. ἐν τοῖς *Περὶ πλοῦτου*· πδ. κ. κε' «ἐν

τοῖς Περὶ πολιτείας». Ἐρευρικής πιθανῶς ἡ γυνὴ αὐτὴ ἦτο ἐξ ἐκείνων, ὡς αἰχμαλωτίσας ὁ Δάτις ἤγαγεν εἰς τὰ Σοῦσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Σιωπῇ· σιωπηλῶς, σιωπῶν. ἐρμηνεύς· διερμηνεύς. ἤκω σοι = ἐλήλυθα πρὸς σε. ᾧ ὀφείλουσι = παρ' οὗ εἰλήφασι, ἔχουσι δοκιμάσει. δῶξις· καταδίωξις. ὅτε τὰ οἰκεῖα σωζόμενα... ὅτε ἡ πατρὶς μου σωθεῖσα ἐπέτρεψε νὰ προσφέρω ἐκδούλευσιν τινα καὶ πρὸς σὰς. χάριν σου· τὴν ἀπόδοσιν τῆς εὐεργεσίας ὑπὸ σου. εὐμενῶς διαλλαττομένου σου· ἐὰν μετ' εὐμενείας ἐπιθυμῆς νὰ συμφιλιωθῆς μετ' ἐμοῦ. παραιτεῖσθαι τὴν ὀργὴν σου μνησικακούντος· νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ ἀποβάλῃς τὴν ὀργὴν σου, ἐὰν μνησικακῆς. μάρτυρας θέμενος ὧν εὐηρογένησα Πέρσας· λαθῶν ὡς μάρτυρας τῶν εὐεργεσιῶν, ὡς παρέσχον εἰς τοὺς Π. ἀποχρῶμαί τινι· ἐπωφελῆ χρῆσιν τινος ποιῶμαι, ἐπωφελοῦμαι τι· πθ. κ. δ' «ἀποχρησάμενος». τύχαις· πθ. κ. κδ' «ἐν τῇ τότε τύχῃ». ἀρετῆς· μεγαλοψυχίας. ἀποπλήρωσις· ἐντελής πλήρωσις, κορεσμός. ἐπεθείασε τῷ λόγῳ· προσῆψεν εἰς τὸν λόγον του θεῖαν ἐπιθεβαίωσιν. ἦτοι εἰς θεῖαν ἔμπνευσιν ἀπέδωκεν ὅσα εἶπεν. προσδιελθὼν τὴν ὄψιν· διηγήθεις προσέτι καὶ τὸ ἐνύπνιον. ὡς = ὅτι. κελευσθεῖς· ὅτε διετάχθη ὑπὸ τίνος; τοῦ θεοῦ Διός. συμφρονῶ· συλλογιζόμενος εὐρίσκω, συμπεραίνω. ἀναπέμπεσθαι = ἄνω (εἰς τὰ Σοῦσα) ὑπὸ τοῦ Διός πέμπεσθαι. φρόνημα· μεγαλοφροσύνη. ἐλαύνω· ἐκδιώκω, ἐξορίζω.

Τὴν δῶξιν· τίνων; τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς Ἀθηναίους ἐξορίσαντάς με ὡς μηδίσαντα. τὸ μάντευμα τοῦ Διός τοῦ ἐν Δωδώνῃ τῆς Ἡπείρου λατρευομένου θὰ ἔλαβεν, ὅτε διέτριβε παρὰ Μολοσσοῖς· ἴδε κ. κδ'. ἀμφοτέρους· τίνας; ὁ Πέρσης = ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν· πθ. κ. ε' «τοῦ Μήδου». Ἀρειμάνιος· ὁ παρὰ τοῖς Πέρσικις κατοικοῖς θεός, ὁ διάβολος. Ὁρομάσθης δὲ ὁ ἀγαθός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Χρηστόν· καὶ ὁ. ἐξ ὧν ἐώρα = ἐκ τούτων, ἀ ἐώρα (ἢ ὅτι ἐώρα). τοὺς ἐπὶ θύραις· ἴδε κ. κς'. παρίοντος· παρουσιαζομένου· τὸ ῥῆμα; χαλεπῶς διάκειμαι = χαλεπαίνω. κακῶς λέγω

τινά· κακολογῶ, ὑβρίζω τινά. *χιλίαρχος*· ὁ ἀρχηγὸς 1000 ἀνδρῶν (ἔθεν οὐχὶ ἰσόβαθμος πρὸς τὸν ἐν κ. κζ'). *κατ' αὐτόν*· ἀπέναντι αὐτοῦ· πβ. κ. ιδ' «κατ' ἐκείνον». *ἀτρέμα*· ἰδὲ κ. κζ'. ὄφρις Ἑλλην ὁ ποικίλος=οὐ ὁ Ἑλληνικὸς ὄφρις ὁ παρδαλός, ἦτοι ὁ πανοῦργος ὑποκριτής. *δαίμων*· ὁ κακὸς δαίμων, ὁ Ἀρειμάνιος. οὐ μὴν (ἔκαθε κακόν τι ὁ Θ.). ἀλλ' ὁ βασιλεὺς... εἰς ὄψιν τοῦ βασιλέως. ἀσπάζομαι χαιρετίζω. ἤδη· εὐθύς τῶρα, ἐπὶ τοῦ παρόντος. *κομίσαντα αὐτόν*=ἐπει ἐκομισθῆ, ἐκὼν προσήλθε. ἀπολήψεσθαι ἔφησεν· εἶπεν ὅτι θὰ λάβῃ. τὸ ἐπικηρυχθέν· πβ. κ. κς'. τῷ ἀγαρόντι=ἐκείνῳ, ὅς ἂν ἀγάγῃ αὐτὸν τῷ βασιλεῖ. ἐδίδου· ἐπέτρεπε. *παρρησιαζόμενον*· μετὰ παρρησίας, ἐλευθέρως. *στρώματα ποικίλα*· τάπητες ἔχοντες ἐνυφασμένους εἰκόνας (εἶδη, ὡς λέγει κατωτέρω). *ἐκτεινόμενον*· ὅταν ἐκτείνεται, ἀναπτύσσεται. τὰ εἶδη· αἱ εἰκόνες ἐπὶ τῶν ταπήτων, αἱ ἔννοιαι ἐπὶ τοῦ λόγου. *διαφθείρειν*=ἀφανῆ καθιστάναι (τὰ εἶδη τῶν ταπήτων), δυσνόητα καθιστάναι (τὰ εἶδη τοῦ λόγου) (ἀπεκρίνατο). *χρόνου δεῖν αὐτῷ*=ἔτι δεῖται χρόνου, ὅτι ἔχει ἀνάγκη (μακροῦ) χρόνου, ὅπως ἀναπτύξῃ σαφῶς τὰ διανοήματα αὐτοῦ. ἡσθέντος· πβ. ιβ' «ἦσθη». *εἰκασία*· ἡ παραβολή. *λαμβάνειν χρόνον*. ἀποχρώντως· ἐπαρκῶς. *δι' αὐτοῦ*· αὐτοπροσώπως καὶ οὐχί; τοῖς ἐκτὸς τῶν πραγμάτων, τοῖς ἰδιώταις (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ κατωτέρω τοῖς δυνατοῖς=αὐλικοῖς). *δόξαν παρέσχε*=ἔδοξε, ἐνομισθῆ. *διειλέχθαι*· ὅτι εἶχε συνομιλήσει, συνδιαλεχθῆ· τὸ ῥῆμα; *πολλῶν καινοτομουμένων* ἐπειδὴ πολλὰ κινετοῦμαι, μεταβολαὶ ἐγίνοντο. *φθόνον ἔχω*=φθονοῦμαι. ὡς ἀποτετολημῶς· διότι (ὡς ἐνόμιζον) εἶχεν ἀποκοπήσει. *παρρησία χρῆσθαι*=παρρησιάζεσθαι ὁ Θ. ἦσαν *εοικυῖται*=ἐφίκεσαν, ὁμοίαζον. αἱ τιμαὶ αἱ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῷ Θ. ἀπονεμόμεναι. *κυνηγέσιον*=κυνήγιον. *διατριβή*· συναναστροφή. *εἰς ὄψιν ἐλθεῖν*=ἐντυχεῖν, νὰ παρουσιασθῆ· πβ. ἀνωτ. «εἰς ὄψιν ἐλθόντος». *συνήθης*· οἰκεῖος, φίλος. *διακοῦσαι*· πβ. κ. β'. *τῶν μαγικῶν λόγων*=τῆς διδασκαλίας τῶν μάγων. *δωρεά*=δῶρον. *κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως*. *κίταρις*· πῖλος. *ἐπαίρομαι*· ὑψώνω, ὀρθῆν φορῶ. *εἰσελαύνω*· διέρχομαι. *ἀνεπιός*· ἐξάδελφος. *ἀπωσαμένου*· ἀποδιώξαντος, ἀποκρούσαντος,

Πλουτάρχου Θεμιστοκλῆς. Ἔκδοσις Γ' 1920

6

ἀποπέμφαντος τὸ ρῆμα; *δργῆ* = μετ' ὀργῆς, ὀργίλως· πβ. κ. κη' «σιωπῆ». *ἀπαραιτήτως ἔχω* = ἀπαραιτητός εἰμι, ἄκαμπτος, ἀδυσώπητος· πβ. κ. κη' «παραιτεῖσθαι». *δεηθεῖς* τοῦ βασιλέως. *ἔπεισε* κατεπράυνε. *διαλλάττω*· πβ. κ. ς' «διαλλάξαι». *ἐφ' ὧν* κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ὀπείων. *ἀνεκράθησαν* ἀνεμείχθησαν, ἤλθον εἰς συνάφειαν ὁ ἐνεστώς; *ἐπαγγέλλεσθαι* = ὑπισχνεῖσθαι πβ. ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας. *θεραπεύω* περιποιούμαι, τιμῶ. εἰς *ἄρτον* . . . πρὸς ἀγορὰν (διὰ τὰ ἔξοδα) τοῦ ἄρτου . . . εἰς *στρωμνήν καὶ ἀμπέχονην* διὰ τὰ ἔξοδα τῶν στρωμάτων καὶ τῶν ἐνδυμάτων.

Μάγοι παρὰ τοῖς Πέρσαις σοφοὶ ἱερεῖς ἀσχολούμενοι καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας (καὶ δὴ εἰς τὴν ἀστρονομίαν), ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀστρολογίαν, ἀπεδίδοτο δὲ εἰς αὐτοὺς ὑπερφυσικὴ τις δύναμις, ἧς ἡ μνήμη μέχρις ἡμῶν διεσώθη ἐν ταῖς λέξεσι «μάγος, μαγική». *Δημάρατος*· βασιλεὺς τῆς Σπάρτης (510 π. Χ.), ὅστις καταρραδιουργηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀνέβη εἰς τὰ Σούσα καὶ συνώδευσε τὸν Ξέρξην κατὰ τὴν εἰς Ἑλλάδα στρατείαν. *κίταρις* (ἢ κίδαρις, τιάρα, κίρδασία) ἦτο ὑψηλὸς πῖλος ὀξυκόρυφος τῶν Περσῶν, ὃν μόνοι οἱ βασιλεῖς ἐφόρουσαν ὀρθόν, οἱ δὲ στρατιῶται κεκλιμένον (Ξεν. Ἐκκ. Β', ε', 23). τοὺς ὕστερον βασιλεῖς· τοὺς βασιλεύσαντας ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ κητόπιν. *παρατίθεται* τροφή τοῖς ἀνθρώποις, *παραβάλλεται* δὲ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις. *Μαγνησία*· ἡ ἐπὶ Μαιάνδρῳ, πόλις τῆς Καρίας τῆς Μ. Ἀσίας. *Λάμψακος*· πόλις ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς ὀχθῆς τοῦ Ἑλλησπόντου. *Μυοῦς*· ἡ μικροτάτη τῶν 12 Ἰωνικῶν πόλεων πρὸς Β. τῆς Μιλήτου. *Νεάνθης καὶ Φαινίας*· ἰδὲ κ. α'. *Περκώτη*· ἀρχαία πόλις τῆς Μυσίας μεταξὺ Ἀθύδου καὶ Λαμψάκου. *Παλαίσκηψις*· πόλις ἐν τῇ Τρωάδι ἐπὶ τῶν κλιτύων τῆς Ἰδης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Καταβαίνοντι· ἐκ τῶν Σούσων· πβ. ἡ κατάβασις (ἢ κάθοδος) τῶν Μυρίων. *πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις*· ὅπως ἐν τῇ Ἑλλάδι πράξῃ (ὅσα ὑπεσχέθη εἰς τὸν βασιλέα). *σατραπέων*· ὅστις ἦτο σατράκης. *ἐπιβουλεύω τινί*· κακόν τι σχεδιάζω κατὰ

τινος. ἔκπαλαι· πρὸ πολλοῦ. ἀποκτενοῦντας=ἵνα ἀποκτείνωνται. γίγνομαι· φθάνω, καταυλίζομαι· καταλύω, διανυκτερεύω. τῷ δέ=τούτῳ δέ. καθεύδοντι· πβ. κ. γ' «καθεύδειν». ὄναρ· ἰδὲ κ. κς'. ὕστερῳ· εἰμι ὕστερος, βραδύνω, ἀπέχω. μὴ περιπέσης· ἵνα μὴ πέσης εἰς τοὺς ὄνυχας. ἀντι τούτου=ἀντι ταύτης τῆς χάριτος (ἦν σοῦ κάμνω). λεωφόρος (ὁδός=ἡ τὸν λεῶν φέρουσα)· ἡ δημοσία ὁδός. εἰτέρα ὁδῶ ἢ ἀτρακτῶ. περιέρχομαι· περικάμπω. παραλλάττω· παρέρχομαι, περνῶ. κατηλύσατο=κατηλύσθη (ἀνωτ.). ὑποζύγια· ζῶα τὰ ὑποζευγνύμενα εἰς ἄμαξαν (βόες, ἵπποι, ἡμίονοι). αὐλαία· κάλυμμα, παραπέτασμα. ἐκπετάσαντες· ἀπλώσαντες· τὸ ῥῆμα; ἀναψύχω· ἀερίζω, στεγνώνω. προσφέρομαι· πβ. κ. ιδ' «προσφερομένοις» καὶ ιε' «προσφερομένους». πρὸς τὴν σελήνην· ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης (ἀμυδρὸν ὄν). ἐγγὺς γίγνομαι=ἐγγίζω, πλησιάζω. ἀναστέλλω· ἀνασηκώνω. τὴν ἐπιφάνειαν· τὴν κστ' ἕπνοους ἐμφάνισιν. ἀποδείκνυμι· καθιστῶ.

Ἐπὶ θάλατταν· τίνα; σατραπῆς· ἀνώτατος στρατιωτικὸς καὶ πολιτικὸς διοικητὴς νομοῦ ἢ ἀρχῆς (=σατραπείας). Φρυγία ἢ ἄνω ἢ μεγάλη Φρυγία (μετὰ τῆς Καππαδοκίας) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ ἢ μικρὰν Φρυγίαν. Πισίδαι· λαὸς ληστρικὸς ὀρεσίτιος οἰκῶν μεταξὺ Λυκίας καὶ Κιλικίας. Λεοντοκέφαλος· ὄχυρώτατον χωρίον τῆς Φρυγίας. μήτηρ τῶν θεῶν· ἡ Ῥέα, θυγάτηρ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἐν Φρυγίᾳ καὶ Λυδίᾳ μάλιστα λατρευομένη ἐν ὄργλοις, ἢ κατόπιν Κυβέλης (ἢ Κυβήθης) κληθεῖσα. κεφαλῆς λεόντων· ἦτοι τῆς πόλεως Λεοντοκεφάλου. Δινδυμήνη ἢ ἀνωτέρω μήτηρ τῶν θεῶν ἐκ τοῦ ὄρους Δινδύμου, ἐξ οὗ πηγάζει ὁ Ἐρμος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Σχολὴν ἄγω=σχολάζω, ζῶ ἀργός. τῶν ἱερῶν τὴν κατασκευὴν· τὰ μεγαλοπρεπῆ οἰκοδομήματα τῶν ναῶν. ἀνάθημα· ἀφιέρωμα. ἐλών· εἰς τὰ δικαστήριον καταγγείλας καὶ καταδικάσας· τὸ ῥῆμα; ὑφαιροῦμαι τι· κρυφίως ἀφαιρῶ, κλέπτω τι. παροχετεύω· ἐκ τοῦ συνήθους ὄχου (αὐλακος) εἰς ἄλλον

τρέπω, γυρίζω. *ξημία* χρηματικὸν πρόστιμον. *ποιησάμενος*· πβ. κ. ε' «ποιούμενον εἰκόνας». *παθῶν τι*· συγγινηθείς. *πρὸς τὴν αἰχμαλωσίαν*· ἐνώπιον, ἕνεκα τῆς αἰχμαλωσίας. *ἐν τοῖς βασιλέως πράγμασι*· ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τοῦ β. λόγον προσήνεγκε· προέτεινε. *γυναικωνῆτις*· τὸ δωμάτιον τῶν γυναικῶν. *θεραπεύω χρήμασι*· δεκάζω. *κατεπράυνε τῆς ὀργῆς*—κατὰ· πραΰνας ἔπαυσε τῆς ὀργῆς. *εὐλαβής*· προσεκτικός. *ὅμοια*—ὁμοίως. *ἀδεδῶς*· ἀπόδως. *διήγε* (τὸν βλον)· ἔζη. *οὐ πάνυ τι*· ὄχι καὶ παρὰ πολὺ. *περὶ τὰς ἄνω πράξεις*· εἰς τὰς ἐν τῇ ἐνδοτέρῳ Ἀσίᾳ ὑποθέσεις. *ἀφίσταμαι*· ἀποστατῶ. *ἀναπλεύσασαι*· πβ. κ. ις' «ἀναπλεῖν». *ἐπέστρεψαν*· ἔκαμαν αὐτὸν νὰ στραφῆ εἰς. *ἀντεπιχειρεῖν*· προσβάλλειν. *κολούειν*· πβ. κ. κβ' «κολούοντες». *δυνάμεις ἐμνοῦντο*· στρατεύματα ἐκινητοποιοῦντο. *διαπέμπομαι*· ἐδῶ καὶ ἐκεῖ πέμπομαι· πβ. κ. ιθ' «διαφερόμενον». *ἐξάπτεσθαι*· ἐπιχειρεῖν, ἀναμειγνύεσθαι εἰς. *βεβαιοῦν*· πραγματοποιεῖν. *πολλίτης*· συμπολίτης· πβ. δημότης, φυλέτης. *ἐπαρθείς*· ὑψηλοφρονήσας καὶ παρασυρθείς· τὸ ῥῆμα ; *πρὸς τὸν πόλεμον*· ὥστε νὰ κάμῃ πόλεμον κατ' αὐτῶν. *ἐφικτὸν* (ἐφικνοῦμαι τινος)· κατορθωτόν. *ὑπερφυῶς*· ὑπερβαλλόντως, μεγάλως. *εὐημερῶ*· εὐτυχῶ. *αἰδοῦ*—ἐξ αἰδοῦς, αἰδούμενος. *ἐπιτίθημι τῷ βίῳ τὴν τελευτήν*· θέτω τέρμα εἰς τὸν βλον. *δεξιόσμαι*· ἀποχαιρετίζω. ὡς ὁ πολλὸς λόγος—ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσι. *φάρμακον ἐφήμερον*· δηλητήριον αὐθημερὸν (ταχέως) φέρον τὸν θάνατον. *προσφέρομαι τι*· λαμβάνω, πίνω τι. *κατέστρεψε* (τὸν βλον)—ἔτελεύτησε. *ἐν πολιτείαις*—πολιτευόμενος. *ἐν ἡγεμονίαις* (στρατοῦ)—στρατηγῶν. *διατελῶ χρώμενος φιλανθρωπῶς*· ἐξακολουθῶ νὰ φέρωμαι φιλικῶς.

Σάρδεις· πρωτεύουσα τῆς Λυδίας παρὰ τὸν Τυφῶλον. *ἐπιστάτης τῶν ὑδάτων* (ἢ ἐπιμελητῆς τῶν κρήνῶν) ἐκαλεῖτο ἄρχων, ὅστις ἐπεμελεῖτο τῶν κρήνῶν, τοῦ ὕδατος καὶ τῶν ὑπονόμων τῆς πόλεως. *αἰχμαλωσίαν*· ὑπὸ τίνος καὶ πότε ; *περὶ τὰς ἄνω πράξεις*· τότε περὶ τὴν ἀπόστασιν τῶν Βακτρῶν. ἡ μὲν Αἴγυπτος ἐπανεστάτησε κατὰ τῶν Περσῶν τῷ 459 π. Χ. ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως τῶν Λιβύων Ἰνάρω, ἡ δ' εἰς Κύπρον καὶ Κιλικίαν στρατεία τοῦ Κίμωνος ἐγένετο τῷ 449 π.

Χ. ὥστε προφανῶς ὁ Πλούταρχος συγγέει τὰς χρονολογίας. ἐπ' αὐτόν τινα ; κατέβαινον πόθεν ; τὰς ὑποσχέσεις· ὁ Θ. ὑπέσχετο τῷ βασιλεῖ ὅτι θ' ἀνελάμβανε στρατηγίαν πολέμου κατὰ τῆς Ἑλλάδος. στρατηγούς· ὡς τὸν Μυρωνίδην, Τολμίδην, Περικλέα. αἷμα ταύρειον ὡς πηγνύμενον τάχιστα καθίσταται ὀλέθριον τοῖς πίνουσιν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην. φάρμακον ἐφήμερον κατ' ἐξοχὴν ἦτο τὸ κώνειον. πέντε πρὸς τοῖς ἐξήκοντα· πιθανώτερον εἶναι ὅτι ὁ Θ. γεννηθεὶς τῷ 527 π. Χ. ἀπέθανε τῷ 459 π. Χ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒ'.

Δηχθεὶς· δαγκασθεὶς· τὸ ῥῆμα ; ποιῶμαι υἷόν· υἷοθετῶ. τῆς ἐπιγαμηθείσης· τῆς (μετὰ τὸν θάνατον τῆς πρώτης συζύγου) κατόπιν ὡς συζύγου του γενομένης. ὁμομήτριος· ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς μητρός. ἀδελφιδουῖς=υἱὸς ἀδελφοῦ (ἢ ἀδελφῆς), ἀνεψιός. τρέφω· ἀνατρέφω. λείψανα· ὅσα ἢ ἡ κόνις νεκροῦ. προσέχειν· πῶ. κ. β' «προσέχει ἄν τις». φωρῶ (φῶρ)· ἀνακαλύπτω, εὕρισκω τι κεκρυμμένον. διαρρίπτω· σκορπῶ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ· πῶ. κ. λα' «διεπέμποντο». μονοῦ μηχανὴν ἄρας· σχεδόν, τρόπον τινὰ μηχανὴν ὑψώσας· ἰδὲ κ. ι'. προαγαγών· παρουσιάσας (ἐν τῇ σκηνῇ). ἀγών· ἀγωνία, συγκλίησις. πάθος· ἔλεος, συμπάθεια. οὐδ' ὁ τυχών· οὐδὲ κοινός τις καὶ ἀμαθῆς ἄνθρωπος. πέπλασται· εἶναι πλαστά, ψευδῆ. ὑπονοῶ· εἰκάζω. κατὰ τὸν Ἄλκιμον· ἀπέναντι τοῦ Ἄ. πῶ. κ. ιδ' «κατ' ἐκείνον». πρόκειται τις οἶον ἀγκών· κείται τι ἔμπροσθεν (ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς) σχηματίζον ἀγκῶνα, προεξοχὴν. καὶ κάμπαντί (τινι) τοῦτον ἐντὸς κρηπίς· καὶ εἰς τὸν παραπλεύσαντα τὸν ἀγκῶνα τοῦτον καὶ εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμίνας εἰσπλέοντα παρουσιάζεται βᾶσις, θεμέλιόν τι. ὑπεύδιον ἐν τῇ θαλάσῃ ὅτι τὸ ὑπήνεμον ἐν τῇ ξηρᾷ, ἦτοι ὁ τόπος τῆς θαλάσσης, ὅστις δὲν ἔχει κύματα. μαρτυρεῖν· ἐπιβεβαιοῦν, συμφωνεῖν. τύμβος=τάφος, μνήμα. ἐν καλῷ τόπῳ. κηχωσμένος· διὰ χῶματος κατεσκευασμένος· τὸ ῥῆμα ; τοῖς ἐμπόροις ἔσται πρόσρησις· θὰ προσαγορεύεται, θὰ χαιρετίζεται ὑπὸ τῶν ταξειδιωτῶν. χῶπόταν = καὶ ὀπόταν. ἀμιλλα νεῶν· λεμβοδρομία. οἱ ἀπὸ γένους=οἱ ἀπόγονοι. τι-

μαί· προνόμια φυλαττόμεναι ἦσαν· διετηροῦντο, διεσώζοντο. *συνήθης*· συμμαθητής.

'Αλωπεκήθεν' ἐκ τῆς Ἀλωπεκῆς, δήμου τῆς Ἀντιοχίδος φυλῆς, ἐξ ἧς καὶ ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Σωκράτης. *Πλάτων* ὁ φιλόσοφος ἐν «Μένωνι». *ὁμομήτριος*· κατὰ τὸν Ἀθηναϊκὸν νόμον ἀδελφὸς ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἀδελφὴν μὴ ὁμομήτριον. *παρὰ τῶν ἀδελφῶν*· οἵτινες μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἦσαν κύριοι αὐτῆς. *'Ανδοκίδης'* Ἀθηναῖος ῥήτωρ τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. οὔτινος σώζονται 4 λόγοι. ἐν τῷ πρὸς τοὺς ἐταίρους λόγῳ, ἦτοι πρὸς πολιτικούς του φίλους, τοὺς ὀλιγαρχικούς. *διαρρῆναι* ὡς προδότου. *Φύλαρχος*· Ἀθηναῖος (ἢ Αἰγύπτιος) ἱστορικὸς τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, ὅστις συνέγραψεν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 272—220 π. Χ. *Διόδωρος*· Ἀθηναῖος ἱστορικὸς καὶ γεωγράφος γράψας περὶ τὸ 300 π. Χ. «Περὶ τῶν ἀττικῶν δήμων» καὶ «Περὶ μνημάτων». *περιηγητής*· ὁ περιάγων (ξένον) τινα ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἄξια θεᾶς δεικνύων καὶ ἐρμηνεύων (ὁ καὶ ἐξηγητής λεγόμενος). *μέγας λιμὴν* εἶναι ὁ κεντρικὸς, ὁ ἰδίως Πειραιεὺς καλούμενος. *'Αλκιμος* ἢ δεξιὰ τῷ ἐκπλέοντι ἐκ Πειραιῶς προβλήτης ἄκρα, ἐφ' ἧς σήμερον ὁ πράσινος φανός. *κρηπίς*· ὁ πρῶν γυμνασιάρχης Δραγάτης ἀνασκάψας τὸ μέρος τοῦτο γράφει ὅτι «ὄντως ἐκεῖ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ προέχοντος βράχου σώζονται λείψανα βάσεως μεγάλης τεθεμελιωμένης ἐπὶ τοῦ βράχου κυκλωτερώς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἐντετημημένα τὰ ἴχνη τῆς θεμελιώσεως καὶ λίθος κατὰ χώραν ἐν αὐτοῖς, παρατηρηθέντα ὑπὸ πάντων τῶν περιηγητῶν, καὶ σπόνδυλοι δύο κίονος κυλινδρικοῦ ἀρραβδώτου καὶ τεμάχια περιδλήματος τῆς βάσεως τῆς κυκλικῆς, τῆς κρηπίδος ταύτης τοῦ περιηγητοῦ, τοῦ εὐμεγέθους, μέτρων 6,40 τὴν διάμετρον». *Πλάτων*· Ἀθηναῖος κωμικὸς ποιητῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, οὔτινος τῶν κωμῶδιῶν ἀποσπάσματα σώζονται. *ἄμιλλα τῶν νεῶν* ἐγίνετο κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν Παναθηναίων. *τιμαίτινες*· εὐρέθησαν καὶ νομίσματα Μαγνησίας τῶν χρόνων Ἀντωνίου τοῦ εὐσεβοῦς μετὰ τῆς εἰκόνης καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεμιστοκλέους. *'Αμμώνιος*· φιλόσοφος ἐξ Ἀλεξανδρείας, ὅστις διδάσκων ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν Δ' μ. Χ. αἰῶνα εἶχε μαθητὴν καὶ φίλον τὸν Πλούταρχον.

1936

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

Ἀριθ. Πρωτ. 67967
Διεκπ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1917.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τὸν κ. Ἑρμ. Παντελάκη

Γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι κατ' ἀπόφασιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου ἐνεκρίθη ἡ χρῆσις τοῦ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθέντος ἐτνίου «**Πλουτάρχου Θεμιστοκλῆς**» διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν γυμνασίων, τῶν διδασκαλείων τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως καὶ τῶν Ἀστικῶν σχολείων τῶν θηλέων κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 117 πράξιν αὐτοῦ.

Ὁ ὑπουργός
Δ. ΔΙΓΚΑΣ